

LITERARY
FICTION

Predica despre căderea Romei

*JÉRÔME
FERRARI*

PREMIUL
GONCOURT
2012

Jérôme Ferrari
**Predica despre căderea
Romei**

Traducere din franceză de
Tania Radu

Pandora M
2013

„Poate că Roma n-a pierit, de vreme ce n-au pierit
romanii”

Ca mărturie a originilor, mai bine zis a sfârșitului, ar fi această fotografie făcută în vara lui 1918, pe care Marcel Antonetti s-a încăpățânat degeaba s-o tot privească de-a lungul vieții, fără să înțeleagă ce lipsea din ea. Cei cinci frați și surori pozează toți împreună cu mama. Împrejur, totul e de un alb lăptos, nu se distinge nici podea, nici pereți, iar ei parcă plutesc ca niște spectre în ceața stranie ce stă să-i cuprindă și să-i înghită. În rochia de doliu, ea stă fixă și fără vârstă, cu un turban închis la culoare pe cap și cu mâinile așezate pe genunchi, fixând atât de intens un punct de dincolo de obiectivul aparatului de fotografiat, încât pare indiferentă la tot ce o înconjoară – fotografii și instrumentele lui, lumina de vară, copiii ei, Jean-Baptiste purtând o beretă cu pampon, și care se lipește temător de ea, strâns în costumul de marinar care i-a rămas mic, apoi cele trei fiice mai mari, aliniat în spatele ei, toate țepene în hainele de sărbătoare, cu brațele strânse pe lângă corp și, singură în primul plan, fata cea mai mică, Jeanne-Marie, desculță și cârpită, cu fețișoara palidă și bosumflată ascunsă de părul lung și nepieptănat. De câte ori întâlnește privirea mamei sale, Marcel are senzația irepresibilă că lui anume i se adresează, că-l căuta deja cu privirea acolo, în limbul unde se afla încă, nenăscut. Fiindcă în această fotografie surprinsă în vara toridă a lui 1918 în curtea școlii, de un fotograf ambulant care-ntinsese un cearceaf alb pe o capră de lemn, Marcel contemplă spectacolul propriei absențe. Sunt acolo toți cei care în curând aveau să-l înconjoare cu grija și, poate, cu dragostea lor, dar, la drept vorbind, niciunul nu se gândește la el. Și nimeni nu-i duce lipsa. Și-au scos din dulapul burdușit de naftalină hainele de sărbătoare, pe care

nu le pun niciodată și, înainte de a păși cu toții bucuroși că se întâmplă în sfârșit ceva care-i scoate din monotonie și singurătatea acelor ani de război, a trebuit s-o împace pe Jeanne-Marie, care are doar patru ani și nu are nici rochie nouă, nici încălțări. Curtea școlii e plină de lume. În căldura teribilă, fotografii a făcut toată ziua portrete de femei și copii, de infirmi, de bătrâni și de preoți, care au defilat prin fața obiectivului, dornici să aibă și ei un moment de răgaz, iar mama și frații lui au așteptat răbdători la coadă, ștergându-i din când în când lacrimile lui Jeanne-Marie, căreia-i e rușine desculță și cu rochia găurită. Când să facă poza, n-a vrut nicicum să se așeze în rând cu ceilalți și a trebuit s-o lase să stea în față singură, în picioare, pitită după pletele zburlite. S-au adunat cu toții, dar el, Marcel, nu e acolo. Și totuși, printr-o miraculoasă și de neînțeles simetrie, după ce i-a condus unul câte unul la groapă, ei mai există acum doar prin el și prin privirea lui încăpățănată. El, la care niciunul nu se gândea în timp ce-și țineau respirația când fotografii scotea capacul obturatorului, și care e acum singura lor pavază, fragilă, împotriva neantului. De aceea continuă să scoată fotografia din sertar și o păstrează cu grijă, deși o detestă, cum a detestat-o de fapt dintotdeauna, iar dacă într-o bună zi va neglija s-o facă, din ei n-o să mai rămână nimic, fotografia va redeveni o aglomerare de pete negre și gri, iar Jeanne-Marie va înceta pentru totdeauna să mai fie o fetiță de patru ani. Le aruncă uneori priviri furioase, îi vine să le reproșeze opacitatea, ingratitudinea, indiferența, dar întâlnește privirile mamei și își închipuie că-l poate vedea până și în limburile unde sunt ținuți captivi copiii nenăscuți și că-l așteaptă, chiar dacă, în realitate, Marcel nu este și nu a fost niciodată cel pe care-l caută cu disperare din priviri. Fiindcă, mult dincolo de obiectivul aparatului de fotografiat, ea îl caută din ochi pe cel care ar trebui să-i stea alături, în

picioare, și a cărei absență este atât de orbitoare, încât îți vine să crezi că fotografia a fost făcută în vara aceea fierbinte a lui 1918 tocmai ca să o facă vizibilă și să-i păstreze urma. Tatăl lui Marcel căzuse prizonier în Ardeni în cursul primelor lupte și muncea de la începutul războiului într-una dintre minele de sare din Silezia de Jos. La fiecare două luni, trimitea o scrisoare pe care i-o dicta unuia dintre camarazi, și pe care copiii o citeau înainte să i-o traducă mamei cu voce tare. Scrisorile ajungeau atât de greu, încât le era întotdeauna frică să nu fie doar ecoul vocii unui mort, purtat de o mână străină care scrie. Dar n-a murit. Se va întoarce în sat în vara lui 1919, la timp ca Marcel să-și poată face intrarea în scenă. Genele îi arseseră, unghiile de la mâini păreau mâncate de acid, iar de pe buzele lui crăpate ridicau fâșii de piele moartă, de care nu va mai scăpa niciodată. Cu siguranță, și-a privit copiii fără să-i mai recunoască, nu și nevasta, care nu se schimbase aproape deloc, pentru că n-a fost niciodată cu adevărat tânără și nurlie, așa că a strâns-o la piept, chiar dacă Marcel n-a înțeles niciodată ce a putut împinge unul spre altul aceste două trupuri uscate și hărtănite, nu putea fi vorba nici de dorință, nici măcar de instinctul animalic, a fost poate numai pentru că Marcel avea nevoie de îmbrățișarea lor ca să scape din limburile unde pândeau de mult să se nască. La chemarea lui tăcută au răspuns probabil când s-au strecurat atunci unul spre celălalt în întunericul din cameră, fără zgomot, ca să nu le atragă atenția lui Jean-Baptiste și lui Jeanne-Marie care se prefăceau că dorm, lungiți pe saltea într-un colț al odăii, cu inimile bubuind în fața misterioaselor zgomote și suspine răgușite, pe care le identificau fără să le poată da nume, copleșiți de amploarea tainei care amesteca în proximitatea lor atâta violență și intimitate, în timp ce părinții lor se istoveau unul pe altul frecându-și cu furie trupurile, răsucindu-se și storcându-și

carnea secătuită în căutarea vechilor izvoare, împruținate de tristețe, de doliu și de sare, ca să găsească acolo, în adâncul trupurilor lor, ultimele ochiuri de umezeală vâscoasă, fie și o dâră subțire, o picătură cât de mică de fluid în care poate încolți ceva. Și atâta s-au străduit, încât acea unică picătură a țâșnit condensându-se în ei, făcând posibilă viața, deși ei înșiși abia mai trăiau. Marcel a crezut mereu, s-a temut că n-a fost de fapt dorit, ci pur și simplu impus de o necesitate cosmică impenetrabilă, care n-a putut decât să facă să se aprindă viața în pântecul sec și ostil al mamei sale, în vreme ce dinspre mare, peste câmpiile mlăștinoase, venea un vânt urât mirositor, cu tot cu miasmele gripei ucigașe care a măturat satele și a aruncat în gropi săpate la repezeală zeci de trupuri ale celor care scăpaseră din război. Nimic n-a putut-o opri, a bătut ca musca veninoasă din poveste, apărută dintr-o blestemată de căpățână care putrezise și din care a ieșit într-o dimineață prin orbitele goale ca să-și împrăstie respirația otrăvitoare și să se îngrașe cu viețile oamenilor, până s-a făcut atât de mare, încât umbra-i acoperea în întregime valea și doar sabia Arhanghelului putea s-o doboare. Arhanghelul se întorsese acum de mult în cer, rămânând surd la rugăciuni și la procesiuni, își întorsese fața de la cei care mureau pe rând, mai întâi cei mai slabi, copiii, bătrânii, femeile gravide. Doar mama lui Marcel rămânea dreaptă, neclintită și tristă, iar vântul care sufla neîncetat împrejur îi ferea căminul de molimă. Cu câteva săptămâni înainte de nașterea lui Marcel, vântul s-a oprit, făcând loc liniștii care se așternea peste câmpiile pline de mărăcini și buruieni, peste zidurile prăbușite, peste stânele pustii și peste morminte. Când l-au scos din pântecul mamei, Marcel a rămas minute în șir moale și tăcut, înainte să scoată primul țipăt, anemic și scurt, și trebuia să-i vină chiar lângă buze ca să simtă firicelul de respirație caldă, nelăsând nicio urmă pe oglinjoară.

Părinții s-au grăbit să-l boteze. S-au așezat lângă leagăn privindu-l ca și cum l-ar fi pierdut deja, și așa aveau să-l privească de-a lungul întregii lui copilării. La cea mai mică fierbințeală ori greață, la orice acces de tuse îl vegheau ca pe un muribund, găsind în fiecare vindecare o minune care nu puteai spera să se repete, căci nimic nu se consumă mai repede ca mila lui Dumnezeu. Dar Marcel se vindeca mereu și continua să trăiască, la fel de încăpățânat pe cât era de firav, ca și cum în întunericul uscat din burta mamei sale ar fi învățat deja cum să-și folosească mai bine puținele resurse în slujba unei unice și epuizante misiuni: să supraviețuiască până la a deveni invulnerabil. Mereu îi dădea târcoale un demon de a cărui victorie părinții se temeau foarte tare și care l-ar fi putut lăsa fără viață în pătuț. Vlăguit de veșnice dureri de cap și de pântecăraie, Marcel știa că nu va fi așa, că n-o să-i reușească nici dacă izbutea să i se cuibărească înăuntru și să aprindă focul ulcerului care-l făcea să scuipe sânge, de a trebuit un an întreg să lipsească de la școală. Și demonul nu învingea, Marcel se ridica iar și iar. Chiar dacă încă simțea în stomac o mână pregătită să-i sfâșie cu degete ascuțite mucoasa delicată, asta era viața lui, mereu amenințată și totdeauna triumfătoare. Își drămuia puterile, simțămintele, mirările și nu-i bătea inima când Jeanne-Marie venea să-l caute strigând: Marcel, vino repede, e un hoț în dreptul fântânii. N-a clipit nici când l-a văzut trecând pe primul biciclist pe care-l pomenise vreodată satul lor, care mergea pe drum de înghițea pământul, cu pulpanele surtucului fluturându-i înapoi ca aripile unei berze, și își privea impasibil tatăl sculându-se în zori ca să lucreze pământurile altuia și să îngrijească de vite care nu erau ale lui, în timp ce pretutindeni răsăreau monumente cu femei de bronz, împingând înainte, cu demnă hotărâre, copiii hărăziți să fie sacrificați patriei. Lângă ele se vedeau soldați căzuți cu gura deschisă, dar cu

drapelul în mâini, ca și cum, după ce plătiseră prețul de carne și de sânge, mai trebuia și să dea lumii aproape moarte tributul de simboluri de care era nevoie ca să dispară cu totul și să lase loc în sfârșit lumii noi. Nu se întâmpla însă nimic, o lume pierise pur și simplu fără să fie înlocuită cu alta, bărbații lăsați de izbeliște într-o lume inexistentă continuau comedia reproducerii și a morții, surorile mai mari ale lui Marcel se măritau una după alta și, sub implacabilul soare mort, mâncam chiftele de pesmet și beam vin prost, silindu-ne să zâmbim ca și cum avea să fie iarăși bine, ca și cum femeile aveau să zămislească iarăși o lume nouă, prin copiii lor. Dar nu, nu se întâmpla nimic, timpul nu aducea mai mult decât succesiunea monotonă a anotimpurilor care semănau între ele și care nu promiteau altceva decât blestemata lor continuitate. Cerul, munții și marea încremeneau în ochii ficși ai stârvurilor de animale zăcând slăbănoage pe malurile apelor, în praf sau noroi. În case, aceleași priviri trimise înapoi de oglinzi, în lumina slabă a lumânărilor, aceleași abisuri săpate pe chipuri de ceară. La căderea nopții, ghemuit în fundul patului, Marcel își simțea inima strânsă de-o frică mortală, pentru că noaptea adâncă și tăcută nu era prelungirea normală și trecătoare a zilei, ci ceva înspăimântător, o stare fundamentală în care, după un efort epuizant de douăsprezece ore, pământul cădea fără să-și mai revină. Zorile nu erau decât o amânare, iar Marcel pleca spre școală oprindu-se adesea în drum ca să vomite sânge și promițându-și să nu-i sufle o vorbă mamei, care l-ar fi obligat să se pună în pat și s-ar fi rugat în genunchi lângă el după ce i-ar fi pus pe burtă comprese fierbinți. Nu mai voia să-și lase demonul să-l smulgă de la singurele lucruri care-i făceau plăcere, lecțiile învățătorului, hărțile colorate și măreția istoriei, inventatorii și savanții, copiii salvați de turbare, regii și prinții lor moștenitori, tot ce-l făcea să mai

creadă că de partea cealaltă a mării exista altă lume, o lume adevărată, palpitând de viață, în care oamenii mai știau să facă și altceva decât să-și prelungească viața de suferință și dezagregare, o lume care mai putea inspira și alte dorințe decât aceea de a o părăsi cât mai iute, căci de partea cealaltă a mării, era sigur, se sărbătorea deja de mulți ani răsăritul lumii noi, în care avea să intre în 1926 Jean-Baptiste, mințind asupra vârstei ca să se poată angaja, și astfel să șteargă marea și să descopere dincolo de ea, alături de alți flăcăi plecați și ei cu sutele de-acasă, fără ca părinții lor resemnați și triști să-i mai poată opri, cum poate fi o lume adevărată. La masă, lângă Jeanne-Marie, Marcel mânca închizând ochii ca să-l regăsească pe Jean-Baptiste acolo, pe oceanele lui fabuloase, unde pluteau corăbiile ușoare ale piraților, prin orașele păgâne pline de cântece, de fum și de zarvă și prin pădurile înmiresmate mișunând de animale sălbatice și de sălbatici feroși care l-ar fi privit pe fratele său cu spaimă respectuoasă, ca pe Arhanghelul de neînfrânt, cel care învinsese molima și care se înrolase din nou în salvarea oamenilor. La catehism asculta tăcut minciunile Evanghelistului, căci el știa ce era o apocalipsă și că, la sfârșit, cerurile nu se vor deschide, n-or să fie nici cavaleri, nici trâmbițe, nici numărul fiarei, doar liniștea, care făcea să pară că nu se întâmplase nimic. Nu, nu se întâmplase nimic, anii curgeau precum nisipul și tot nu se petrecea nimic, iar acest nimic își întindea puterea domniei oarbe peste toate, o domnie mortală și fără ieșire, despre care nimeni nu putea spune când a început. Căci lumea dispăruse deja la momentul când a fost făcută această fotografie, în vara lui 1918, tocmai pentru ca să rămână măcar o urmă drept dovadă că a existat, dar și, în același timp, că a dispărut fără să fi băgat cineva de seamă, și tocmai absența ei s-a impregnat atunci pe hârtia fotografică, odată cu sărurile de argint, cea mai enigmatică și mai

intensă absență pe care Marcel avea s-o contemple întreaga lui viață, urmărindu-i conturul în albeața lăptoasă a fundalului, pe chipul mamei sale, al fraților și surorilor lui, pe mutrița bosumflată a lui Jeanne-Marie, în puținătatea bietelor lor prezențe omenești lăsate să plutească fantomatic, fiindcă pământul parcă fugise de sub picioarele lor, într-un spațiu infinit și abstract, fără ieșire și lipsit de repere, și de care nu-i putea salva nici măcar dragostea ce-i unea, căci în absența lumii până și dragostea e neputincioasă. De fapt, nu știm deloc ce e lumea și de ce anume depinde existența ei. Legea misterioasă care o face să apară, să crească și să moară este poate înscrisă undeva în univers. Dar știm un singur lucru: pentru ca o lume nouă să se nască, trebuie mai întâi să moară cea veche. Și mai știm că intervalul care le separă poate fi infinit de scurt sau, dimpotrivă, atât de lungă încât oamenii trebuie să învețe de-a lungul mai multor decenii să viețuiască în deznădejde ca să descopere că sunt cu adevărat neputincioși și că, de fapt, nici n-au trăit. Am putea chiar recunoaște semnele mărunte ale unei lumi dispărute, nu şuieratul obuzelor la Nord peste câmpiile cu măruntaiele revărsate, ci declanșatorul unui aparat de fotografiat care abia dacă tulbură lumina vibrantă a verii, sau mâna mică și muncită a unei femei tinere care închide ușa ușor de tot, în miez de noapte, peste ceea ce n-ar fi trebuit să fie viața ei, ori pânda pătrată a unei corăbii ce taie apele albastre ale Mediteranei în dreptul Hipponei și aduce de când Roma același vechi și incredibil mesaj, cum că oamenii încă există, deși lumea lor a pierit.

„Nu vă temeți, fraților, de pedepsele Domnului.”

În mijlocul nopții, cu grijă să nu facă vreun zgomot și să o audă cineva, Hayet închise ușa micului apartament în care stătuse opt ani, cât timp fusese chelneriță la barul de dedesubt, apoi dispăru. Pe la zece dimineața sosiră vânătorii. Câinii încă nădușiți de goană și de mirosul sângelui se înghesuiau unii într-alții în parcare de camioane agitându-și cozile ca nebunii, gemeau și lătrau isteric, drept care bărbații, nu mai puțin veseli și excitați, înjurau și blestema la greu, iar trupul mătăhălos al lui Virgile Ordioni se scutura de hohote înăbușite. Îl băteau pe umeri, felicitându-l că în dimineața aceea doborâse singur trei din cei cinci mistreți, iar Virgile se înroșea și râdea, în vreme ce Vincent Leandri, care ratase penibil, de la nici treizeci de metri, un mascul uriaș, se căina că nu mai e bun de nimic și că singurul motiv pentru care se încăpățânează să mai meargă la câte o partidă era rachiul de după, când cineva strigă că barul e închis. Hayet fusese însă întotdeauna la fel de exactă ca mersul planetelor, așa că Vincent se gândi să nu fi pățit ceva rău. Urcă în fugă până la camera ei și bătu, mai întâi încet, apoi bușind inutil, din toate puterile, și strigând:

— Hayet, Hayet! Ești bine? Răspunde, te rog!

după care anunță că o să spargă ușa. Cineva i-a zis să se calmeze, poate că Hayet ieșise să cumpere ceva urgent, deși era foarte greu, dacă nu chiar imposibil, de crezut că se poate cumpăra ceva din sat la începutul toamnei, mai ales într-o duminică dimineața, și să fi și fost așa de urgent încât să trebuiască să închidă barul, dar mai știi? Hayet o să se întoarcă. Dar nu se întorcea și Vincent zise iar că o să spargă ușa de-a dreptul, era tot mai greu de oprit și în cele din urmă toată

lumea a fost de acord că singura soluție rezonabilă era să meargă și să-i spună lui Marie-Angèle Susini că angajata ei lipsea, oricât ar fi fost de greu de crezut una ca asta. Marie-Angèle i-a primit îndoită și i-a suspectat că sunt deja beți, că fac vreo farsă de prost-gust, dar în afară de Virgile, care tot mai râdea din când în când, nu se știe de ce, toți arătau ruși de oboseală, foarte serioși și oarecum îngrijorați, iar Vincent Leandri părea devastat de-a binelea, astfel că Marie-Angèle a luat dublurile cheilor de la bar și de la apartament și i-a urmat, din ce în ce mai neliniștită și ea, apoi a urcat să deschidă locuința lui Hayet. Totul era curățat meticulos, niciun fir de praf, faianța și robinetele străluceau, dulapurile și sertarele erau goale, cearceafurile și fețele de pernă schimbate, nu mai rămăsese nimic din Hayet, nici măcar un cercei care să fi căzut în spatele vreunei mobile, vreo clamă de păr prin baie, vreo bucătică de hârtie, nici măcar un fir de păr, iar Marie-Angèle a fost uimită să descopere că nu mirosea a nimic altceva decât a detergenții cu care curățase, ca și cum de ani de zile nu locuise nimeni acolo. Privea apartamentul mort și nu înțelegea de ce Hayet a plecat așa, fără să-și ia rămas-bun, dar știa că n-o să se mai întoarcă și că n-o s-o mai vadă vreodată. Auzi o voce care spunea:

— Ar trebui totuși să anunțăm polițaii,
dar clătină trist din cap și nimeni nu mai insistă, pentru că se vedea bine că tragedia mută care se jucase aici în timpul nopții privea o singură persoană, rătăcită în prăpăstiile sufletului ei singuratic, căruia tovărășia bărbaților nu-i mai putea face dreptate. Tăcură o clipă, apoi careva zise timid:

— Dacă tot ești aici, Marie-Angèle, ai putea să deschizi la bar, să bem și noi un pahar, iar Marie-Angèle consimți în tăcere. Un murmur satisfăcut trecu prin grupul de vânători, Virgile se porni să râdă tare de tot și se îndreptară cu toții

spre bar, în timp ce câinii lătrau și scânceau în soare, iar Vincent Leandri șoptea:

— Bandă de bețivani și de bulangii ce sunteți, și se duse după ei. În spatele tejghelei, Marie-Angèle reluă gesturile pe care le știa așa de bine și pe care atât de mult voise să le uite, mânuind cu îndemânare paharele și tăvile cu cuburi de gheață, notând în minte pe rând și fără să le încurce comenzile mitraliate de vocile tunătoare și din ce în ce mai deraiate. Le asculta conversațiile dezlănate, aceleași istorii povestite de sute de ori cu variante și cu neverosimile exagerări, felul în care Virgile Ordioni nu uita niciodată să scoată din măruntaiele aburinde ale mistrețului felii fine de ficat pe care le mânca așa, crude, aproape calde, cu o placiditate de om preistoric, în ciuda protestelor dezgustate ale celorlalți, la care răspundea pomenindu-l pe bietul taică-său care-l învățase că nu există nimic mai bun pentru sănătate. Barul răsuna acum de aceleași strigăte de scârbă, pumnii băteau în tejgheaua năclăită de rachiu, încă se mai auzeau râsete și voci care spuneau că Virgile o fi el cam animal, dar e un țintaș inegalabil, în timp ce Vincent Leandri se uita fix în pahar cu ochi deznădăjduiți. Pe măsură ce trecea timpul, devenea tot mai clar că Marie-Angèle nu era pregătită să reia munca asta care îi devenise și mai nesuferită decât ar fi crezut. Se bizuise pe Hayet ani la rând, lăsându-i treptat în grijă toate socotelile barului, în deplină încredere, ca și cum ar fi făcut parte din familie, și acum i se strângea inima la gândul că a plecat așa, fără să o îmbrățișeze de rămas-bun, sau măcar să-i fi lăsat un bilet, ceva cât de scurt, care să fi arătat că fusese într-adevăr o experiență aici, care contase pentru ea, dar Marie-Angèle înțelegea, era exact ceea ce Hayet n-ar fi putut face fiindcă era clar că voise cu tot dinadinsul nu doar să dispară, ci și să șteargă pur și simplu toți anii petrecuți aici, păstrând numai mâinile ei frumoase, dar îmbătrânite, crăpate și chinuite prea devreme,

probabil că le-ar fi vrut și pe ele tăiate și lăsate în urmă dacă s-ar fi putut, iar modul maniacal, furios în care curăța totul nu era decât semnul imensei voințe de ștergere și al credinței că prin puterea voinței poți anula din viață și anii pe care n-ai vrut să-i trăiești, chiar dacă ar fi să ștergi odată cu ei și amintirea celor ce te-au iubit. Și, în timp ce mai turnă un rând de rachiu în paharele prea pline ca să mai rămână loc și de apă, Marie-Angèle începu să spere că Hayet se simțea, dacă nu fericită, măcar eliberată acolo unde s-o fi aflând acum, sau în drum spre unde-o fi vrând să ajungă. Își adună toate resursele de tandrețe ca s-o binecuvânteze și să o lase să se îndepărteze, fără să-i păteze plecarea cu vreun resentiment. Așa a plecat Hayet, deopotrivă nepăsătoare și la binecuvântări, și la ranchiună, convinsă că plecarea ei tulburase deja o lume la care nici nu se mai gândea, fiindcă Marie-Angèle știa acum prea bine că n-avea să mai deschidă ea barul, că nu va mai îndura nici măcar o singură dată pedeapsa de a vedea acea infectă supă gălbuie care se usca în paharele murdare, ori mirosul de rachiu al gurilor lor, sau zbieretele jucătorilor de belotă, de-a lungul iernilor interminabile a căror amintire îi făcea greață, și nici certurile nesfârșite cu tot ritualul lor de amenințări niciodată puse în aplicare, urmate inevitabil de împăcări lacrimoase și eterne. Știa că nu se mai poate. Normal ar fi fost ca fiică-sa Virginie să binevoiască să preia barul în locul ei, până ce ar găsi altă barmaniță, dar asta era o soluție imposibilă. Virginie nu făcuse în viața ei nimic care să semene măcar pe departe cu munca, explorase la nesfârșit teritoriul infinit al inacțiunii și al nesimțirii și părea hotărâtă să meargă până la capătul acestei vocații. Chiar și când Marie-Angèle era ruptă de muncă, toanele arțăgoase și aerele de prințesă ale fiicei dovediseră că e cu totul incapabilă să fie de vreun ajutor, sau măcar de relații normale cu alte ființe, fie ei și clienții mai

mult sau mai puțin din topor care veneau la bar. Bineînțeles că Marie-Angèle va trebui să angajeze o barmaniță, dar pentru moment nu se simțea în stare să facă iar pe patroana, refuza să stea cu ochii pe ceas să vadă dacă deschide la timp și să numere seară de seară banii, ca să verifice dacă iese socoteala. Nu mai voia să joace comedia autorității și a stăpânei bănuitoare, nu mai avea niciun sens având-o pe Hayet de atâta vreme și, mai ales, nu voia să admită că Hayet putea fi totuși înlocuită. Îl văzu pe Virgile Ordioni clătinându-se în drum spre toaletă și se gândi cu jale la soarta tristă a ușilor batante spălate impecabil, ca să nu mai vorbim de pardoseală și de pereți; se și văzu frecând toată duminica după sălbaticii ăștia și hotărî pe loc să pună un anunț că barul e de închiriat.

În seara aceea, după ce îi dăduse raportul fiului său Libero despre toți frații și surorile lui, dar și despre nenumărații nepoți, și după ce-l întrebase, ca în fiecare seară de când sosise acolo, dacă s-a acomodat la Paris, Gavina Pintus îl puse la curent, chiar când era gata să închidă, că fata de la bar dispăruse din sat în mod misterios. La rândul lui, Libero i-a spus lui Matthieu Antonetti, care i-a răspuns cu un mormăit absent, după care și-au reluat lucrul, uitând instantaneu ceea ce avea de fapt să marcheze intrarea lor într-o nouă viață. Se știa din copilărie, nu chiar de când s-au născut. Matthieu avea opt ani când maică-sa, îngrijorată de firea lui încăpățânată de singuratic și visător, hotărî că avea nevoie de un prieten cu care să-și petreacă vacanțele la țară. Îl luă de mână, după ce-l dăduse bine cu apă de colonie, și-l târî la familia Pintus, al cărei mezin era de aceeași vârstă. Casa lor uriașă era garnisită cu tot felul de pietre ieșite din zid, pe care nimeni nu se mai obosise să le tencuiască, așa că părea un organism care creștea întruna și în voia sorții, însuflețit parcă de o vitalitate sălbatică. Cabluri electrice de care spânzurau dulii se împleteau decorativ pe toată fațada, curtea era complet blocată de țevi, roabe, țigle și câini care dormeau la soare, saci de ciment și un număr apreciabil de obiecte de toate felurile, care așteptau să-și arate rostul cândva. Gavina Pintus purta veșnica ei jachetă, corpul deformat de cele unsprezece sarcini duse la bun sfârșit se revărsa dintr-un scaun pliant cam șubred, iar Libero stătea pe o bordură în spatele ei și se uita cum trei dintre frații lui se învârteau complet năclăiți de vaselină pe lângă o vechitură de mașină al cărei motor fusese demontat. Când îl zări pe Matthieu cum se lasă tot mai greu târât energic de maică-sa, Libero îl fixă atent, fără să se miște din loc și fără urmă de

zâmbet. Matthieu se făcuse pietroi, Claudie Antonetti fu nevoită să se oprească brusc, iar după câteva clipe băiatul izbucni în plâns, așa că femeii nu-i mai rămase decât să-l ducă înapoi acasă ca să-i șteargă nasul și să-l certe. Până la urmă, băiatul s-a refugiat în brațele surorii lui mai mari, Aurélie, care își îndeplini și de astă dată, cu o seriozitate copilărească, misiunea de mamă surogat. Spre sfârșitul după-amiezii, Libero bătui la ușa lor și Matthieu acceptă să meargă cu el în sat. Se lăsă călăuzit prin păienjenișul de poteci secrete, printre izvoare, insecte minunate și străduțe care se îmbinau într-un spațiu astfel organizat că alcătuia o lume de care, în scurt timp, nu s-a mai temut, ci a ajuns să-l obsedeze. Cu cât treceau anii, cu atât sfârșitul vacanțelor producea și mai multă jale, iar Claudie ajunsese să regrete că și-a împins fiul spre un mod de socializare cu efecte atât de imprevizibile. Matthieu nu mai trăia decât cu gândul la vacanța de vară, iar când, la treisprezece ani, a înțeles că părinții lui sunt niște monștri de egoism care n-aveau de gând să-și părăsească slujbele de la Paris și să se instaleze definitiv la țară, a început să-i hărțuiască să-l trimită acolo și în vacanțele de iarnă. La refuzul lor, răspundea cu crize de nervi absolut scandaloase și cu perioade de greva foamei, suficient de scurte ca să nu-și șubrezească sănătatea, dar îndeajuns de lungi și de teatrale ca să-și exaspereze părinții. Jacques și Claudie Antonetti își spuneau triști că dăduseră viață unei progenituri antipatice și încăpățânate, dar constatarea întristătoare nu-i ajuta deloc, Jacques și Claudie erau veri primari. După ce-i murise soția la naștere, Marcel Antonetti, tatăl lui Jacques, decretase că nu poate să aibă singur grijă de sugar și căutase sprijin, cum făcuse de altminteri toată viața, la soră-sa Jeanne-Marie, care-l luase pe Jacques fără să stea pe gânduri, să-l crească împreună cu fetița ei, Claudie. Au crescut deci împreună, iar dragostea dintre ei, descoperită

și urmată în cel mai scurt timp de anunțul public că aveau de gând să se căsătorească, a fost desigur primită în familie cu un soi de uimire indignată. Dar erau așa de hotărâți, încât până la urmă căsătoria a avut loc, în prezența unei adunări prea puțin numeroase, pentru care ceremonia nu reprezenta nicidecum emoționantul triumf al dragostei, ci triumful viciului și al consangvinității. Contrar tuturor așteptărilor, nașterea lui Aurélie, care a fost un bebeluș perfect sănătos, a potolit oarecum tensiunile din familie, iar cea a lui Matthieu s-a petrecut într-o atmosferă aproape normală. Dar în scurtă vreme s-a văzut că Marcel, incapabil să intre în conflict deschis cu fiul sau cu nora lui, și-a îndreptat agresivitatea spre nepoți, și dacă până la urmă a îndrăgit-o pe Aurélie, ajungând chiar la manifestări de afecțiune senilă pentru ea, pe Matthieu îl urmărea cu răutatea lui, ba chiar cu ura lui, oricât de nepotrivit ar fi fost un asemenea sentiment, ca și cum copilul ar fi pus la cale uniunea abominabilă din care s-a ivit. În fiecare vară, Claudie observa privirile ostile pe care i le arunca fiului ei, erau tot felul de gesturi prin care se ferea, prea ostentativ ca să fi fost din întâmplare, de câte ori micul Matthieu se apropia să-l sărute și nu pierdea nicio ocazie să-i facă observații veninoase despre cum stă la masă, că e certat cu curățenia, ori de-a dreptul cam nerod, și Jacques își pleca privirile amărât, iar Claudie se stăpânea de zeci de ori pe zi să nu-l repeadă pe bătrânul pentru care nu avea niciun pic de afecțiune. Când Matthieu a început să-l frecventeze pe Libero, Marcel s-a arătat de-a dreptul meschin, scrâșnind printre dinți,

— Nu mă miră că s-a înhăitat cu unul din Sardinia,

iar Claudie n-a zis nimic,

— Ar putea măcar să nu ni-l aducă în casă,

și iar n-a zis nimic, ani de zile n-a zis nimic.

Apoi, Matthieu i-a trimis bunicului o felicitare de

ziua lui, cum făcea în fiecare an,

La mulți ani, te iubesc, al tău nepot Matthieu
o felicitare nevinovată, banală, la care Marcel
i-a răspuns prin două rânduri:

Băiete, ai aproape treisprezece ani, ai putea să
mă scutești de lectura prostiilor ăstora, care nu se
potrivesc cu vârsta mea și nu se mai potrivesc nici
cu a ta. Scrie-mi doar dacă ai ceva de spus, dacă
nu, abține-te.

Claudie a interceptat scrisoarea și, tremurând
de furie, a pus mâna pe telefon:

— Ești un dobitoc bătrân, unchiule, și așa ai
să mori, ca un dobitoc bătrân, dar până atunci bagă
de seamă cum i te adresezi băiatului meu,

Marcel s-a smiorcăit în receptor, dar Claudie
i-a închis, blestemând soarta crudă care o lăsase
fără propriii ei părinți și i-a pus în schimb pe cap
scârba asta de boșorog, care se plângea tot timpul
că e pe moarte și suna la miezul nopții pentru orice
guturai, la cea mai mică slăbiciune, în schimb era
imun la efectele ulcerului, care trebuia să-l fi
omorât cel puțin de pe la șaptezeci de ani, așa că
de fapt avea o sănătate de fier, parcă și-ar fi pus în
cap în primul rând să-i otrăvească viața fiului său,
acum când era om în toată firea, după ce când era
copil nici nu se uitase la el. Iar Claudie se bucura
la gândul c-o să se urce în avion, să se ducă în sat
și să-l sufoce cu perna sau, mai degrabă, să-l
strângă de gât chiar cu mâinile ei, dar trebuia să
renunțe la visele de răzbunare și să ia act că, în
realitate, era imposibil să-i mai încredințeze
acestui om băiatul în vacanțe, dar în același timp
era la fel de imposibil să-i spună băiatului că va
rămâne la Paris fiindcă pur și simplu propriul lui
bunic îl detestă. Problema a rezolvat-o Gavina, cu
un simplu telefon: într-un amestec de dialect
corsican și sard de Barbaggia, i-a informat că ar fi
foarte bucuroasă să-l găzduiască pe Matthieu ori
de câte ori voia să vină. Tare ar fi vrut Claudie să
refuze, fie și numai ca să-l învețe pe Matthieu că

șantajul sentimental nu va avea niciodată trecere, mai ales pentru că-l bănuia că se află, *via* Libero, la originea propunerii picate la țanc, dar până la urmă a acceptat, de îndată ce a înțeles că ea era acum cea care-și putea șantaja fiul, iar asta chiar nu-și putea refuza. La orice notă proastă ori tentativă de nesupunere o să fluture amenințarea cu suprimarea vacanțelor. Ani de zile i-a fost dat să constate satisfăcută, că nimic nu funcționează mai bine pe lume ca șantajul, după cum o dovedea din plin spectacolul acestui fiu, bine-crescut, conștiincios și supus.

Existau două lumi, de fapt poate și altele, infinit de multe, dar pentru el nu erau decât două. Două lumi complet separate, inegale, fără frontiere comune, iar el voia să aparțină celei pe care o simțea mai puțin străină. Descoperea astfel că partea cea mai importantă din el însuși era exact aceea mai puțin cunoscută și că acum trebuia s-o dibuie și să ajungă la ea, fiindcă îi fusese sustrasă cu mult înainte de-a se fi născut, făcându-l să ducă viața unui străin, fără măcar să fi putut înțelege lucrul acesta. O viață în care tot ce-i era familiar devenise de nesuportat, și de fapt nici nu era viață, ci parodia mecanică a unei vieți pe care voia s-o uite, acum de exemplu, când își lăsa fața biciuită de vântul rece al muntelui în timp ce urca, așezat împreună cu Libero pe bancheta din spate a unui 4X4 hurducăit condus de Sauveur Pintus, pe drumul desfundat care ducea la stână. Matthieu avea 16 ani și își petrecea toate vacanțele de iarnă la țară, mișcându-se cu ușurința unui etnolog de elită în interiorul bine sudat al clanului Pintus. Fratele mai mare al lui Libero le propusese să petreacă o zi la el, iar când au ajuns la stână, l-au găsit pe Virgile Ordioni scopind vierii tineri în țarc. Îi ademenea cu mâncare, scoțând tot felul de grohăituri care se presupunea că ar fi gâdilat urechile porcești, până când vreunul dintre ei se lăsa fermecat de muzica asta, sau, mai prozaic, era îndeajuns de orbit de lăcomie încât să se apropie imprudent. Virgile se arunca asupra lui doborându-l la pământ ca pe un sac de cartofi, îl întorcea apucându-l de picioarele de dinapoi, apoi se așeza călare pe burta lui, strângând cu putere între coapse animalul credul care scotea acum țipete îngrozitoare, presimțind poate că nu i se pregătește nimic plăcut, iar Virgile, cu cuțitul în mână, îi spinteca scrotul cu un gest sigur și băga degetele

prin tăietură ca să scoată un prim testicul, căruia îi reteza mațul de legătură înainte de a face același lucru cu cel de-al doilea și de a le arunca pe amândouă într-un castron pe jumătate plin. Odată terminată treaba, îi dădea drumul porcului, care se ducea să mănânce ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, lângă semenii lui indiferenți care trecuseră și ei pe rând prin mâinile iscusite ale lui Virgile. Matthieu și Libero priveau spectacolul cu coatele sprijinite de o balustradă. Sauveur ieși din stână și veni lângă ei.

— N-ai mai văzut de-astea, Matthieu, așa-i?

Matthieu a dat din cap că nu, iar Sauveur a râs scurt.

— E tare Virgile, e foarte priceput la așa ceva. Nimic de zis.

Dar Matthieu nu se gândea să spună ceva, fiindcă în țarc se petrecea acum un lucru interesant. Așezat pe un porc căruia tocmai îi spintecase scrotul, Virgile trase o înjurătură și se întoarse spre Sauveur care nu pricepea.

— E numai unu! Unul singur! Celălalt n-a coborât!

Sauveur ridică din umeri.

— Se mai întâmplă!

Dar Virgile nu înțelegea să se dea bătut, așa că tăie singurul testicul și se apucă să caute din nou prin scrot strigând,

— Îl simt! Îl simt!

și înjura mai departe, fiindcă porcul, care plătea din greu pentru pubertatea lui întârziată, făcea eforturi disperate să se elibereze din strânsoarea călăului, se răsucea în fel și chip, stârnind praful, iar guițaturile lui sunau de-acum aproape omenește, așa că Virgile se lăsă până la urmă păgubaș. Porcul se ridică și se băgă într-un colț al împrejmuirii, cu un aer vexat și cu picioarele tremurând, cu urechile lui clăpăuge înspicate cu negru pleoștite peste ochi.

— O să moară? întrebă Matthieu.

Virgile veni lângă ei, cu castronul sub braț, se șterse de sudoare pe frunte și râse, zicând:

— Păi, nu moare, e nițel zdruncinat, dar porcul rezistă, nu moare cu una cu două, și râdea mai departe întrebând

— Ei, cum stăm, băieți, mâncăm?

și Matthieu băgă de seamă că în castron se afla chiar prânzul lor și se sili să nu-și arate surpriza, fiindcă asta era lumea lui, chiar dacă încă nu o cunoștea prea bine, și fiecare surpriză, oricât de neplăcută ar fi fost, trebuia suprimată imediat și transformată în ceva obișnuit, dacă obișnuită, monotonă se putea numi încântarea cu care Matthieu se îndopa din fudulii de porc fripte pe jar, în timp ce vântul bătea tare și împingea norii spre munte, pe deasupra micii capele a Sfintei Fecioare, o capelă albă ca neaua, la poalele căreia scânteiau lumânările stacojii pe care le aprindeau din când în când Sauveur și Virgile în cinstea unicei lor tovarășe de singurătate. Măinile care ridicaseră capela erau de multă vreme praf și pulbere dusă de vânt, dar lăsaseră aici urma existenței lor, iar în sus, de-a lungul unei pante abrupte, se vedeau ruinele unor ziduri vechi, greu de distins fiindcă aveau exact culoarea roșie a rocii granitice din care fuseseră făcute înainte să le înghită muntele la loc, absorbindu-le lent în trupul lui de piatră și scaieți, ca să-și arate nu atât puterea, cât iubirea. Sauveur pusese la încălzit o oală cu cafea proastă, vorbea cu Virgile și cu fratele lui într-o limbă pe care Matthieu n-o înțelegea, dar care știa că e și a lui, și-i asculta cum sorbeau din cafeaua fierbinte, își închipuia că-i înțelege, că vorbele lor nu înseamnă nimic altceva decât vuietul fluviului nevăzut, care se auzea din străfundul găurit al muntelui ca o plagă profundă, un fel de șanț săpat de degetul lui Dumnezeu atunci, la începutul lumii. După masă, s-au dus cu Virgile în încăperea unde stăteau la uscat brânzeturile, iar el a deschis o uriașă valiză veche, plină de niște troace groaznice, zăbale, și

ruginite, bocanci militari de toate mărimile, din piele atât de rigidă, încât păreau turnați în bronz, și din care a scos o pușcă militară învelită în cârpe, plus tot felul de fierotânii despre care Matthieu a aflat cu uimire că erau pistoale mitralieră Sten, parașutate în cantități atât de mari în timpul războiului, încât le mai găseai și acum prin deșuri, pe unde așteptau de șaizeci de ani ca să fie descoperite. Virgile le-a spus râzând că taică-său fusese mare luptător în rezistență, spaima italienilor, atunci când Ribeddu¹ și oamenii lui călcau pe același pământ și înaintau fără zgomot în noapte pândind să audă motoarele avioanelor, și l-a bătut pe umăr pe Matthieu care asculta cu gura căscată și visa că el însuși era un mare erou.

— Hai, veniți încoace să tragem nițel.

Virgile verifică pușca, luă gloanțe și merșeră să se așeze pe o stâncă mare, ieșită deasupra prăpastiei și traseră pe rând spre versantul celălalt al muntelui. Ecoul împușcăturilor se pierdea în pădurea Vaddi Mali, făcând să se ridice valuri groase de ceață dinspre mare și dinspre câmpie. Lui Matthieu îi era frig, reculul armei îi omora umărul, dar era cu desăvârșire fericit.

Contrar tuturor așteptărilor, plecarea lui Hayet a fost începutul unui lung șir de nenorociri care s-au abătut asupra barului din sat precum blestemul dumnezeiesc asupra Egiptului. La început, totul părea să meargă spre bine: de-abia ce pusese Marie-Angèle Susini anunțul că dădea localul în concesiune, că s-a și ivit un candidat. Era un bărbat de vreo treizeci de ani, dintr-un sătuc de la malul mării, unde lucrase mult timp ca piccolo și barman într-unul dintre localurile pe care nu se sfia să le prezinte ca fiind foarte respectabile. Dădea pur și simplu pe dinafară de entuziasm, potențialul comercial al barului era cu totul extraordinar și avea să se vadă foarte curând ce poate face din el un manager priceput, nu c-ar fi vrut s-o jignească pe Marie-Angèle, dar până acum nu existase pricepere, în schimb o să fie, dacă cineva are ambiție cum are el, și ce mai ambiție!, căci el n-avea să vină cu vederi dintr-astea bătrâncioase, clientela din sat nu i se părea de ajuns, nu cu jucătorii de belotă și cu bețivanii satului se făcea business în adevăratul sens al cuvântului, ci trebuia ținut spre tineret, spre turiști, trebuia propus un concept, cumpărat un sistem de sonorizare, făcute niște îmbunătățiri, se gândea să amenajeze și bucătăria, să aducă niște DJ-i de pe continent, cunoștea localurile de noapte cum își cunoștea buzunarele, și se plimba de la un capăt al barului arătând ce trebuia musai schimbat, începând cu mobilierul, care era ceva de plâns, iar când Marie-Angèle i-a zis că-i cerea, pe baza cifrei de afaceri, 12 000 de franci anual pentru concesiune și chirie, el a ridicat brațele în sus și a strigat că bate palma. Marie-Angèle avea să fie uluită de transformarea la care o să asiste și pe care el o va dirija, 12 000 de euro erau o nimica toată, un cadou, era jenat, i se părea că deja o fură, și i-a

explicat că el voia mai întâi să-și investească propriul capital în lucrările de primă necesitate, urma să-i plătească prima jumătate de concesiune peste șase luni și apoi, peste alte șase luni, restul plus avansul pe un an înainte. Marie-Angèle a găsit propunerea foarte onestă și n-a vrut să asculte nimic când Vincent Leandri a prevenit-o că, după toate investigațiile lui, tipul era cel puțin suspect, singurele lui experiențe profesionale se rezumau la câteva slujbe temporare pe la tarabele cu cartofi prăjiți de pe plajă. Vincent însă era nedrept de suspicios. Și amenajările anunțate chiar s-au făcut. Sala din fund a fost transformată în bucătărie, mobilierul a fost schimbat, s-a adus aparatură hi-fi, stație, discuri, un splendid biliard franțuzesc, iar în ajunul inaugurării, o firmă luminoasă a fost atârnată deasupra intrării. Un Che Guevara clipea intermitent și din el ieșea o bulă dintr-aceea de bandă desenată pe care scria cu litere de neon albastru

El Comandante Bar, sound, food, lounge.

Pentru seara inaugurării, localnicii au fost întâmpinați cu o muzică techno agresivă, care i-a împiedicat să se audă unii pe alții, deși au urlat din răspuțuri în timpul partidei de belotă, după care au descoperit că noul barman hotărâse să nu mai vândă rachiu, chestiune de standing, și le propunea cocktailuri scumpe, pe care le-au băut strâmbându-se, dar nici n-au avut cum să mai capete altele, pentru că barmanul era deja ocupat să sărbătorească el însuși cu un grup pe amici care uscau metri întregi de vodcă, așa că au sfârșit într-un dans pe tejghea, la bustul gol. Amicii cu pricina au devenit repede singura clientelă statornică a barului, după ce orarul a fost schimbat, astfel încât localul să rămână deschis numai pentru minimul necesar. Dimineața era închis. Pe la șase după-masa, ritmul pervers al muzicii techno anunța ora

aperitivului. Mașini străine parcau pe unde se nimerea, se auzeau strigăte și râsete până pe la 11 noaptea, oră la care toată gașca, plus barmanul, cobora în oraș. Muzica se auzea iar pe la patru dimineața, când se întorceau de la localul de noapte, iar sătenii mai fără somn puteau să-l vadă printre jaluzele pe barman înconjurat de niște putori de ultima speță, dispărând în barul până atunci închis cu cheia, și s-a răspândit vorba că masa de biliard fusese cumpărată doar ca să aibă el pe ce să-și satisfacă poftetele. După trei luni, Marie-Angèle l-a întrebat cum merg totuși încasările și cum o să-i plătească banii pe concesiune. I-a răspuns să nu-și facă griji, dar ea a socotit că e mai indicat să repete vizita, de această dată însoțită de Vincent Leandri, care ceru să vadă registrele, avertizând că dacă nu i se satisface curiozitatea, va fi nevoit să treacă la măsuri extreme.

Barmanul a încercat s-o dea cotită, ca apoi să admită că nu are niciun registru, că lua în fiecare seară banii din încasări și-i cheltuia în oraș, dar că n-avea nicio îndoială că se va repune pe picioare spre primăvară, când vor veni primii turiști. Vincent trase aer în piept.

— Plătești săptămâna viitoare ce ai de plătit sau îți scot toți dinții.

Barmanul a reacționat cu un fatalism nu lipsit de oarecare noblețe.

— N-am niciun sfanț. Niciunul. Cred c-o să trebuiască să-mi scoți dinții.

Marie-Angèle l-a oprit pe Vincent și a încercat să ajungă la o înțelegere, care s-a dovedit ulterior imposibilă, fiindcă nu numai că nu exista niciun ban pentru plata concesiunii, dar furnizorii nu fuseseră deloc plătiți și totul fusese făcut pe credit. Vincent tocmai își pregătea pumnii, Marie-Angèle îl scoase din cameră repetând nu-i nimic, nu face nimic, dar el se întoarse, înșfăcă o carafă și-o făcu praf în capul barmanului, care se prăbuși gemând. Vincent găfâia de furie.

— Uite-așa, din principiu, scârba dracului, din principiu!

Marie-Angèle a trebuit să se lipsească de bani și să plătească datorii pe care nu le făcuse. S-a hotărât să fie mai atentă în alegeri, dar asta nu i-a fost de mare folos. A dat barul în concesiune unui cuplu adorabil de tineri, ale cărui certuri conjugale au transformat localul într-un *no man's land*, din care răzbăteau și zi și noapte zgomote de geamuri sparte, urlete și insulte de o grosolănie inimaginabilă, urmate de împăcări gâfâite și la fel de generoase în decibeli, de unde se putea deduce că resursele de grosolănie ale cuplului erau nepuizabile, atât în furie, cât și în extaz, așa că mamele de familie le interziseră nevinovatelor lor odrasle fie și să se apropie de acest loc al destrăbălării, până când tânăra pereche a fost înlocuită cu o doamnă în vârstă, cu înfățișare foarte respectabilă, care-și petrecea toate zilele repezind clienții și schimbând prețurile într-un mod atât de capricios, încât nu se putea deduce decât că unicul ei scop era să-și scufunde cât mai repede afacerea, ceea ce s-a și întâmplat într-un timp record, iar Marie-Angèle se îngrozea că vine vara și cu siguranță n-o să aibă ce face și va trebui să ia ea singură din nou frâiele, să repare dezastrul cât încă se mai putea. Dar când, în iunie, era aproape resemnată că trebuia să se întoarcă la treabă, a primit o ofertă care a umplut-o de bucurie. Veneau de pe continent, ținuseră cincisprezece ani un local familial la marginea Strاسبourgului și acum erau în căutarea unui tărâm mai îngăduitor. Bernard Gratas și soția lui aveau trei copii între 12 și 18 ani, acceptabil de urâți, dar bine-crescuți, păziți de o bunică nedeplasabilă și senilă, a cărei decrepitudine îi inspira cea mai mare încredere lui Marie-Angèle. Avea nevoie de stabilitate, iar familia Gratas era chiar incarnarea stabilității. Când le-a explicat că vrea banii înainte, fiindcă a avut parte de neplăceri dureroase asupra

căroră nu voia să mai insiste, Bernard Gratas i-a semnat pe loc un cec care, în mod miraculos, s-a dovedit a avea și acoperire. Marie-Angèle le-a încredințat cheile barului și ale apartamentului și abia de s-a stăpânit să nu-i îmbrățișeze. Bunica a fost instalată lângă șemineu, iar familia Gratas a deschis din nou localul, rebotezându-l în mod fericit Barul Vânătorilor, deloc original, dar dovedind un tradiționalism de cea mai bună calitate, așa că mușteriii care se simțiseră opăriți și-au reluat încetul cu încetul obiceiurile, cafeaua de dimineață, partidele de cărți la ora aperitivului și discuțiile însuflețite din blândește nopți de vară. Marie-Angèle era cum nu se poate mai încântată, dar își făcea reproșuri că n-a înțeles mai demult unde greșise. N-ar fi trebuit nici în ruptul capului să dea barul pe mâna unor compatrioți, dacă ar fi stat măcar o clipă să se gândească, ar fi căutat cu siguranță un concesionar de pe continent, pentru că reușita cu familia Gratas îi arăta clar că sunt oameni simpli și muncitori, a căror lipsă de fantezie era pe deplin compensată de temeinicul simț al realității, iată ce i-ar fi trebuit de la bun început. Așa că n-avea nicio îndoială, se vor acomoda perfect până la urmă, deși pentru moment felul cam din topor în care sătenii înțelegeau să fie ospitalieri făcea să nu-i scoată nimeni din „țărănoii ăia de gali”. Vorbeau cu ei numai ca să comande ce aveau de comandat, dar totul mergea foarte bine și, de altfel, cu cât înaintau în vară, cu atât atmosfera devenea, dacă nu chiar amicală, măcar destinsă, iar Bernard Gratas era deja invitat la partidele de belotă. Vincent Leandri se hotărâse chiar să-i dea mâna, urmat apoi și de alți clienți ai barului, mai trebuia doar ceva timp ca să se instaureze armonia durabilă la care visa Marie-Angèle. N-a luat în seamă mărunțișurile care ar fi trebuit s-o pună pe gânduri. Gratas nu se mai mulțumea să toarne rândurile comandate, le și dădea pe gât, tot mai des, ca să facă plăcere unora și altora. Începu să-și

uite descheiați doi, apoi trei nasturi de la cămașă, pe care o alegea acum dintre cele mai cambrate, iar la încheietura mâinii i-a răsărit în mod misterios o brățară de aur și, ca o încununare, spre sfârșitul verii și-a achiziționat simultan o geacă de piele și un aparat electric de tuns barba, ceea ce, pentru un ochi avizat, n-ar fi avut cum să anunțe ceva bun.

Pe la începutul lui iulie, când Matthieu și Libero au ajuns în sat cu diplomele de licență în buzunar, Bernard Gratas încă nu suferise metamorfoza care în curând avea să dovedească simptomul unei tulburări interioare pe cât de adânci, pe atât de ireversibile. Stătea după teighea serios și drept, cu cârpa în mână, lângă nevastă-sa care se ocupa de încasări și părea cu totul imun la orice formă de derapaj, ceea ce Libero sintetizase doar în câteva cuvinte:

— Chiar că arată a dobitoc.

Dar nici el, nici Matthieu n-aveau de gând câtuși de puțin să se împrietenească cu Gratas și erau prea fericiți că sunt în vacanță ca să le mai pese de chestia asta. Începură să iasă în fiecare seară. Cunoscără câteva fete. Le luau la scăldat pe la miezul nopții și uneori le duceau cu ei sus în sat. Spre dimineață, le conduceau înapoi și profitau ca să-și ia câte o cafea în port. Pacheboturile își vărsau monstruoasa încărcătură vie. Lume peste lume, șorturi, șlapi, se auzeau strigăte de uimire și observații neroade. Peste tot era viață, prea multă viață. Iar ei se uitau la viața asta viermuitoare cu un sentiment confuz de superioritate și de ușurare, ca și cum ar fi fost altfel decât a lor, pentru că ei erau ca acasă, chiar dacă trebuia să plece în septembrie. Matthieu nici nu cunoscuse vreodată altceva decât aceste nenumărate venituri și plecări, iar Libero revenea pe insulă pentru prima dată după multă vreme. Ca atâția alții, părinții lui imigraseră din Barbaggia prin anii '60, dar el nu pusese niciodată piciorul în Sardinia. O cunoștea numai din amintirile mamei lui, un ținut săracăcios, cu bătrâne purtând basmale negre înnodate strâns sub buza de jos, bărbați cu ghetete din piele cărora generații întregi de criminaliști le măsuraseră tălpile, circumferința pieptului și a

capului, notând scrupulos fiecare imperfecțiune a osaturii ca să descifreze semnificația ei ascunsă și să găsească marca indiscutabilă a înclinației lor naturale spre crimă și violență. Un ținut dispărut. Un ținut care nu-i mai privea. Libero era cel mai mic dintre cei unsprezece frați, cel mai mare, Sauveur, având cu aproape 25 de ani mai mult ca el. Nu cunoscuse jignirile și nici ura cu care erau primiți aici cei din Sardinia, nu știa de munca mai prost plătită, de disprețul șoferului de pe autobuzul școlar, care, pe jumătate beat, îi lovea pe copii când treceau prin dreptul lui,

— În țara asta nu mai sunt decât sarzi și arabi!

Și le arunca priviri asatine prin oglinda retrovizoare. Dar totul trece, copiii care se înghesuiau terorizați în spatele autobuzului băgându-și capul între umeri crescuseră, erau acum oameni în toată firea, șoferul murise și nimeni nu se gândise să-i onoreze mormântul cu un scuipat. Libero se simțea acasă. Terminase școala, și încă în mod strălucit, iar după bacalaureat toate cererile de admitere în *classe prépa*² îi fuseseră acceptate. Maică-sa era să se sufoce de bucurie, deși habar n-avea ce-i aceea *classe prépa*, și era gata să-l sufoce și pe el strângându-l la pieptul enorm care palpita de emoție și de mândrie. Libero alesese să meargă la Bastia, așa că, timp de doi ani, unul dintre frații sau surorile lui se scula cu noaptea-n cap în fiecare zi de luni ca să-l ducă la Porto Vecchio, de unde lua autobuzul. La Paris, Matthieu le ceruse și el voie părinților să se înscrie la Bastia. Ei ar fi fost de acord, dar trebuia să admită că nu avea rezultate școlare suficient de bune ca să fie primit. S-a înscris așadar la Sorbona, la filozofie, singura disciplină la care se făcuse oarecum remarcat, și se resemnase să ia în fiecare dimineață metroul către campusul oribil de la Porte de Clignancourt. Convingerea că nu e decât temporar captiv în

această lume străină, care nu exista decât ca o paranteză, nu prea l-a ajutat să-și facă prieteni. Avea impresia că e înconjurat de fantome cu care nu are nimic în comun și care mai și sunt de o aroganță insuportabilă, ca și cum simplul fapt că studiau filozofia le conferea automat și privilegiul de a înțelege esența lumii, în care muritorii de rând se mulțumeau în mod animalic numai să trăiască. Totuși, s-a apropiat de o colegă, Judith Haller, cu care învăța din când în când și pe care o însoțea uneori la cinema, ori seara, la un pahar. Era foarte inteligentă și veselă, și nu frumusețea ei banală l-a descurajat, doar că Matthieu era pur și simplu incapabil de o relație sentimentală cu cineva, oricine ar fi fost, cel puțin nu aici, la Paris, pentru că n-avea de gând să rămână și nu voia să mintă pe nimeni.

Și uite-așa, în numele unui viitor cețos, își rata prezentul, cum li se întâmplă adesea bărbatilor. Într-o seară, băură și stătură de vorbă îndelung într-un bar din cartierul Bastille, iar Matthieu a pierdut ultimul metrou. Judith i-a propus să-l găzduiască, iar după ce i-a dat un SMS maică-sii, au luat-o pe jos spre casă. Judith stătea într-o cameră mizerabilă de bună, de la etajul al șaselea, într-o clădire din arondismentul 12. Lăsă lumina stinsă, puse muzică în surdină și se întinse pe pat, în T-shirt și chiloți, cu fața spre fereastră. Când s-a lungit și Matthieu lângă ea, complet îmbrăcat, s-a întors spre el fără să spună un cuvânt, îi vedea ochii strălucind în întuneric, ba i se părea că zâmbește, cu un zâmbet fremătător, și îi auzea emoționat respirația grea și profundă. Știa că e destul să întindă mâna și s-o atingă ca să se întâmple ceva, dar nu putea s-o facă, se simțea ca și cum ar fi abandonat-o și trădat-o deja, era paralizat de vinovăție și nu s-a mișcat, mulțumindu-se să o privească în ochi, până ce zâmbetul i-a dispărut și au adormit amândoi. Ținea la ea ca la norocul lui cel mai îndepărtat.

Câteodată, când stăteau la o cafea, își închipuia că întinde mâna s-o mângâie pe obraz, putea chiar să vadă acea mână ridicându-se încet în aerul transparent și atingând o şuviță din părul lui Judith, după care ar fi poposit pe obrazul ei, simțindu-i căldura în căușul palmei, iar ea s-ar fi lăsat, tăcută, și el știa, chiar dacă inima îi bătea nebunește în clipa aceea, că nu va sări peste abisul ce-l despărțea de această lume posibilă, fiindcă odată atinsă, ar fi pierdut-o numaidecât. Lumea aceea nu putea fi păstrată decât menținând-o la jumătate de drum între existență și neant, iar Matthieu o apăra cu sfințenie, într-un halou de gesturi neîmplinite, de dorință, de repulsie și de carnalitate virtuală, fără să știe că, peste ani, prăbușirea unei alte lumi, pe care el însuși o va fi ales să existe, îl va antrena exact spre Judith ca spre căminul pierdut și că-și va reproșa atunci cât de amarnic s-a înșelat asupra propriului destin. Pentru moment însă, nu Judith era destinul lui și nici nu simțea nevoia să fie, ea rămânea pur și simplu un motiv de visare plăcută și inofensivă, grație căreia trecerea imperceptibilă a timpului, care îl sufoca și-l prindea atât de încet, se accelera uneori, iar când trecuseră deja doi ani și se puneau problema unde se va înscrie Libero pentru licență, Matthieu i-a fost recunoscător lui Judith, de parcă ea i-ar fi dat voie să scape din capcana vâscoasă a eternității, ca și cum fără ajutorul ei n-ar fi reușit. Matthieu spera că Libero avea să-și continue studiile la Paris și spera atât de mult, încât nici nu se gândea la o a doua variantă, era obligatoriu ca realitatea să ia forma speranțelor sale. A fost deci teribil de afectat că Libero avea să-și pregătească licența în litere la Corte, în Corsica, nu atât pentru alegerea în sine, cât pentru faptul că familia Pintus nu avea mijloacele să-l trimită undeva pe continent. Nu mai era nicio îndoială că o divinitate răuvoitoare și perfidă guverna mersul lumii în așa fel încât să-i transforme viața într-un lung șir de

nefericiri și de decepții nemeritate, și ar fi continuat să gândească așa mult și bine dacă mama lui nu l-ar fi făcut să uite de această variantă neliniștitoare. Pe când își mesteca amarul, așezat în mijlocul salonului, pentru ca nimeni să nu poată trece cu vederea spectacolul nefericirii sale, Claudie s-a așezat lângă el și l-a privit cu o compasiune amuzată, care era cât pe ce să-l jignească. Dar n-a avut timp. Ea i-a zâmbit din prima:

— O să-i propunem lui Libero să stea la noi, în camera lui Aurélie. Ce zici?

Și în vara aceea s-a dus la familia Pintus, exact ca în urmă cu opt ani. Gavina Pintus stătea pe același scaun pliant, în mijlocul unui morman de moloz. I-a poftit înăuntru la o cafea și s-au așezat în jurul mesei uriașe pe care Matthieu o știa acum atât de bine. A venit și Libero. Claudie vorbea, iar Matthieu o asculta vorbind în acea limbă pe care nu o înțelegea, dar despre care știa că e și a lui, îi luă mâna Gavinei Pintus, care scutura din cap cum că nu, dar Claudie se apleca spre ea continuând să-i vorbească, în vreme ce Matthieu nu putea decât să-și închipuie ce spunea.

— Dumneata ai avut grijă de fiul meu ca de copilul dumitale, acum e rândul nostru, nimeni nu se milostivește, e rândul nostru,

și vorbea cu o asemenea putere de convingere, încât Matthieu a înțeles că obținuse ce voia după zâmbetul care înseninase fața lui Libero.

Pentru Bernard Gratas, drumul crucii a început cu un aer de carnaval. Matthieu și Libero își pregăteau dizertațiile de master la Paris când el a început să organizeze săptămânal partide de poker în sala din spatele barului. E greu de presupus că luase singur decizia. Îl îndemnase probabil cineva, nu se știe cine, dar cineva foarte conștient că pusese mână pe găina cea grasă, care mai și ardea de nerăbdare să se lase jumulită. Partidele de cărți s-au bucurat de cel mai viu succes îndată ce s-a dus vestea primprejur că Gratas nu e doar lamentabil ca jucător, ci și nesocotit, ba mai mult, convins că pokerul e simplă chestie de noroc, iar norocul se poate întoarce oricând. Începuse să fumeze trabucuri, care nu i-au fost însă de niciun folos, nu mai mult decât ochelarii negri pe care-i purta de-acum zi și noapte. Pierdea bani ca un nabab, mergând cu eleganța până la a da câte-un rând și călăilor săi. Într-o zi, fără niciun avertisment, nevastă-sa a dispărut împreună cu copiii și cu bătrâna. Când a aflat, Marie-Angèle s-a dus la el să-l consoleze și l-a găsit la bar, într-o stare de exaltare nemaipomenită. A confirmat că nevastă-sa plecase, luând și mobila. Acum dormea pe o saltea pe care se îndurase, cu chiu cu vai, să i-o lase. Marie-Angèle dădea să îngăime ceva de circumstanță când l-a auzit zicând că de fapt e lucrul cel mai bun care i se putea întâmpla, că a scăpat în sfârșit de o scorpie și de trei stârpituri pe cât de idioate, pe atât de nerecunoscătoare, ca să nu mai vorbim de bătrână, care, înainte să se scufunde în ramoleală și incontinență, consumase munți de răutate numai ca să-i otrăvească viața, fiindcă era de o răutate inimaginabilă, așa de rea, încât era convins că în sinea ei se bucura de scleroză fiindcă acum își permitea să chinuie pe toată lumea până

la sfârșitul zilelor fără să poată cineva să-i bage vină, și cu siguranță că avea să trăiască o sută de ani, era tare hoașca, el de ani de zile visa la vreun accident domestic sau la eutanasiu, dar nu zicea nimic, îndurase cu stoicism o viață întreagă, pe care n-ar fi dorit-o nici dușmanilor dușmanilor lui, dar acum gata, era timpul să mai și trăiască, n-avea de gând să se lipsească de tot, o să poată în sfârșit să-și exprime personalitatea profundă, aceea pe care o ținuse dintotdeauna ascunsă înlăuntrul lui, de oboseală, de greutate, din lașitate. Gata cu supușenia, acum avea să renască, și datorită ei, lui Marie-Angèle, zicea, acum se simțea în sfârșit acasă, printre prieteni dragi, nevastă-sa n-avea decât să crape, nu-l mai interesa, învinsese, greu, dar învinsese, își câștigase cum-necum dreptul să fie egoist, și niciodată, dar niciodată nu se simțise mai fericit, fiindcă era în sfârșit fericit, o repeta întruna, cu o sinceritate evidentă și cam patologică, pironind-o pe Marie-Angèle cu niște priviri așa de pătrunse de recunoștință, că femeia s-a temut să nu sară pe ea ca să o îmbrățișeze, și se vedea că omul chiar se stăpânea să n-o facă, mărginindu-se doar să-i mulțumească, fără să-i poată mărturisi pentru ce-i era recunoscător înainte de toate: pentru că o adusese pe lume pe Virginie, cu care se încurcase de câteva săptămâni și era în sfârșit relația care făcea din el un bărbat fericit. Și niciodată o fericire nu s-a văzut mai clar pe fața unui om. Bernard Gratas râdea întruna, în gura mare, din orice, era plin de viață, într-un veșnic du-te-vino între tejiștea și salon, fără să dea vreun semn de oboseală sau de beție, chiar dacă se pusese pe un băut sinistru, își copleșea clienții cu semne de prietenie total deplasate și pierdea bani într-o veselie. Spectacolul euforiei lui avea ceva profund penibil, ca și cum n-ar fi fost decât simptomul unei boli sufletești incurabile, care te puteai gândi că o fi și molipsitoare, și cu cât Bernard Gratas se arăta mai serviabil și mai

prietenos, cu atât lumea se ferea mai tare de el, dezgustată, dar el nu părea să-și dea seama, hotărât cum era să trăiască într-o lume guvernată numai și numai de iluzii. Dar cum, spre ghinionul nostru, niciun regat al iluziilor nu poate fi perfect, trebuie că și Bernard Gratas simțea pe undeva că povestea nu stă în picioare, se clatină deja sub greutatea unei certitudini pe care nu reușea să o alunge, dar nici s-o formuleze clar, putea doar să se eschiveze și să-și însceneze fericirea, cu o încăpățânare grotescă și disperată. Nu pricepuse de ce se tot trezea nopțile cu inima bubuindu-i de spaimă decât în dimineața aceea de iunie când Virginie a ridicat din umeri disprețuitor la propunerea lui să se mute la el și i-a spus ridicând scârbită din umeri că și-a ieșit din minți și că nu mai vrea să-l vadă, după care s-a dus să se așeze la soare pe terasă și i-a comandat o băutură răcoritoare, pe care omul i-a adus-o fără nicio vorbă. De ce fugise mai tare, uite că nu scăpa, venea peste el să-l distrugă. Virginie i-a aruncat o privire enervată.

— Nu face mutra asta. Ești ridicol.

A continuat să-și facă treaba câteva zile, de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat, mânat de un fel de forță absurdă a inerției, până când într-o seară, pe la ora aperitivului, când barul era plin de lume, a izbucnit în plâns și și-a revărsat toată nefericirea exact cum făcuse și cu fericirea, cu aceeași candoare nerușinată, povestind cu glas tare, printre suspine, despre cât de perfect era corpul lui Virginie, cât de misterioasă privirea ei fixă de regină nemulțumită în timp ce el trudea din toate puterile să intre și să iasă din ea, fără să-i poată smulge măcar un singur oftat, ca și cum ar fi fost doar martora unei scene pe care o contempla cu cea mai mare atenție, dar care n-ar fi privit-o decât vag de tot, și cu cât o iubea mai mult, își amintea el printre lacrimi, cu atât privirea ei devenea mai fixă și mai dură, cum o strecura printre genele lungi și netulburate de vreun freamăt, că se simțea

și umilit și fascinat de privirea asta care-l transforma într-un soi de animal de laborator, dar excitația nu-i slăbea, ba din contră, zicea fornăind zgomotos, era tot mai excitat. Atunci s-au auzit în bar primele murmure de dezaprobare, cineva i-a strigat să se dezmeticească și să tacă dracului din gură, dar nu putea să tacă, devenise imun la rușine, fața îi strălucea de lacrimi și de muci și dădea amănunte din ce în ce mai respingătoare despre cum îl apăsa Virginie cu palma pe fund, fără să-l scape din ochi și cum își plimba degetul mare încet de tot pe șira spinării lui, privindu-l cu un fel de dispreț îndurerat, pe care el îl regăsea de fiecare dată cu groază, știind că imediat după asta n-o să se mai poată ține și o să juisseze. În timp ce asistența urmărea năucită traseul acelui indecent deget mare, a cărui destinație nu puteai să n-o ghicești, și se resemna să aștepte finalul descrierii minuțioase a orgasmului lui Bernard Gratas, Vincent Leandri s-a apropiat de el, i-a trăsnet o pereche de palme și l-a scos afară apucându-l de braț. Bernard Gratas era acum în genunchi pe asfalt și nu mai plângea. Se uita la Vincent.

— Am pierdut tot. Mi-am făcut viața praf.

Vincent nu răspunse nimic. Se căuta de toată compasiunea de care era în stare, dar tot mai simțea nevoia să-l pocnească. Îi întinse batista.

— Și tu te culcai cu ea. Știu. Cum de-a putut să facă una ca asta?

Vincent se lăsă pe vine lângă el.

— Ești chiar un dobitoc dacă ți-ai închipuit că numai tu erai cu Virginie. Încetează să mai plictisești lumea cu povestea asta. Poartă-te cum se cuvine.

Bernard Gratas clătină din cap.

— Mi-am făcut viața praf.

Libero își găsisse până la urmă propriile motive să deteste Parisul, și nu-i datora nimic lui Matthieu pentru asta. Așa se face că împărțeau în fiecare dimineață și seară, în vagonul bucșit de lume al liniei 4, aceeași amărăciune fără leac pe care fiecare o trăia în felul lui. La început, Libero se crezuse intrat de-a dreptul în inima vie a cunoașterii, ca un inițiat care trecuse de teste neînchipuit de grele pentru un muritor de rând și nu putea să facă niciun pas în holul mare de la Sorbona fără să simtă în el mândria aceea timorată care e semnul prezenței zeilor. Îi simțea înăuntrul lui pe maică-sa cea analfabetă, pe frații lui țărani și ciobani, pe toți strămoșii lui captivi în noaptea păgână a ținutului Barbaggia, care trebuie că tresăreau de fericire în morminte. Încă mai credea că lucrurile eterne chiar sunt eterne, că noblețea lor este inalterabilă, scrisă pe bolta înaltă și pură a cerului. Apoi n-a mai crezut. Profesorul de etică era un tânăr absolvent de École Normale³, teribil de vorbăreț și de simpatic, dar care trata textele cu o dezinvoltură strălucitoare până la greață, turnându-le studenților considerații definitive despre răul absolut, incontestabil chiar și pentru un popă de țară, în ciuda faptului că le condimenta cu nenumărate referințe și citate, oricum nu destule ca să acopere vidul din spatele lor și să le camufleze totala trivialitate. Iar toată desfășurarea asta de moralism mai era și pusă în slujba unei ambiții cu totul cinice, era foarte clar că pentru el Universitatea nu era decât o etapă necesară, cu totul neimportantă, pe drumul care ducea drept la consacrarea în platourile de televiziune, unde urma să pună în genunchi filozofia, în compania altor personalități de aceeași anvergură, sub privirile impresionate ale jurnaliștilor inculte și încântați, fiindcă în ziua de azi, Libero era ferm convins de

asta, locul reflecției fusese luat de gazetărie și de comerț și se simțea ca unul care, după eforturi incredibile, făcuse în sfârșit avere, iar banii ăia nu mai au valoare. Desigur, atitudinea absolventului de École Normale nu era reprezentativă pentru ceilalți profesori, care se achitau de sarcinile lor cu o conștiinciozitate searbădă, dar care măcar meritau respectul lui Libero. Îl admira în schimb teribil pe doctorandul care venea în fiecare seară de la șase la opt, îmbrăcat cu pantaloni bej din catifea reiată și cu sacou verzuliu cu nasturi aurii, parcă scos din vitrina unui magazin al Stasi. Venea să-și dovedească indiferența în fața bunurilor materiale, ca să traducă și să comenteze imperturbabil capitolul 5, *Cartea gamma*, din *Metafizica* lui Aristotel, pentru un public restrâns, format din câțiva eleniști obsedați și din zeloși captivi. Dar atmosfera de devoțiune care domnea în sala prăfoasă din corpul C, unde fuseseră exilați, nu putea ascunde imensa lor derută. Cu toții se simțeau învinși, ființe inadapte și în curând de neînțeles, supraviețuitori ai unei perfide apocalipse care le decimase semenii și dărâmasese templele zeilor adorați care cândva luminaseră cerul acestei lumi. Multă vreme, Libero chiar și-a iubit tovarășii de suferință. Erau oameni onorabili, iar înfrângerea care-i unea era și titlul lor de glorie. Poate că exista o cale să treci peste asta, să mergi mai departe ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, să continui să trăiești cu pasiune, în adorație pentru aceste relicve profanate. Libero încă mai credea că onoarea sălășluiește undeva în cerul înalt și pur, ce conta că nimeni nu băgase de seamă. Trebuia să se țină departe de politică și de morală, deja infectate de morbul actualității, și să se refugieze în pustiurile aride ale metafizicii, în compania acelor autori care cu siguranță nu aveau să intre vreodată în atenția jurnaliștilor. Se hotărî deci că va scrie o dizertație despre Sfântul Augustin. Matthieu, a cărui prietenie semăna uneori cu un soi de

aprobare servilă, l-a ales pe Leibniz și s-a rătăcit neîncrezător prin labirinturile amețitoare ale înțelegerii divine, la umbra neverosimilei piramide a lumilor posibile, unde mâna lui, multiplicată la infinit, putea în sfârșit poposi pe obrazul lui Judith. Libero citea cele patru predici despre căderea Romei cu sentimentul că îndeplinește un act de supremă rezistență, citea *Cetatea lui Dumnezeu*, dar pe măsură ce zilele se scurtau, ultimele speranțe i se topeau în ceața ploioasă care persista pe trotuarele ude. Totul era trist și murdar, nimic nu mai stătea scris în cer, în afară de semnele de furtună sau de ploaia mărunță, iar cei care luptau meritau aceeași ură ca învingătorii, poate că nu erau ticăloși, dar oricum erau niște măscărici ratați, în frunte cu el însuși. Fuseseră educați să producă dizertații și comentarii, cu atât mai inutile cu cât erau mai ireproșabile, fiindcă pesemne lumea mai avea nevoie de Augustin, de Leibniz, dar nu avea ce face cu exegeții lor, iar Libero ajunsese acum să se disprețuiască pe sine pentru toți profesorii ăia ai lui, pentru toți scribii și filistinii, fără nicio deosebire, ca și pentru colegii lui, începând cu Judith Haller, pentru care îl certa pe Matthieu că tot o mai vede, deși fata oscila clar între prostie și pedanterie ridicolă. Nimic nu scăpa disprețului lui, nici măcar Augustin, pe care, odată ce îl înțelesese mai bine ca oricând, nu-l mai suporta. Nu mai vedea în el decât barbarul incult care jubila în fața căderii Imperiului, numai fiindcă asta însemna începutul lumii mediocrilor și a domniei sclavilor, din care și el făcea parte. Predicile supurau de satisfacție răzbunătoare și perversă, lumea veche a zeilor și a poezilor tocmai pierea sub ochii lui, înecată de creștinism și de hoarda lui respingătoare de asceți și martiri. Augustin își ascundea însă jubilația sub accente ipocrite de milă și de înțelepciune, cum fac întotdeauna prelații. De bine de rău, Libero își încheie dizertația, dar într-o asemenea stare de epuizare morală, încât nu-și mai

punea problema continuării studiilor. Când a aflat că Bernard Gratas și-a încheiat glorios procesul de boschetizare, a înțeles că i se oferea o ocazie nesperată, așa că i-a spus lui Matthieu că trebuia neapărat să închirieze localul. Evident, Matthieu a fost entuziasmat. La începutul verii, când au sosit în sat, Bernard Gratas tocmai o anunțase pe Marie-Angèle că n-avea cum să-i plătească chiria, din pricina nemeritatelor pierderi la poker, iar noile palme încasate de la Vincent Leandri n-au mai avut ce să schimbe. Marie-Angèle a primit vestea ca pe o fatalitate. Nemaisperând vreo redresare a situației, se gândea mai degrabă să-l lase pe Gratas să administreze barul până în septembrie, decât să se ocupe iarăși ea de el, poate-poate o să-i plătească măcar o parte din datorie. Și uite că Libero și Matthieu veniseră să-și ofere serviciile. Și-a dat repede seama că era greu ca băieții să facă ceva mai prost decât predecesorii lor. Dar de unde aveau să ia banii? Încredere avea în ei, îi știa de când erau de-o șchioapă și era convinsă că n-au de gând să o fure, doar că și ea trebuia să mănânce, așa că avea nevoie de bani în avans. Libero a reușit să adune două mii de euro, pledându-și cauza pe lângă frații și surorile lui. Iar Matthieu le-a vorbit despre proiect alor lui prin iulie, într-o seară, la cina familială. Claudie și Jacques au pus tacâmurile pe masă, în timp ce bunicu-său își mânca supa tacticos.

— Cum, crezi c-o să-ți dăm bani ca să-ți întrerupi studiile și să te faci patron de cârciumă? Tu chiar vorbești serios?

A dat să insiste, crezând că are argumente imbatabile, dar maică-sa i-a tăiat-o scurt:

— Să nu te-aud.

Era albă de furie.

— Ridică-te de la masă imediat. Nu vreau să te mai văd în ochi.

Se simțea umilit, dar s-a supus fără să crâcnească. I-a telefonat soră-sii să-i ceară

sprijinul, dar n-a avut trecere. Aurélie a izbucnit în râs.

— Asta chiar e bună! Și ți-ai închipuit că mama o să sară în sus de bucurie?

Matthieu a încercat iar să se apere, dar n-a fost ascultat.

— Maturizează-te și tu puțin. Începi să fii chiar enervant.

S-a dus la Libero să-i dea vestea proastă și s-au îmbătat amândoi de supărare.

Când s-a trezit a doua zi spre prânz cu o durere de cap pe care o datora în parte disperării, în parte alcoolului, bunicu-său stătea pe scaun lângă patul lui. Matthieu s-a ridicat vai de mama lui, iar Marcel l-a privit dintr-odată cu neașteptată bunăvoință.

— Băiete, tu chiar vrei să te instalezi aici și să preiei barul?

Matthieu a dat vag din cap.

— Uite ce-o să fac eu: o să plătesc chiria pe anul ăsta, o s-o plătesc și pe aia de anul viitor. Pe urmă nu mai vezi niciun ban, dar niciunul, nicio lescaie. Ai timp doi ani să dovedești ce ești în stare.

Matthieu i-a sărit de gât. Săptămâna care a urmat a fost de coșmar. Claudie i-a făcut lui Marcel o scenă îngrozitoare. L-a acuzat de reavoință și de subminare premeditată a autorității, cu circumstanțe agravante, nu-i întindea mâna nepotului lui decât pentru că îl detesta și voia să-l vadă cum își face viața praf, o făcea din pura plăcere de a-și demonstra că nu se înșelase în privința lui, iar idiotul mai era și bineînțeles, încântat, se arunca fericit în prăpastie, cu capul înainte, ca un dobitoc ce fusese dintotdeauna. Marcel protestase, zicând că avea cele mai bune intenții, dar degeaba, ea pur și simplu îl voia răstignit în piața publică, urla că avea să plătească într-un fel sau altul pentru această infamie, ca și Marie-Angèle, la care s-a înființat neanunțată ca

să-i facă și ei un scandal monstru, întrebând-o dacă se apucase acum să strice copiii altora și dacă o făcea numai din răzbunare fiindcă ea născuse o curvă. Dar n-a ținut. În cele din urmă, Claudie s-a calmat și, pe la mijlocul lui iulie Matthieu și Libero au preluat barul, după ce-l angajaseră cu generozitate pe Bernard Gratas la spălat de vase. Libero a trecut în spatele tejghelei. Privea rândul de sticle colorate, chiuvetele, casa de marcat și se simțea la locul potrivit. Era chiar foarte bine. Și toată lumea înțelesese și îi acorda încredere. Se simțea valoros și nicio altă valoare himerică n-ar fi putut-o înlocui pe a lui, nici pe pământ, nici în cer. Libero nu mai voia să țină piept. Încetase de mult să mai viseze, în vreme ce Matthieu își împlinea un vis mai vechi răscolind cu bucurie sălbatică ținuturile trecutului său pus pe foc, și ștergând toate mesajele de încurajare și de părere de rău pe care Judith i le trimitea cu încăpățănare, fii fericit, oare când o să te revăd? nu mă uita. De parcă și avea cum să și-o șteargă din minte. Libero însă își recunoștea înfrângerea și accepta, accepta cu durere absolut disperată prostia acestei lumi.

„Bagă de seamă ce nimic ești. Căci focul vine
negreșit.”

Dar visurile de neoprit ale lui Marcel nu au drum deschis, au în fața munți înalți, care închid orizontul cu masa lor uriașă, inertă. Din curtea gimnaziului din Sartène nu vede decât unghiul golfului adâncindu-se către uscat, iar marea pare un lac întins, calm și neinteresant. N-are nevoie să vadă marea ca să viseze, visurile lui Marcel nu se hrănesc din contemplare, nici din metaforă, ci din luptă, o luptă continuă cu inerția lucrurilor care seamănă între ele, ca și cum sub aparența formelor lor diverse ar fi fost toate făcute din aceeași materie grea, vâscoasă și modelabilă, până și apele fluviului sunt tulburi, iar pe malurile pustii ale râurilor clipocitul valurilor lasă un miros leșinător de mlaștină. Trebuie să lupți ca să nu devii la rândul tău inert, să nu te lași înghițit pas cu pas de nisipuri mișcătoare, iar Marcel se mai luptă și cu forțele dezlănțuite ale propriului trup, contra diavolului care se înverșunează să-l țintuiască la pat, cu gura plină de bube, cu limba macerată de aciditate, de parcă un sfredel i-ar fi săpat de viu câte un puț adânc în piept și în burtă, luptă cu disperarea de a zăcea mereu în așternutul jilav de transpirație și de sânge, luptă cu timpul pierdut, cu privirea istovită a mamei, cu tăcerea resemnată a tatălui și așteaptă să se facă bine, dar și să-și recâștige dreptul de a fi iar în curtea gimnaziului din Sartène. Nu vede dincolo de bariera acelor munți. E primul și singurul dintre frații lui care trece de școala primară, și nici demonii trupului, nici inerția lucrurilor n-au să-l oprească să învețe și să ajungă la Școala Normală, și încă mai departe – nu vrea să fie învățător, să țină degeaba lecții copiilor murdari și săraci, ale căror priviri temătoare l-ar întoarce în negura copilăriei lui, nu vrea să-și părăsească satul doar ca să se înfunde în

altul leit, adică agăţat ca o tumoare de pământul insulei încremenite, fiindcă de fapt nimic nu se schimbă şi nici nu se va schimba vreodată. Jean-Baptiste trimite bani din Indochina şi le-a cumpărat părinţilor o casă îndeajuns de mare ca să încapă toţi, fără să mai trebuiască să doarmă unii peste alţii, ca vitele în staul. Marcel are camera lui, dar fâşiile de piele moartă sunt tot pe buzele crăpate ale tatălui său, iar fruntea mamei e tot brăzdată de linia adâncă şi dreaptă, semnul doliului, nu par nici mai tineri, nici mai bătrâni decât acum cincisprezece ani când tocmai se sfârşise lumea, iar când se vede în oglindă, lui Marcel i se pare că e întocmai cum s-a născut, slab şi cu viaţa abia pâlpâind, şi că a fost marcat încă de copil cu o pecete neagră, de care nimic nu-l va putea elibera. În fotografiile pe care le avea, doar Jean-Baptiste se schimbase, asta pentru că trăia în altă parte a lumii, unde timpul continua să lase urme tangibile. Se îngreşa văzând cu ochii, apoi slăbea la fel de brusc ca şi cum trupul i-ar fi fost permanent răscolit de fluxul anarhic şi puternic al vieţii înseşi. Poza la raportul de gardă, în alinierea fără cusur a uniformelor şi a cailor, ori dimpotrivă, cu haina descheiată, cu chipiul dat pe ceafă, în faţa unor arbuşti necunoscuţi, alături de alţi militari şi de fete îmbrăcate în mătăsuri; chipul îi era deformat de grăsime şi de mândrie, alteori scobit de oboseală, de destrăbălare ori de febră, dar mereu îi zăreai expresia aceea de zeflema satisfăcută. Câteodată îşi dădea aere de şmecher, iar atunci nu-i mai plăcea lui Marcel, îl invidia că se bucura limpede de o şansă pe care n-o merita. Tot ce vedea acum la fratele lui i se părea nesuferit: gustul clar pentru fete uşoare, umerii largi, slăbitul şi îngreşatul, atitudinea lui arogantă, ba chiar şi generozitatea, fiindcă toţi aceşti bani nu puteau fi economisiţi din solda lui de sergent major, ci veneau cu siguranţă din vreo afacere murdară, din contrabandă cu piaştri sau cu opiu, poate chiar cu

femei. Când Jean-Baptiste s-a întors în sat pentru nunta lui Jeanne-Marie, nu era nici mai gras nici mai slab decât în ziua plecării, și o expresie copilăroasă încă mai stăruia pe chipul bărbatului în toată firea care devenise pe-acolo, prin ținuturile de neînchipuit unde spuma mării era transparentă și strălucea în soare ca o jerbă de diamante. Acum era înconjurat de nevastă și de copii, avea la mâneci și la chipiu bordura aurie a trupelor coloniale, dar uite că influența toxică a locului unde s-a născut îl arunca înapoi spre ceea ce niciodată nu încetase să fie, un țăranoi incult și stângaci pe care destinul îl propulsase într-o lume pe care n-o merita. Nici lăzile de șampanie comandate pentru căsătoria surorii lui, nici planul ridicol de a deschide un hotel la Saigon atunci când avea să-și primească pensia de militar n-au reușit să schimbe nimic. Toți erau niște țărani nenorociți veniți dintr-o lume care de mult nu mai era lume și care cărau pe tălpile lor, ca un noroi, materia aceea lipicioasă și modelabilă din care sunt de fapt făcuți, și pe care o duc cu ei pretutindeni, la Marsilia sau la Saigon, iar Marcel știe că numai el singur o să scape. Gogoșile erau prea uscate și acoperite cu un strat de zahăr întărit, șampania călâie îți lăsa pe gât un gust fad de leșie, iar bărbații transpirau în soarele de vară, dar Jeanne-Marie strălucea de o bucurie timidă, cu voalul de satin dantelat care-i sublinia ovalul feței și îi dădea grația unei fecioare antice din Iudeea. Dansa, atârnată din toate puterile de umărul bărbatului ei, care zâmbea serios, ca și cum ar fi știut că nu avea să supraviețuiască următorului război care deja ne pândește pe toți. Căci dincolo de bariera munților și de mare există o lume care chiar clocotește, acolo se joacă din nou viața și viitorul lor, departe de ei, fără ei, cum a fost mereu. Murmurul ei se pierde în larg înainte de a fi perceput, iar la Marcel ajunge doar ecoul, atât de îndepărtat și neclar, că nici nu-i vine să-l ia în

seamă și ridică din umeri când în curtea școlii gimnaziale din Sartène prietenul Sébastien Colonna dă să-i împărtășească entuziasmele lui naționaliste tip Maurras și îi vorbește de zorii unei alte lumi, de renașterea patriei, pe care evreii și bolșevicii o ruinaseră, iar Marcel îi spune: Ce tot vorbești? N-ai văzut în viața ta picior de evreu sau de bolșevic! Și ridică disprețuitor din umeri, fiindcă nu crede că te poți aprinde așa pentru niște abstracțiuni cețoase. Ce îi pune însă cu adevărat sângele în mișcare e gândul că va fi într-o zi soldat, că studiile o să-i permită să ajungă chiar ofițer, visează deja dunga aurie a galoanelor de aspirant, iar când, în timpul nunții, Jean-Baptiste, cu gura plină de gogoși, s-a amuzat să-l salute solemn, după care l-a ciufulit râzând, de parcă ar mai fi avut zece ani, Marcel nu și-a putut reține o anume plăcere, pe care n-a tulburat-o niciun pic declararea războiului. Jeanne-Marie s-a întors să locuiască în casa părintească împreună cu nevasta și cu copiii lui Jean-Baptiste. Zilnic așteptau să le vină scrisori de pe linia Maginot, scrisori în care era vorba de plictiseală, frustrare și de victorie. Tânărul soț al lui Jeanne-Marie îi scria cât îi lipsește, că nopțile erau reci și că se gândea la căldura trupului ei ghemuit într-al lui, nu mai avea răbdare să-i vadă pe nemți atacând ca să-i poată învinge odată și să se întoarcă la ea, și mai scria că n-o s-o mai lase niciodată, jura, când toate astea vor fi rămas în urmă, n-avea să mai plece deloc de lângă ea. Dar timpul trecea, iar el îi scria fel de fel de lucruri pe care altminteri n-ar fi avut curaj să i le spună de-a dreptul, nici măcar în șoaptă: îi vorbea de pântecul ei care se întărea sub mângâieri, de coapsele ei, de sânii a căror albeață îl înnebunea și iar îi vorbea de apropiata victorie, despre cum gloria trupului ei de femeie urma să se topească până la ultima fibră în gloria patriei lui salvate; cu fiecare zi era mai exaltat, mai sigur de el și mai solemn, iar Jeanne-Marie se îmbăta cu

scrisorile lui și se ruga la Dumnezeu, fără teama că nu va fi ascultată, să i-l aducă înapoi curând.

În martie 1940, după ce-i declarase medicului militar că nu are nicio problemă de sănătate, Marcel lasă în cele din urmă satul, pe soră-sa și pe părinți și se alătură detașamentului de elevi ofițeri din regimentul de artilerie de la Draguignan. Demonul ulcerului părea să fi rămas de partea cealaltă a mării, lipsit acum de orice putere de a-i face rău, și Marcel se simte pentru prima oară în viață plin de o nebănuită vigoare, se poartă ca un elev model, așa cum și era de fapt dintotdeauna, și rămâne surd la orice altceva, la bubuitul panzerelor, la copacii frânți din pădurile Ardenilor; nu ajung la el nici vaietele refugiaților, nici plânsetele de umilință, nici toate acele visuri de victorie măturate de vântul derutei, nu aude nici vocea lui Philippe Pétain vorbind despre onoare și armistițiu și, pe când ajungea în sat scrisoarea scrisă de Jean-Baptiste din lagărul nemțesc și telegrama care o anunța pe Jeanne-Marie că, la 25 de ani, e văduvă, Marcel îl aude nu se știe cum, dar fără să-l și înțeleagă, pe comandantul regimentului cum își anunță oamenii că nu vor fi niciodată ofițeri, au fost cu toții repartizați să meargă pe șantierele tineretului. Mai aude că nu e decât o grupă care rămâne să cânte gloria Mareșalului, și o arsură puternică îi seceră brusc măruntaiele și gâtlejul și-l pune în genunchi în mijlocul camarazilor, în fața comandantului regimentului, care-l privește cum varsă sânge în praful de pe jos. La ieșirea din spital, după ce fusese reformat, pleacă să locuiască la Marsilia la una dintre surorile lui mai mari și petrece zile în șir întins în pat, cuprins de greață și de resentiment, fără să se poată decide pentru întoarcerea în sat unde ar fi simțit din nou cum îl gâtuie spaima aceea neîntreruptă și sentimentul de doliu. Își tot amână plecarea, agățându-se cu disperare de orașul imens și murdar, ca și cum de-acolo i-ar fi putut veni

izbăvirea. E sigur că, de acum, viața avea mari datorii față de el, și că nu și le poate plăti niciodată decât dacă rămâne acolo, fiindcă e clar că toate astea, datoriile, insultele și pagubele, răscumpărarea pe care o merită, se șterg dacă pune piciorul pe pământul natal, iar viața n-are să-i mai dea nimic înapoi. Așteaptă să se întâmple ceva, bate în lung și-n lat străzile orașului ale cărui mărime și mizerie îl înspăimântă, aruncă priviri neliniștite spre port, încercând să reziste asaltului otrăvitor al nostalgiei, și își astupă urechile de teamă că va auzi dinspre celălalt mal al mării dulceața vocilor familiare care-l cheamă să vină înapoi în ținutul uitat de unde plecase. Sébastien Colonna venise să-l vadă și zeci de oameni de pe la ei debarcau zi de zi la Marsilia, în căutare de lucru. A fost angajat la Société Générale, la recomandarea unui unchi al lui Sébastien. Dar săptămânile treceau fără să-și fi primit datoria înapoi. Așa își plătea viața obligațiile? Așa îl consola că n-a ajuns ofițer, silindu-l să se îngroape în registre contabile care îl sufocau de plictiseală, fără altă scăpare decât să-l asculte pe Sébastien făcându-i capul mare cu interminabile discursuri despre meritele revoluției naționale, cum laudă el înțelepciunea lui Dumnezeu, care îi ajută pe oameni să tragă, din cele mai groaznice nenorociri, atâtea și atâtea învățăminte luminătoare și folositoare, și cum ridică el în slăvi sacrificiul și nobila resemnare a Franței, care avea într-adevăr nevoie de o soartă aspră tocmai ca să se curețe de otrava care o cangrena – asta era? Oare viața nu-și arăta cumva o dată în plus disprețul când îl mîna în brațele prostituatei la care se decisese să recurgă ca să-și satisfacă, deodată, și curiozitatea, și nevoia de consolare? Avea ochi negri, înțelegători, strălucind de o falsă blîndețe, care s-a risipit însă de îndată ce au rămas doar ei doi: nicio licărire nu-i mai lumina privirea cu care-l fixa în timp ce se spăla *acolo*, într-un lighean înnegrit și ciobit, îl

privea fără umbră de milă, iar el tremura de rușine, presimțind urâtenia lucrului pe care tocmai se pregătea să-l afle și din care nu mai spera să-i vină vreun fel de ușurare. A urmat-o între cearceafurile mirosind a igrasie, unde a trebuit să îndure până la capăt totala ei lipsă de participare. Simțea căldură în locul unde pânțelele li se atingeau, ca târâștele de reptilă, îi simțea jilăveala sânilor striviți de pieptul lui, picioarele lui lipite de ale ei, și lui Marcel îi veneau în minte tot felul de imagini insuportabile, cum că era animal sau pasăre mare de pradă care se înfunda până la gât, fremătând, în măruntaiele unui cadavru, fiindcă ea chiar avea inerta obscenă a unui cadavru, cu ochii ei morți înfiți în tavan, iar acolo unde se atingeau se făcea un schimb de fluide, de limfă translucidă, de scurgeri intime, ca și cum, printr-o hidoasă metamorfoză, corpul lui ar fi urmat să păstreze pentru totdeauna amprenta corpului acestei femei pe care n-avea s-o mai revadă vreodată și căreia nici măcar numele nu i-l știa. Și s-a ridicat brusc să se îmbrace de plecare. A năvălit în stradă gâfâind, cu sânge străin curgându-i prin vine, și nici sudoarea care i se scurgea pe pleoape nu mai avea același miros. Scuipea furios pe caldarâm, fiindcă nu-și recunoștea gustul salivei. Săptămâni de-a rândul și-a analizat cu neliniște corpul, orice coș, orice mică pată roșie îl făcea să se simtă condamnat la eczeme, ciuperci, sifilis sau blenoragie, dar oricare ar fi fost numele bolii care-l pândeia, nu putea fi decât forma aparentă a răului mult mai adânc și ireparabil din el, drept care i-a hărțuit săptămânal pe doctori, până când armata germană a pătruns în zona liberă și l-a obligat să se smulgă din el însuși. Sébastien Colonna era oripilat, critica furibund inconsecvența aliaților, perfidia lui Hitler care nu-și respectase cuvântul, dar uite că i se clătinase și lui zdravăn încrederea în autoritatea paternă a Mareșalului, se temea că va fi dus la muncă forțată în vreo uzină nemțească și-i

spunea lui Marcel: trebuie s-o ștergem de-aici, să plecăm imediat. Dar vapoarele nu mai ieșeau din port. Sébastien a aflat de la unchiul lui că un pachetbot urma să plece peste câteva zile de la Toulon spre Bastia. Deasupra mării se vedeau coloane de fum negru, din flota franceză complet distrusă nu mai rămăseseră decât mormane uriașe de pânze și fiare, care blocau rada, în timp ce avioanele de vânătoare ale nemților șuierau țintind câte o navă franceză care se încumetase să iasă din port fofilându-se printre mine și plase metalice, iar Sébastien a izbucnit în plâns. Abia când propria-i siguranță i s-a părut, în fine, la fel de importantă ca onoarea marinei de război, i-a explicat lui Marcel că trebuia neapărat să treacă în zona italienească dacă voiau să-și mai păstreze vreo șansă de a ajunge înapoi la casele lor. Marcel i-a răspuns că nu are bani de drum și că se va întoarce la sora lui, la Marsilia, dar Sébastien s-a opus, avea el bani și nu avea de gând să-l lase de izbeliște, iar Marcel a putut înțelege ce lucru misterios e prietenia. Au reușit să ajungă la Nisa și, o săptămână mai târziu, la ei în sat.

Acasă, doliul lui Jeanne-Marie s-a întins peste tot și plutește ca o ceață pe care nimic n-o poate risipi. Totul se stinge sub vălul gros de tăcere, atât de gros încât Marcel tresare uneori din somn regretând șuieratul bombelor în rada portului Toulon. Se ridică să bea apă și își găsește tatăl în bucătărie, în picioare, complet nemișcat, cu ochii ficși, și îl întreabă „Ce faci aici, tată?” dar fără să capete alt răspuns decât o vagă clătinare din cap, care-l trimite la loc, în tăcerea eternă. Îl privește cu groază, cum stă acolo, în cămașa lui de lână aspră, cu pleoape fără gene, cu buze făinoase și, în ciuda panicii care-l cuprinde, nu-și poate lua ochii de la el, dar își adună puterile, trece pe lângă el, ia cana să bea apă și se întoarce din nou în pat, jurând să nu se mai scoale niciodată noaptea, de-ar fi și să moară de sete, fiindcă știe că tatăl lui va fi tot

acolo, în picioare, complet rupt de lume, încremenit într-o uimire dureroasă pe care nici moartea însăși n-ar avea cum s-o împrăstie. Marcel ar fi vrut să se smulgă din gaura asta de tăcere; ascultă vântul revoltei suflând în jurul lui, așteaptă ca vijeliile sângeroase să smulgă ușile și ferestrele casei ca să lase să intre aer curat. Sébastien Colonna îi spune povești cu parașutiști, cu atentate cu grenadă, îi povestește că în Alta Rocca doi veri Andreani căsăpiseră un italian, după care s-au dus la partizani, și condamnă faptele astea absurde și criminale fără să-și de seama că Marcel e de altă părere, și se vede deja punând mâna pe armă împotriva invadatorului. La începutul lui februarie, un necunoscut începuse să omoare ba un soldat italian, ba cătane rătăcite de grup, săptămână de săptămână, cu sânge rece și constant. Găseau cadavrele în noroi, lângă câte o motocicletă răsturnată, pe drumuri de munte, pe o rază de câțiva kilometri în jurul satului. Fuseseră probabil doborâți cu alice și, uneori, secerați de un cuțit înfipt în beregată, însângerați ca porcii, unii fuseseră mai mult sau mai puțin dezbrăcați și toți descălțați cu furie. Încălțările nu se vedeau nicăieri și tocmai amănuntul acesta nesemnificativ stârnea un fel de respect și de spaimă, ca și cum asasinul s-ar fi dedat la un ritual cu atât mai înfiorător cu cât rămânea de neînțeles, dar se zvonea că machisarzii n-aveau nicio vină, că era opera unui misterios partizan, trimis al morții fără scăpare, necruțătoare și solitară ca Arhanghelul Dumnezeuului soldaților. În sat, cu excepția lui Sébastien Colonna, al cărui dispreț pentru italieni nu era depășit decât de admirația totală pentru Mussolini și de supunerea necondiționată, oarbă și pasionată față de autoritate, toți tinerii visau să intre în Rezistență și să ajungă ei înșiși asasini redutabili, războinici în slujba dreptății. A sta deoparte li se părea de nesuportat. Se adunau să discute ce era de făcut, plănuiau să-i lichideze pe toți trădătorii și

colaboraționiștii, s-a pomenit chiar și numele lui Sébastien, dar Marcel a pledat cu ardoare și le-a amintit că nu făcuse niciodată vreun rău nimănui. În cele din urmă, au reușit să stabilească o întâlnire în taină, noaptea în munți, cu un grup de partizani, și au plecat din sat la ora unu, mergând împreună prin frig, mânați de entuziasmul tinereții lor războinice, dar îndată ce au trecut de clădirea școlii, au auzit pași cadențați venind spre ei de undeva de sus, de la câteva zeci de metri, așa că au luat-o înapoi spre sat alergând și s-au întors pe la casele lor, pândind cu inima strânsă patrula italiană, dar pe care n-a văzut-o nimeni, fiindcă nu fusese de fapt decât ecoul pașilor lor, adus înapoi de liniștea înghețată a nopții. Erau copleșiți de rușine. Se evitau cu băgare de seamă, ca să nu ia act de cumplita lor dezonoare. În primăvară, deja nu se mai vorbea de ucigașul misterios și nimeni n-a aflat dacă murise sau se retrăsese în ceruri, să aștepte acolo adevărata Apocalipsă. Misterul n-a fost dezlegat decât odată cu revolta din septembrie, care pentru Marcel a însemnat doar vreo două-trei defilări pe ulițele satului cu arma în mână, o armă inutilă de altminteri. Ange-Marie Ordioni coborî de la stâna din marginea pădurii Vaddi Mali, unde ducea împreună cu nevastă-sa un soi de viață sălbatică de vânător preistoric. Purta niște vechituri de bocanci italienești și o haină militară căreia îi descususe însemnele și-i smulsese epoleții. Încălțările erau ferfeniță deși era iarnă, nu reușise să le astupe găurile și nici n-avea bani să-și cumpere altele noi. I se păruse firesc să se descurce pe seama ocupanților, doar că durase mult să găsească ceva pe măsura lui, fiindcă, deși era un munte de om, avea picioare caraghios de mici. Un responsabil din Frontul Național a urlat la el că e un imbecil și că ar trebui să-l împuște pe loc, dar Ange-Marie l-a privit cu răceală și i-a răspuns că ar face bine să-și țină gura. În munți, era nevoie de trăgători buni. Între timp, ajunseseră

și francezii în sat, marocanii beau și râdeau cântând arăbește pe ulițe, iar Marcel privea uimit capetele lor rase, cu şuvița lungă și cârlionțată care le cobora pe ceafă, se uita la cuțitele lor sarazine încovoiate, iar Sébastien zicea ia te uită cum arată eliberatorii noștri, mauri și negri, așa a fost întotdeauna, barbarii mai întâi își oferă serviciile Imperiului, după care îi grăbesc prăbușirea și distrugerea. Nimic n-are să mai rămână din noi. Câteva săptămâni mai târziu, își vărsau mațele cot la cot, la bordul lui Liberty Ship, care-i ducea spre Alger prin furtună. Munți de apă grea ca un mâl îi izbeau pe punte, spălându-i de jeg și înghețându-le oasele. Acolo, în clădirea primăriei, un subofițer așezat în spatele unui birou micuț, cu nasul băgat în cine știe ce registru, le-a comunicat sec unde fuseseră repartizați și nimic nu lăsa să se vadă că exact acolo, în spatele acelui birou, se hotărâse grațierea sau condamnarea la moarte a fiecăruia dintre ei, că era chiar locul sacru unde se alegea drumul vieții lor, unde se despărțeau definitiv și fără drept de apel, de-o parte oițele, de cealaltă țapii ispășitori, unii la stânga, alții la dreapta, și nimeni nu le-a cerut de fapt să aleagă între o moarte glorioasă în luptă și o viață de doi bani. Când a auzit numele regimentului lui de infanterie, Sébastien se întâlnise deja cu destinul, care-l ducea drept spre gloanțele mitralierei dintotdeauna pregătită pentru el la Monte-Cassino. Marcel l-a strâns mecanic în brațe, fără să știe că n-avea să-l mai revadă decât ca nume scris cu auriu de mâini necunoscute pe monumentul eroilor, ca și cum marmura ar fi fost mai puțin perisabilă decât carnea, și s-a urcat în trenul de Tunis. La sosire, a aflat că va fi trimis cu tot cu regiment la Casablanca, să fie instruit în folosirea rachetelor americane DCA, și a renunțat să-și mai bată capul cu logica deplasărilor militare. Trenul s-a pus din nou în mișcare spre vest, pe linia mării, pentru o călătorie lungă de trei săptămâni. S-a întins alături

de camarazii lui în vagonul de marfă, direct pe podeaua acoperită cu paie jilave, și a moțait cea mai mare parte a timpului, ieșind din lenea adâncă doar pentru vreo partidă de cărți cu băieții sau ca să privească cum defilează trist câmpuri și orașe pustii, dintre care niciunul nu se ridica la înălțimea aspirațiilor lui. Marea mângâia din nou țărâmurile neînsuflețite; nu mai rămăsese nimic din minunatele povești din cartea de istorie, nici focul Baalului, nici legiunile africane ale lui Scipius, niciun cavaler numid nu mai asedia zidurile cetății Cirta ca să-i înapoieze lui Massinissa sărutul care fusese furat frumoasei Sophonisbe; zidurile și asediatorii erau deopotrivă praf și pulbere, fiindcă nici marmura nu durează mai mult decât carnea, iar în Hippona, din catedrala unde răsunase cândva predica lui Augustin și care-i primise ultima suflare, acoperită de strigătele vandalilor, nu mai era acum decât un pământ incert, bătut de vânt și acoperit de ierburi uscate. A ajuns în cazarma din Casablanca ferm hotărât să se smulgă din obișnuita-i indolență și să devină soldat adevărat, numai că americanii nu mai livrau odată componentele DCA, iar așteptarea a devenit repede așa de nesuferită, încât a trebuit să apeleze iar la bordel. Nu-i venea să creadă că tocmai acum, când se hotăra chiar viitorul lumii, el fusese din nou condamnat la plictis, iar imensitatea Atlanticului nu-i aducea nici urmă de mângâiere. După o lună, află că se caută ofițeri de intendență și și-a depus candidatura imediat. Dacă i se refuza plăcerea luptei, măcar avea șansa să devină ceea ce își dorise mereu. Era în sfârșit fericit și așa a rămas până l-a convocat colonelul să-i reproșeze cu violență nemaivăzută că e un ticălos, făcea spume, izbea cu pumnul în tăblia mesei, nu ești decât un gunoi, Antonetti, un gunoi și un laș, iar Marcel, pierdut, se bâlbâia zadarnic, dar domnule colonel, domnule colonel, iar colonelul urla ca scos din minți, ofițer de intendență? de intendență?,

repetând cuvântul „intendență” ca pe ceva obscen, care îi murdărea gura, ți-e frică să te bați, asta e? Preferi să te ascunzi după lăzile de cartofi, între pachete de ciorapi? Gunoi ce ești, puțoi! Iar Marcel s-a jurat că nu trăia decât cu gândul la luptă, dar că și-a dorit întotdeauna să ajungă ofițer și că i s-a părut o ocazie potrivită și a crezut că nu trebuie s-o rateze, dar colonelul nu se liniștea, trebuia să vii să mă întrebi dacă te voiai ofițer. Păi ofițer de artilerie, domnule! Ofițer onorabil! Te-aș fi înscris în pluton, dar la intendență? Pentru numele lui Dumnezeu, la intendență? Tu nu pricepi? Nici să nu te gândești! Și acum ieși afară până nu te arunc eu! Marcel a ieșit, simțind iar foc în vintre, toate speranțele lui erau din nou aruncate în aer și n-a avut altceva de făcut decât să aștepte piesele de DCA care nu mai veneau, până ce, într-un târziu, l-au repartizat ca secretar al unui colonel de intendență, fără să i se mai pară cuiva, nici colonelului, nici nimănui, că era aiurea sau chiar scandalos. Pe la sfârșitul lui 1944, s-a întors în Franța cu locotenentul și au luat-o cătinel spre nord, la sute de kilometri distanță de linia frontului. Marcel ținea registrele și făcea cafea proastă. Nu auzea niciodată zgomot de arme. O singură dată, la Colmar, explodase un obuz, la câteva sute de metri de mașina pe care o conducea, și ridicase praful și pietrele din jur. Marcel oprise. Privea spre orașul ruinat, pe care niciun obuz n-ar fi avut cum să-l distrugă mai tare. Urechile îi țiuseră în mod plăcut câteva minute. Se întorsese spre locotenent să-l întrebe dacă pățise ceva, iar el i-a atins ușurel mâneca și a clipit, și asta a fost singura lui faptă de arme, singurul lucru care i-ar fi putut da vreun argument că războiul nu l-a ocolit chiar de tot. Iar acum, războiul s-a încheiat și iată-l înapoi în sat, în sânul familiei. Se lasă strâns în brațe de taică-său, cu tot cu Jean-Baptiste, apoi strânsoarea slăbește, dar pe urmă iar îi trage spre el, nu-i vine să creadă că războiul nu i-a luat totuși

niciunul dintre fii. Jean-Baptiste e tot numai zâmbet, s-a îngrășat cumplit. Ultimii trei ani de război i-a petrecut la o fermă din Bavière, ținută de patru surori, face cu ochiul când povestește de ele, dar numai după ce se asigură că nu-l vede nevastă-sa, în vreme ce Marcel se teme că iar caută să rămână singur cu el, ca să-și debiteze obișnuitele lui confidențe dezgustătoare. Nu mai vrea să le audă. Are 26 de ani. Nu se va mai duce nici să revadă curtea gimnaziului din Sartène, e prea bătrân. Își privește mâinile și i se pare că stau să se fărâmițeze, ca niște mâini de nisip. Când a fost să-l caute pe Jean-Baptiste la Paris, Jeanne-Marie a întâlnit un băiat la Lutetia, era binișor mai tânăr ca ea, fusese în Rezistență și tocmai se întorsese din deportare; a anunțat că-l ia de bărbat. E iremediabil îmbătrânită de necazuri și știe asta, dar se poartă ca și cum ar crede încă în existența unui viitor. Lui Marcel nu-i plac eforturile astea inutile, de doi bani, de-a te arăta încă viu, suferă să-și vadă sora jucând comedia uitării și refuză să-i împărtășească bucuria și, cât timp ea se agită cu pregătirile de nuntă, el o tratează cu tăceri încăpățânate și disprețuitoare. Dar în biserică, în timp ce urcă spre altar unde o așteaptă André Degorce, subțire și tânăr în uniforma lui de Saint-Cyr, ea se oprește o clipă și se întoarce spre Marcel cu un surâs copilăros, pe care nu poate să nu-l întoarcă, instinctiv. Ea nu joacă de fapt nicio comedie, nu e nici negare de sine, nici parodie, pentru că infinitele ei resurse de iubire o feresc mereu. Marcel se rușinează de luciditatea și de cinismul lui și, în lumina dimineții, simte iar rușine, rușinea inimii lui slabe, plină de cotloane întunecate; îi e rușine de André, c-a fost doar o caricatură de soldat, îi e rușine cu destinul lui de disprețuit și chiar de faptul că nu izbutește să se bucure; se uită la André cu o invidie respectuoasă și moare de rușine că a venit aici în satul ăsta jegos, se jenează de toți invitații, de familia

Colonna, încă în doliu, de familia Susini, care a venit cu fiica ȋicnită, ȋnsărcinată cu al nu ȋtiu câtelea bastard, ȋi de Ange-Marie Ordioni, care strânge, roșu de mândrie, la pieptul lui acoperit de nenumărate medalii copilul gras pe care i l-a născut nevasta ȋn jegul de la stână; ȋi e rușine cu propriii lui părinți, de buna dispoziție necuviincioasă ȋi molipsitoare a lui Jean-Baptiste, ȋi cu el ȋnsuși, pentru că poartă-n piept o inimă seacă ȋi ȋntortocheată. ȋși privește sora dansând ȋmbrăȋșată de André. Copiii aleargă printre mesele șchioape, Ange-Marie Ordioni ȋși lasă pruncul să-i sugă un deget ȋnmuiat ȋn vin roze. Marcel aude râsete ȋi acorduri false de acordeon, vocea puternică a lui Jean-Baptiste. Se așază la soare lângă mama lui, care-l ia de mână ȋi dă din cap cu tristețe. Doar ea pare să nu se bucure că viața merge mai departe. Și cum să meargă, dacă nici măcar n-a ȋnceput?

„Ce face omul, tot el și desface.”

În august, înainte să plece în Algeria, Aurélie a venit să petreacă două săptămâni în sat, împreună cu bărbatul cu care încă își împărțea viața, și a fost uluită să găsească acolo o viață bezmetică și clocotitoare, care izbucnea și se revărsa sub orice pretext când te așteptai mai puțin, și care izvora în mod evident din barul fratelui ei. Găseai acolo o lume pestriță și veselă, în care localnicii se amestecau cu tineri veniți de prin satele dimprejur și turiști de toate națiile, care fuzionau într-o stare de comuniune festivă puternic alcoolizată pe care n-ar fi tulburat-o nici măcar vreun scandal. Ai fi zis că locul fusese anume ales de Dumnezeu ca să verifice atotputernicia iubirii pe pământ; până și localnicii, prea cârcotași de felul lor, gata mereu să se plângă de câte ceva, afișau acum încontinuu zâmbete largi de aleși ai sortii. Bernard Gratas se întorsese învingător din infern și părea brusc lovit de inteligență, nu-i scăpa nimic. Se bucurase de o avansare spectaculoasă, care l-a propulsat de la chinurile spălatului de vase direct la confecționarea sandviciurilor, misiune de care se achita cu plăcere și cu îndemânare. Patru fete roiau printre mesele din salon și de pe terasă, purtând platourile cu grație, iar în spatele barului o femeie ceva mai coaptă ședea pe un taburet și veghea casa de marcat. Un tânăr cânta melodii corsicane, englezești, franțuzești și italiene, acompaniindu-se la chitară, iar când venea vreun refren mai antrenant, toată lumea începea să bată din palme entuziasmată. Matthieu și Libero încă luau lecții despre natura umană trecând de la o masă la alta, să se asigure că oaspeții aveau tot ce le trebuie, mai aduceau câte un rând, îi scărpinau sub bărbie pe copilași după ce le dădeau câte o înghețată. Erau stăpâni peste o lume perfectă, peste

o țară binecuvântată, în care curgeau laptele și mierea. Până și Claudie a trebuit să recunoască că așa e, și spunea oftând:

— Poate chiar pentru asta o fi fost făcut,

și își privea fiul cum trece printre mese strălucind de fericire și zicea iar:

— Până la urmă, nu fericirea omului contează?

și Aurélie n-a mai vrut să-i strice cheful spunându-i că Matthieu o calcă pe nervi și că nu vede în fericirea asta a lui decât satisfacția enervantă a unui copil răzgâiat, un mucos care și-a obținut prin țipete și dat cu fundul de pământ jucăria mult-dorită. Îl privea cum manevrează jucăria asta în fața publicului cucerit, cum își afișează bucuria, și se vedea că simte o exasperare adâncă și durabilă, care nu venea din suferința vreunei dezamăgiri, nici din furie, ci prevestea un fel de indiferență definitivă. Copilul ăla pe care-l adorase și-l împăcase de atâtea ori devenise cu timpul o făptură lipsită de orice anvergură, total neinteresantă, pentru care lumea se limita la orizontul meschinilor lui dorințe, și Aurélie știa că, atunci când va lua cu adevărat act de lucrul acesta, îi va fi devenit cu totul străin. Venise să-i îmbrățișeze pe ai ei înainte de plecare, pe bunicul mai cu seamă, să se bucure de ei, și uite că asista în fiecare seară la spectacolul dat de Matthieu, fiindcă ajunsese un fel de obligație tacită să se oprească măcar puțin la bar, să bea cu toții un pahar, iar Matthieu să vină și să se așeze la masa lor. Le povestea ce proiecte mai are pentru iarnă, la ce combinații se mai gândise Libero ca să facă rost de mezeluri, vorbea de cum le cazează pe chelnerițe, iar bărbatul cu care Aurélie avea să-și mai împartă încă vreo câteva luni viața părea entuziasmat, puneă întrebări bine țintite, își dădea cu părerea, de parcă musai trebuia să câștige simpatia lui Matthieu, dacă nu cumva – și Aurélie chiar începuse să se gândească la asta – era un

tâmpit care se bucura că dăduse peste alt tâmpit, cu care putea în fine să debiteze liniștit tot felul de tâmpenii. Îndată însă își reproșa ochiul afurisit și ușurința cu care dragostea i se preschimba pe nesimțite în dispreț. Și și-a simțit sufletul greu. N-avea nimic cu patronii barului, nici cu sandviciurile și nici cu picolițele; n-ar fi avut de ce să judece alegerea lui Matthieu dacă ar fi crezut-o sinceră și bine cumpănită, dar nici n-avea cum să-nghită comedia asta și modul în care se lepădase de tot. Matthieu se purta de parcă vruse să-și amputeze definitiv trecutul, vorbea afectat, într-un fel pe care nu i-l mai auzise niciodată, cu un accent cu atât mai ridicol cu cât, din când în când, în focul perorației, uita de el, la mijlocul vreunei fraze, după care își lua seama, roșea și re intra în rolul grotesc, în această nouă identitate din care orice formă de reflecție, de inteligență era exclusă din start, ca periculoasă. Și chiar Libero, pe care Aurélie îl socotise întotdeauna băiat fin și inteligent, părea decis să meargă pe același drum, de vreme ce, când a aflat că ea urma să petreacă anul următor făcând naveta între universitatea din Alger și cea din Annaba, că va participa cu niște arheologi francezi și algerieni la săpăturile de la situl lui Hippocrate, s-a mulțumit să răspundă printr-o onomatopee vag întrebătoare, ca și cum Sfântul Augustin, de care el se ocupase un an întreg, nu mai merita acum nicio clipă de atenție din partea lui. Aurélie nu le-a mai pomenit de ceea ce-i era cel mai la suflet, iar când atinsese deja limita dincolo de care nu mai putea suporta să audă muzica, hohotele și ineptiile lor, a început să nu mai țină cont, se ridica de la masă și-i spunea bunicului:

— Nu vrei să facem câțiva pași?

și adăuga:

— Doar noi doi,

ca să nu-i vină cuiva ideea să-i însoțească.

Mergeau alături pe șosea, în direcția munților,

Marcel își ținea nepoata de braț, lăsau înapoi luminile și zgomotele petrecerii și se așezau puțin lângă fântână, sub cerul înalt și înstelat al nopții de august. Era pentru prima oară chemată să participe într-un proiect de cooperare internațională și ardea de nerăbdare să se vadă la lucru. Părinții își făceau griji pentru siguranța ei. Bărbatul cu care-și împărțea încă viața se temea și el pentru relația lor. Doar Matthieu nu se temea de nimic. Bunicul o privea ca pe un fel de zână, capabilă să scoată din neantul prăfos și din uitarea care le înghițise lumile dispărute. Când începuse facultatea, ea însăși sperase că va simți mereu același entuziasm, era tocmai ce-și dorise mereu. Între timp, devenise ceva mai modestă și mai serioasă. Știa că dincolo de ceea ce erau în stare ochii oamenilor să vadă nu era nimic. Dar avea grijă să se numere printre cei care țineau încă viața în viață cu privirea lor. Din când în când, inima îi spunea că e degeaba, nimic nu e așa cum pare, că suflă viață în lucruri deja moarte și că, de fapt, nici nu le dă viață, ci dimpotrivă, își lasă viața invadată de moarte, de la un capăt la altul. Aurélie s-a strâns lângă bunicul, în întuneric. Când a venit timpul să plece, l-a îmbrățișat strâns, la fel și pe ai ei, silindu-se să nu facă economie de sentimente. Matthieu a întrebat-o:

— Am reușit ceva, nu crezi?

și aștepta cu o nerăbdare atât de copilăroasă să fie aprobat, că n-a putut să n-o facă.

— Da, e foarte frumos, mă bucur pentru tine,

și l-a sărutat din nou. S-a întors la Paris cu prietenul ei și, câteva zile mai târziu, el a condus-o de dimineață la Orly, după o noapte de dragoste pe care tot el a dorit-o înfocată și solemnă, cu îmbrățișări și sărutări la care Aurélie a răspuns cum a putut mai bine. Avionul Air France era aproape gol. Aurélie a încercat zadarnic să citească. Nici de dormit nu putea. Cerul era senin. Când au trecut pe deasupra Balearelor, și-a lipit

obrazul de geamul hubloului și a privit tot timpul marea, până ce s-a zărit coasta africană. La Alger, gărzile de securitate națională, cu puștile în mână, așteptau avionul la locul de aterizare. A coborât de pe pasarelă silindu-se să facă abstracție de ei, apoi s-a înghesuit într-un autobuz scârțâit care i-a dus până la aerogară. La ghișeele poliției de frontieră erau cozi inimaginabile. Trebuie că sosiseră deodată trei sau patru avioane, între care și un 747 venit de la Montréal cu nouă ore întârziere, iar polițiștii se zgâiau îndelung în fiecare pașaport, cufundându-se într-o nesfârșită contemplare melancolică a ștampilei cu viza, înainte să binevoiască să pună ei înșiși ștampila salvatoare, și o făceau cu un aer resemnat și oarecum condescendent. După o oră, când a ajuns la banda de bagaje, toate valizele erau împrăștiate prin sala cu podele pline de mucuri de țigară. A fost convinsă că n-o s-o mai găsească niciodată pe a ei. A trebuit iar să-și arate pașaportul ștampilat, să le zâmbească vameșilor indiferenți și să treacă prin porțile electronice înainte să ajungă la sosiri. Dincolo de bariere, o masă de oameni se înghesuia cu ochii țintă la uși. Lui Aurélie îi bătea inima de frică, nu se mai simțise niciodată așa de singură și de fără apărare, îi venea să facă pe loc cale-ntoarsă. Când și-a văzut numele scris cu majuscule pe un carton ținut sus de o mână necunoscută, a fost așa de ușurată, că de-abia s-a stăpânit să nu izbucnească în plâns.

Libero nu avea de gând să facă aceleași greșeli ca bieții lui predecesori. Știa că e la fel de incompetent ca și Matthieu în probleme de contabilitate, dar n-avea nicio îndoială că avantajul de a cunoaște locurile și oamenii, plus o brumă de bun-simț, aveau să-i ferească de o nouă derivă. Vorbea despre viitor ca un adevărat vizionar, iar Matthieu chiar îl asculta ca pe profetul profeților, trebuia să-și mai domolească ambițiile, fără totuși să renunțe la ele. O renovare completă era exclusă, ar fi fost ocnă curată și gaură financiară, dar clienților trebuia să le ofere ceva de mâncare, mai ales pe timpul verii, lucruri dintr-astea simple, mezeluri, brânzeturi, poate ceva salate, fără să facă rabat de la calitate. Libero n-avea nicio îndoială, oamenii erau dispuși să plătească prețul calității, dar cum n-aveai ce face, cu turismul ăsta de masă, aveau să primească și grupuri mari, de oameni cu bani puțini, asta e, nu puteau să vândă numai chestii de lux, ci și prostioare la preț mic, fără rușine, că Libero știa cum se face asta; fratele lui, Sauveur, și cu Virgile Ordioni or să-i aducă jambon de cea mai bună calitate, din acela de trei ani, și brânzeturi de primă mână, așa de bune că, după ce le vor fi gustat oamenii, or să le pupe mâinile și-or să se scormonească în portofel, iar în rest n-avea niciun rost să se încurce cu produse de mâna a doua, mizerii dintr-alea care se vând prin supermarketuri la raionul de delicatese bio, în plase rustice, cu cap de maur pe ele și aromatizate industrial cu spray-uri din făină de castane, și cu atât mai puțin să se coboare la junk-food-ul de ultima speță, din porc chinezesc procesat în Slovenia, pe care ți le puteai lesne procura la negru, dar atenție!, oamenii nu trebuia luați de proști, trebuia spus clar care e oferta și făcut în așa fel încât ei să priceapă de unde vine diferența de

preț și să nu se considere furați, trasul în piept e gratis, dar pentru calitate trebuie să plătești, cinstea era absolut obligatorie în meseria asta, nu doar fiindcă în general e o virtute, ci și pentru că încet-încet avea să ungă relația cu clienții, întâi le ofereai niște platouri de degustare, ca oamenii să-și poată face o idee, gustați și pe urmă comandați, numai dacă vă place, dar vă rog, mai luați o bucătică să vă dați seama cum e, și onestitatea asta scrupuloasă o să le fie răsplătită mai târziu, cu atât mai mult cu cât, indiferent de alegerea clientului, profitul lor cam tot pe-acolo va fi, o să le ia ei banii până la urmă, și la săraci, și la bogați, fără deosebire de vârstă sau de naționalitate, dar trebuie s-o facă cinstit, răsfățându-i în același timp, un patron adevărat se ocupă de clienții lui, nu stă proțăpît în spatele barului, ca Gratas, trebuie să fie mereu disponibil, atent, dornic să le facă pe plac, iar principala problemă de rezolvat erau chelnerițele.

Într-o seară, Vincent Leandri i-a luat cu el în vizită la un amic care ținuse mai multe afaceri pe continent, între care și un bar de noapte șic și discret de pe litoral, care, după cum aveau să înțeleagă în curând Matthieu și Libero, era cât pe aci să-i procure o ditamai condamnarea pentru proxenetism grav. Îi primise cu brațele deschise și îi tratase cu șampanie din belșug.

— Vă trebuie un om de încredere. Și care să se priceapă la muzică.

A dat un telefon și-apoi i-a anunțat că Annie, o chelneriță cu experiență care lucrase și pentru el, era interesată. Femeia a venit într-un sfert de oră și a decretat pe loc că Matthieu și Libero erau adorabili, a băut o jumătate de sticlă de șampanie și i-a asigurat că ar fi fericită să le dea o mână de ajutor. Ea urma să țină încasările și să se ocupe de aprovizionare. Pentru servitul la mese trebuia însă găsită altă fată. Dar amicul lui Vincent a clătinat din cap.

— Nu, una nu ajunge. E nevoie de trei sau patru persoane.

Libero a îngăimat că barul nu era așa de mare, că n-aveau nevoie de atâția oameni și că nici nu vedea cu ce bani i-ar plăti. Dar Vincent insistă:

— E vară, dacă nu sunteți mămăligi, o să aveți lume acolo. Dacă vreți să țineți deschis toată ziua, de dimineață până seara, vă trebuie personal, să se schimbe între ei, n-aveți cum să-i puneți să tragă 18 ore pe zi, n-am dreptate? Și dacă vi se pare că vă costă mult, renunțați la un om, dar asta-nseamnă să vă sculați unul din voi cu noaptea-n cap și să preluați. Seara e neapărată nevoie de fete. Cu doi bărbați nu e OK, cel puțin nu la început. Știu că în ziua de azi nu ducem lipsă de pederăști, dar îmi închipui că n-aveți de gând să deschideți un bar dintr-ăsta, nu?

Și râse gros, din bojoci. Nu, bar de pederăști nu, dar unul de curve da, îi venea lui Libero să-i zică, dar s-a abținut, ca să nu-l jignească.

— Ai priceput cum vine treaba?

Libero a aprobat.

— Și băgați de seamă, nu trebuie să vă dați la fete. Clienții nu vin să-și lase banii la voi ca să vadă cum vă bateți voi joc de ele! N-aveți decât să agățați clientele, nu angajatele.

Annie părea foarte de acord că în viață poți să-ți permiți diverse chestii, dar când ții un bar, niciodată, dar niciodată nu trebuie să te iei de chelnerițe. Matthieu și Libero i-au asigurat că nici nu le trecuse prin cap una ca asta.

Chiar de a doua zi, au avut surpriza să constate că Annie, care de altminteri era extrem de eficientă, venise de pe unde venise cu un obicei curios, îi căuta la fudulii pe toți purtătorii de pantaloni care intrau pe ușă, era un fel de mângâiere scurtă, dar zdravănă. Nu scăpa nimeni de control. Se ducea zâmbitoare spre noul venit, îl pupa îndesat pe amândoi obraji, de parcă se cunoșteau de-o veșnicie, și în timpul ăsta, la-la-la,

cerceta cu stânga între picioarele respectivului, strângând binișor din degete. Primul care căzu victimă acestei manii a fost Virgile Ordioni, care tocmai intrase cu brațele pline de cârnățăraie. S-a făcut roșu-vânăt, a râs scurt și a rămas înțepenit în mijlocul salonului, neștiind ce să facă. Matthieu și Libero s-au gândit mai întâi s-o roage pe Annie să nu se mai arate chiar din prima zi așa de prietenoasă, dar au băgat de seamă că nimeni nu protesta, ba chiar dimpotrivă, bărbații din sat au început să-și facă drum pe-acolo de mai multe ori pe zi, veneau chiar și-n orele când de regulă nu era nimeni, vânătorii și-au scurtat partidele, iar la Virgile devenise un fel de datorie de onoare să coboare zi de zi din munte, fie și numai ca să ia o cafea, așa că Matthieu și Libero și-au ținut gura, nu fără să laude între ei ce deșteaptă era Annie asta, ce sigur mersese ea drept la țintă în inima bărbaților. În fiecare seară, după închidere, plecau în căutare de chelnerițe, făceau turul campingurilor de pe plajă, uitându-se după studente rămase fără bani, condamnate să se tot scalde la nesfârșit și care ar fi fost poate interesate de o slujbă de sezon. Au găsit sumedenie, dar n-a fost ușor să aleagă. Înainte de sfârșitul lui iulie, aveau deja patru chelnerițe. L-au mai angajat și pe Pierre-Emmanuel Colonna, care tocmai își luase bacalaureatul și își petrecea vacanța de vară cântând la chitară pentru un mic public de cunoștințe binevoitoare. Și n-a avut de ce să-i pară rău de această reorientare profesională, fiindcă de la bun început a avut mare succes la clienți – la drept vorbind deloc mofturoși la capitolul estetică, de vreme ce aclamaseră cu entuziasm până și serenadele afone ale lui Virgile Ordioni când era mort de beat –, dar mai ales Annie i-a răsplătit talentul chiar din prima seară, înghesuindu-l după ora de închidere în masa de biliard, unde l-a sărutat pe gură, palpându-l viguros înainte de a-i oferi o noapte de o lubricitate ce depășea de departe până

și cele mai curajoase fantasme de adolescent. A doua zi dimineață, tot Annie l-a trezit cu laude nesfârșite și cu sărutări și i-a servit chiar în patul proaspetelor nebunii un mic dejun copios, pregătit cu mare drag anume pentru el, și l-a privit mâncând, cu ochii scânteind de lacrimi așa de pure, că le puteai numi materno. Viața plictisitoare și calmă pe care o dusesse până acum Pierre-Emmanuel Colonna fu astfel măturată brusc de un torent de voluptate, iar când venea ziua de leafă, Libero îi mai zicea uneori râzând:

— Cu vara asta pe care ți-am aranjat-o, ar trebui să mă plătești tu pe mine!

Când s-a încheiat sezonul, s-au dus toți să cineze într-un restaurant mare, ei doi, Annie, fetele, Pierre-Emmanuel, până și Gratas, era un fel de cinste la ultima leafă și totodată o petrecere de adio. A urmat o noapte într-un club, bine udată. Toate fetele, în afară de Annie, se pregăteau să plece săptămâna următoare, una la Mulhouse, alta la Saint-Étienne și alta la Zaragoza, dar Libero le-a propus să rămână. Nu știa dacă le poate ține toată iarna, dar sezonul fusese foarte bun și putea face o încercare. Nu le-a zis de la bun început că generoasa lui propunere se baza de fapt pe o socoteală negustorească: conta pe farmecul lor de fete nemăritate ca să umple barul chiar și la vreme de iarnă, într-o regiune de felul ei devastată de frig și de mizerie sexuală. Niciuna n-a zis nu. Făceau facultăți pentru care n-aveau nicio tragere de inimă și despre care știau bine că n-or să le ducă spre nimic, sau renunțaseră deja la studii ori nu se încumetau să-și facă alte planuri. Toate trăiau în orășele lipsite de orice bucurie, a căror urâtenie le făcea și pe ele triste și unde de fapt nimeni nu le aștepta cu adevărat, știau că urâtenia o să le cotopească de tot sufletele și cumva se și resemnaseră. Probabil că tocmai candoarea sufletelor lor învinse, polul magnetic al vulnerabilității lor îi ghidaseră perfect pe Libero și

pe Matthieu spre fiecare dintre ele: Agnès, care   seda pe plajă fum  nd   ig  ri pe care le răsucea cu m  na ei, departe de cei care dansau   i de bar, Rym   i Sarah, care   mp  r  teau între ele o apă minerală uit  ndu-se la alegerile de miss camping,   i Izaskun, pe care iubitul tocmai o părăsise l  s  nd-o de izbeli  te acolo c  t era vacan  a de lungă, ea abia de rupea un pic fran  uze  te   i aștepta, cu rucsacul în spate, într-o bombă sinistră, să se lumineze de ziuă. Acum, nu le mai păsa că fuseseră nevoite să locuiască cinci în apartamentul de deasupra barului, nu le mai păsa nici de saltelele a  ezate direct pe podea   i nici de promiscuitate, pentru că petrecuseră în sat cele mai frumoase săptămâni din via  a lor, se   tesuse între ele o legătură pe care n-ar fi vrut s-o rupă, o legătură evidentă, pe care a sim   it-o   i Matthieu în seara aceea, la cină. Pentru prima oară după mult timp s-a g  ndit iar la Leibniz   i s-a bucurat că e unde e, adică în cea mai bună dintre lumile posibile,   i i-a venit să îngenuncheze în fața bun  t   ii lui Dumnezeu, Dumnezeul tuturor lumilor, care îl a  az   pe fiecare exact unde-i e locul. Dar nu Dumnezeu merita de fapt vreo laudă, căci Matthieu   i Libero erau singurii demiurghi ai acestei lumi. Normal, Demiurgul nu e totuna cu Creatorul. El nici măcar nu știe că zide  te o lume, ci face ceva cu totul omenesc, pune piatră peste piatră, pentru ca în curând crea  ia să-i scape din mâini   i să-l dep   easc  , astfel încât dacă n-o distruge el, îl va distruge ea pe el.

Matthieu se bucura că o să vadă și el o dată cum vine iarna pas cu pas, după ce de atâtea ori o descoperise doar brusc, la coborârea din avion. Dar nici aici iarna nu vine încet, ci dintr-odată. Soarele încă încălzește sus, pe cerul schimbător al verii. Și vezi deodată cum obloanele ultimelor case se închid unul câte unul, apoi începi să nu mai întâlnești pe nimeni pe străzile comune, iar timp de două-trei zile, cam pe la asfințit, bate un vânt călduț dinspre mare, chiar înainte ca frigul și ceața să cuprindă tot ce mai mișcă. Noaptea, poleiul sclipește pe șosea ca pudra de diamant.

În anul acela, pentru prima oară iarna n-a mai semănat nicidecum cu moartea. Plecaseră turiștii, dar barul tot nu se golea. Oamenii continuau să vină de peste tot din regiune să ia câte o tărie, luau parte la petrecerile organizate în fiecare vineri, când Pierre-Emmanuel Colonna se întorcea după săptămâna de cursuri la universitate, îl ascultau cum cântă, în timp ce se uitau la fetele așezate pe lângă șemineu. Gratas se ocupa de carnea pusă pe grătar, iar Matthieu n-avea nimic altceva de făcut decât să-și savureze fericirea bând un alcool care-i încălzea măruntaiele. Uneori, când pesemne că-i venise rândul, se culca cu Virginie Susini. Ea nu spunea practic nimic. Se mulțumea să vină la tezghea sau să se așeze la vreo măsuță mai izolată, unde dădea pasențe toată seara. La ora închiderii, când Annie făcea monetarul, era tot acolo și îl privea fix pe Matthieu fără să spună nimic, se ducea apoi după el când pleca acasă. El o lua în cameră, silindu-se să nu facă vreun zgomot, ca să nu-și trezească bunicul. Acolo o ducea întotdeauna, deși era mare încercare să faci dragoste cu Virginie, trebuia să-i suporti tăcerea, fixitatea privirii pătrunzătoare, trebuia să înduri faptul că nimic din tot ce se întâmpla nu căpăta

vreun sens și că nimic nu alina umilința cu care rămânea de fiecare dată, dar tot era mai bine decât să se întoarcă singur acasă. Acum, casa îl înfiora, de parcă odată cu căldura verii ar fi pierit și ultima fărâmbă de umanitate. Portretele străbunicilor lui, la care se uitase întotdeauna ca la zeii tutelari care-i vegheau tinerețea, i se păreau dintr-odată amenințători, și parcă nici nu erau portrete agățate în perete, ci cadavre, pe care frigul continua să le ferească de descompunere și din care nu mai izvora niciun fel de bunătate ocrotitoare. Noaptea, auzea adesea pârâituri lungi și triste, ca un fel de suspine, și spera că sunt numai închipuiri, apoi auzea zgomotele extrem de reale pe care le scotea bunicu-său orbecăind prin întuneric de la o cameră la alta și lovindu-se de mobile, iar Matthieu își astupa urechile și își trăgea perna pe cap. Dacă se ridica din pat, era chiar mai rău. Aprindea lumina și își vedea bunicul fie în salon, cu fruntea sprijinită de geamul înghețat, ținând în mână o fotografie la care nici măcar nu se uita, sau în bucătărie, în picioare, cu ochii ațintiți spre ceva invizibil care părea să-l absoarbă și să-l umple totodată de groază, iar când Matthieu îl întreba

— Ești bine? Nu vrei să mergi înapoi în pat? el nu răspundea, ci continua să privească înainte, cu umerii slabi gârboviți de o teribilă bătrânețe, parcă de mii și mii de ani, cu bărbia tremurătoare, complet captivat de vedenia aceea care-l făcea cumva intangibil, îl pune la adăpost de îmbrățișarea geloasă și îngrozitoare a nepotului. Matthieu se ducea înapoi la culcare, dar îi fugise somnul, uneori îi venea să se urce la volan, unde să se fi dus, la patru dimineața, în plină iarnă? Nu putea decât să aștepte zorile, când lumina pătrundea în sfârșit printre jaluzele și risipea coșmarul. Abia atunci casa redevenea prietenoasă și, treptat, din nou familiară, iar Matthieu adormea. În fiecare zi amâna mai mult momentul plecării de la bar și avea grijă să se ducă acasă îndeajuns de

beat ca să adoarmă imediat. Într-o seară, și-a luat inima-n dinți și le-a întrebat pe fete:

— Pot să dorm și eu cu voi în seara asta? Îmi faceți și mie un locșor?

După care a adăugat prostește:

— Mi-e frică să dorm singur,

iar fetele au izbucnit în râs, chiar și Izaskun progresase suficient în franceză cât să priceapă când se spunea o glumă, și au făcut mișto de Matthieu zicând că era chiar un tip original, surprinzător și, pe deasupra, înduioșător, nu puteai să nu-l crezi, iar Matthieu a protestat cu obișnuita lui bună-credință și a râs chiar el de ce auzea.

— Păi, bineînțeles! Normal că poți! O să ne mai strângem nițel.

A mers după ele sus în apartament. Rucsacuri și teancuri de lenjerie stăteau frumos aliniate pe lângă pereți. Mirosea a bețișoare parfumate. Annie avea camera ei, Rym și Sarah dormeau în cealaltă, așa că Matthieu a mers să se întindă pe salteaua pe care o împărțeau în salonaș Agnès și Izaskun și pe care o ascuseseră în dosul unui paravan japonez. Au venit și ele și l-au mai tachinat un pic, înghesuindu-l. Izaskun a murmurat ceva în spaniolă. Le-a sărutat pe frunte, pe rând, ca pe surorile lui, și au adormit. Acum nimic nu-i mai amenința somnul, nicio umbră morbidă. Când s-a trezit, era cu capul pe sânii lui Izaskun, iar una dintre mâini i se odihnea pe coapsa lui Agnès. Și-a luat o cafea și s-a dus pe urmă acasă să facă un duș. Dar n-a mai dormit niciodată acolo. A doua zi, a dormit cu Rym și cu Sarah, iar în nopțile care au urmat, când pe salteaua din salon, când în dormitor, și de fiecare dată somnul îi era cast și liniștit, ca și cum sabia sfântă a cavalerismului ar fi stat între el și trupurile călduțe ale fetelor, transmițându-le ceva din puritatea ei eternă. Armonia asta paradiziacă se tulbura numai în weekend, când venea Pierre-Emmanuel Colonna la Annie și trebuiau să le suporte zbaterile drăcești.

Aveau o rezistență incredibilă. Făceau un zgomot infernal, Pierre-Emmanuel sufla greu, câteodată râdea nu știu cum, Annie scotea urlete și, pe deasupra, mai și vorbea nonstop, anunțând cu glas tare ce aștepta de la el, ce-i făcea și ce se pregătea să-i facă și cât era de satisfăcută cu ceea ce tocmai îi făcuse, așa de limpede, încât aveau cu toții impresia că asistă la transmisia radiofonică a unui meci, unul obscen și interminabil, comentat de un jurnalist isteric. Matthieu și fetele nu mai reușeau să doarmă, iar Rym zicea:

— Dar tipul ăsta e chiar neverosimil, pe bune, ar trebui cronometrat,

iar Pierre-Emmanuel începuse să și-o cam ia în cap, își luase un aer arogant de campion. La bar, o pipăia fără rușine pe Annie ori de câte ori trecea pe lângă el, mulțumit să vadă privirile invidioase și neputincioase ale plebei, pe care o simțea tot timpul cu ochii pe el, și-i făcea cu ochiul lui Virgile Ordioni care râdea nervos înghițind în sec, bătut pe spinare ca un puști pe care îl încurajezi să-și aștepte cuminte firimiturile cu care trebuie deocamdată să se mulțumească. Lui Matthieu și fetelor li se părea un fel de spectacol destinat unui public de elită, așa că se apucau să aplaude și să strige bravo, ceea ce-l făcea pe Pierre-Emmanuel să iasă din cameră transpirat și furios și să le arunce priviri asazine, după care intra la loc, iar pe ei îi apucau crizele demente de râs când atleții sexului cădeau în sfârșit răpuși de oboseală și liniștea avea în fine voie să-și reîntre în drepturi. Abia atunci adormeau și ei, sub veghea tăioasă și sclipitoare a spadei castității. Numai că spada nu era menită să rămână veșnic acolo și, într-o seară, a fost retrasă. Matthieu stătea lungit pe o parte, cu fața întoarsă spre Izaskun care iar murmură ceva în spaniolește. A auzit-o respirând sacadat și i-a văzut sclipind între gene un fel de zâmbet, care i-a amintit de Judith Haller, dar acum era într-o altă lume, o lume pe care el însuși o construia, piatră

cu piatră, și nu mai trebuia să se simtă vinovat pentru nimic, așa că își lăsă mâna să înainteze și atinse obrazul lui Izaskun, care-i sărută încheietura mâinii, apoi buzele și își lipi pântecul de al lui, trecându-și un genunchi pe deasupra picioarelor lui ca să fie și mai aproape, apoi îl îmbrățișă din toate puterile, iar Matthieu se simți pierdut de recunoștință și frumusețe, căzu în străfundurile limpezi ale apei întâiului botez, ape sfinte, de infinită puritate, iar când totul s-a terminat, s-a răsturnat pe spate, cu ochii larg deschizi și cu Izaskun ghemuită lângă el și a văzut-o pe Agnès privindu-i sprijinită într-un cot. S-a întors către ea și i-a zâmbit, iar ea s-a aplecat și l-a sărutat lung, culegându-i firicelul de salivă de la colțul gurii, apoi i-a mângâiat încet ochii cu vârfurile degetelor, așa cum închizi, cu pioșenie, pleoapele unui mort, până ce l-a văzut adormit sub mica alintare.

— Te las să te ocupi de bar, Annie. Ai făcut monetarul?

Annie i-a întins hârtia cu socotelile și Matthieu a închis-o într-un cufăraș metalic. A deschis apoi un sertar și a scos un enorm pistol automat, pe care și l-a îndesat la brâu cu un gest așa de profesionist, încât părea înăscut.

— Putem merge.

Aurélië l-a privit stupefiată.

— Acum ai și pistol? Ai înnebunit de tot. Ce-ți veni, ești cumva impotent? E ridicol să-l iei când mergem la cumpărături, nu-ți dai seama?

Matthieu nu găsea deloc că e ridicol, chiar dimpotrivă, dar n-a zis nimic și s-a mulțumit să-i dea explicațiile respective, în fața cărora soră-sa n-a mai avut decât să bată în retragere. Barul luase pur și simplu foc, atrăgea toată clientela de primprejur, pe o rază de treizeci-patruzeci de kilometri, ceva de necrezut, și Libero avusese ideea genială să le ceară fetelor să rămână peste iarnă, fiindcă ele atrăgeau de fapt toată lumea aia, fără ele nimeni n-ar fi fost așa de nebun să înfrunte ploaia și poleiul ca să vină să bea aici, în satul ăsta prăpădit, un rachiu care avea fix același gust ca și în altă parte, asta era clar, iar Vincent Leandri era cel care făcuse observația că, de acum, afacerea risca să devină foarte interesantă pentru hoți, mai ales în zilele noastre, că hoți sunt de când lumea, dar poți să fii hoț fără să fii și bulangiu, iar în ziua de azi nu se mai mulțumeau să fure, ci erau și niște mari bulangii, erau în stare să vină seara și să-și bea rachiul glumind cu toată lumea, să te pupe la plecare și să se întoarcă după zece minute cu cagula pe cap, să-ți bage un pistol în gât și să-ți ia banii din casă, iar pe urmă să se ducă frumos la culcare și a doua zi să vină înapoi să-și ia aperitivul, după ce-ți trosnise în ajun două crose

peste dinți și-i stâlcise doi pumni în mutră în primul rând lui Annie, uite-așa de-ai dracului, iar Vincent nu se referea la un risc așa, ipotetic, ci la ceva sigur, de neevitat, care avea să se întâmple negreșit mai devreme sau mai târziu, așa se întâmpla. De asta îl sfătuisese să-și ia cât mai repede o armă. Aurélie ridică ochii la cer.

— Vasăzică, dac-am înțeles eu bine, acum nu riscați numai să vă calce hoții, ci și să vă omoare careva, sau voi să omorâți pe vreunul. Un raționament desăvârșit. Bravo! Îți reamintesc totuși că Vincent Leandri nu e decât un bețiv.

Dar nu înțelesese bine. Matthieu n-avea de gând să omoare pe nimeni, și nici Libero, totul trebuia văzut așa, ca o metodă de descurajare, nimic mai mult, și i-a luat destul să nuanțeze în fel și chip logica asta a descurajării. Prima oară când i-a venit rândul să însoțească predarea încasărilor, a sosit la bar pe la șapte seara, cu pistolul băgat în buzunarul de la pantaloni, era plin de lume înăuntru, s-a strecurat în spatele tejghelei și s-a îmbârligat cum a putut ca să strecoare discret arma într-un sertar fără să-l vadă nimeni, ceea ce n-a fost chiar ușor, ținând cont câți erau la bar și ce dimensiuni avea pistolul, iar Libero l-a privit un timp, după care l-a întrebat:

— Pot să știu și eu ce moșmondești acolo?

Matthieu i-a răspuns în șoaptă:

— Reglez calibrul aici, în sertar.

și Libero s-a pus pe râs, iar Vincent Leandri la fel, și chiar aveau de ce să-l ia în baloane, fiindcă pe bune, ce să faci cu o armă dacă nimeni nu știe că o ai? Principiul e tocmai dimpotrivă, să știe toată lumea de ea și, în felul ăsta, hoții, oricât de bulangii ar fi fost ei, să prefere să se ducă mai degrabă alături, la unii care n-au armă, așa că acum, în serile când era de rând, Matthieu își scotea pistolul de la brâu și-l așeza nițel pe tejghea, la vedere, după care îl puneă calm în sertar, de unde-l mai scotea numai la închidere, asta era

descurajarea, să zicem că hoții sunt cubanezii, de exemplu, iar Libero și cu el ar fi fost frații Kennedy, metoda chiar dăduse rezultate, dar Aurélie ofta în continuare, și ar mai fi oftat și mai și dacă Matthieu i-ar fi mărturisit că, descurajare nedescurajare, el era hotărât să-l doboare ca pe un câine pe primul ticălos care ar fi încercat să-i fure banii.

— Și ai de gând să vii și acasă cu pușca?

Matthieu ridică din umeri.

— Bineînțeles că nu. O s-o las la Libero.

De fapt, n-avea niciun chef să ia masa în familie. Părinții lui nu veneau niciodată de Crăciun. Era ceva neobișnuit. Și insistaseră mult să fie și Aurélie, ceea ce iubitului ei, din ce în ce mai intermitent, îi venise cam de-a-ndoaselea. Din vară încoace, nu se văzuseră decât o singură dată, câteva zile, în octombrie. În loc să se întoarcă în Franța în cele câteva zile libere, ea preferase să accepte invitația colegilor algerieni care voiau să-i arate ruinele de la Djemila și Tipaza. A pretextat că nu voia să-i supere, dar erau niște oameni pe care de-abia îi cunoscuse, și se purta cu ei mai atent decât cu el, cu care își împărțea totuși viața de ani de zile, iar acum el trebuia să se mulțumească cu intervalul ăsta meschin, pe care de-abia catadicsise să i-l aloce. A trebuit să suporte apoi și felul în care a înțeles ea să amputeze viața lor în comun chiar și de aceste zile, pe care urma să le petreacă la țară, cu familia ei, iar lui nici măcar nu-i propusese să vină, ca și cum era de la sine înțeles că el nu face parte din familie. Însă la cina din seara aceea, ea nu la el se gândea, vorbea de bogăția incredibilă a unuia dintre siturile arheologice lăsate în paragină de ani de zile, despre trofee, de armura lungă, semănând cu un palton din bronz, de capetele Gorgonei, care dispăruseră de pe frontonul fântânii din marmură, de coloanele bazilicilor, și spunea ce drăguți sunt colegii ei algerieni, cărora se silea să nu le stâlcească numele, Meziane Karadja, Lydia

Dahmani, Souad Bouziane, Massinissa Guermat, cât erau de muncitori, cu câtă pricepere și devotament scoteau la iveală din mormanele de pietre cetatea plină de viață, cum se umplea, sub ochii mari ai copiilor, de dale și bucăți de mozaic iarba gălbejită, cum trecea bătrânul și melancolicul rege numid, călare pe calul lui uriaș, visând la sărutarea lui Sophonisbe, iar peste veacuri, când lungă noapte a păgânismului se încheiase de mult, cum se înghesuiau în pronaos unii într-alții credincioșii înviați din morți, așteptând sub bolta luminoasă să răsunе glasul mult-iubit al bunului lor episcop.

— Luați aminte, dragilor, la ce vă spun,

dar Matthieu nu auzea niciun glas, se uita la ceas și se gândea la brațele atât de vii ale lui Izaskun, la mâinile lui Agnès, la ceea ce nu voia să împărtășească nimănui, și când s-a luat totul de pe masă și s-a adus desertul, a anunțat că nu-i mai e foame și că o să plece. Dar tatăl i-a zis:

— Nu, te rog să mai rămâi un pic, n-o să dureze mult.

și Matthieu a rămas pe scaun, a băut o cafea, a dat o mână de ajutor la dusul farfuriilor, iar când bunicul și maică-sa s-au retras la culcare, s-a ridicat și el, dar tatăl i-a repetat din nou:

— Nu, te rog să mai stai, am ceva de vorbit cu tine, cu tine și cu sora ta, stați jos.

Și a început să le spună foarte calm și grav, dar fără să-i privească în ochi, că se simțea de multă vreme obosit, că și-a făcut analizele și e bolnav, destul de grav bolnav, zicea el, iar Matthieu auzea bine, dar nu înțelegea de ce fața lui Aurélie devenea tot mai palidă pe măsură ce tatăl le dădea amănunte despre tratamentul pe care urma să-l facă și care precis își va face efectul, e un tratament deja verificat, aproape banal, și totuși Aurélie își cuprinsese fața în mâini și repeta

— Doamne, tată,

pentru că nu putea fi cine știe ce, chiar el spunea asta, și Matthieu se ridică să-și toarne un whisky, încercă inutil să fie atent la cuvintele tatălui, dar mâinile lui Izaskun i se puneau peste urechi și-l împiedicau să audă, iar mâinile lui Agnès îi atingeau pleoapele, cum închizi ochii unui mort, și îl împiedicau să vadă, așa că, oricâte eforturi a făcut, n-a reușit nici să vadă, nici să audă ce spunea tatăl lui, Jacques Antonetti, care le explica așa cum putea copiilor lui că s-ar putea să moară în curând, ceea ce spunea nu încăpea pur și simplu în cea mai bună dintre lumile posibile, lumea triumfului și a lipsei de griji, nu putea găsi niciun sens acelor cuvinte, auzea doar un fel de murmur enervant, ca freamătul unui fluviu subteran a cărui forță încă îndepărtată nu putea fi o amenințare pentru ordinea acestei lumi desăvârșite, în care doar barul exista, și Anul Nou care se apropia, și un prieten care-i era ca un frate, și niște surori a căror sărutare incestuoasă împrăștia parfumul însuși al învierii. Avea în fața lui o eternitate de liniște și frumusețe și nimic n-o putea tulbura, astfel încât, când Jacques l-a strâns în brațe și l-a sărutat emoționat zicându-i:

— Te rog, nu-ți face griji, o să fie bine,

n-a fost în stare decât să spună sincer că nu-și făcea deloc griji, era chiar convins că o să fie bine, iar tata i-a spus:

— Da,

pesemne mândru de acest fiu care avea marea delicatețe să-l scutească de solemnitățile dureroase a tristeții, și a îmbrățișat-o și pe Aurélie, după care s-a dus la culcare. Matthieu a rămas în mijlocul salonului, parcă săcâit de ceva fără nume, și-a mai turnat un whisky, lângă Aurélie, care încerca să nu plângă, dar brusc și-a adus aminte că acum poate să plece și a pus paharul pe masă. Aurélie a ridicat ochii spre el.

— Îți dai seama?

— Ce să-mi dau seama?

— Papa ar putea să moară.

— Eu n-am înțeles așa. Chiar deloc.

A ajuns la bar către miezul nopții. Doi tipi din Sartène stăteau la tejghea cu o sticlă de vodcă în față, se țineau greu pe picioare, dar îi făceau curte la greu lui Annie care-i făcea porci și-i pedepsea din când în când cu câte o mângâiere dintr-aia de-a ei, miorlăindu-se când primea bacșișurile colosale. Gratas dădea cu mătura într-un colț. Singură la o masă, Virginie Susini dădea o reușită. Matthieu s-a așezat în fața ei. Dar ea nu s-a oprit nicio secundă și nici nu l-a privit. O clipă mai devreme, Matthieu ar fi zis cu mâna pe inimă că nu simțea nicio nevoie să se apropie de cineva, dar cum ea se afla acolo, și era probabil singura persoană din lume căreia n-aveai de ce să regreti că i te-ai spovedit, fiindcă probabil nici n-auzea ce-i spui, s-a aplecat spre ea și i-a zis trântit:

— S-ar părea că tata o să moară.

Virginie a clătinat din cap și a pus dama de caro sub riga de treflă, apoi a murmurat:

— Eu cunosc bine moartea. M-am născut văduvă.

Matthieu a făcut un gest iritat. Îl oboseau țicniții. Îi era dor de Izaskun. O măsură pe Virginie cu o mutră sastisită.

— Așa-i că nu mă așteptai pe mine?

Virginie trase altă carte.

— Da, nu pe tine. Pe el îl aștept, numai că nu știe.

Și arătă cu degetul spre Bernard Gratas care rămăsese stană de piatră, cu mătura în mână.

Și acum pândea prin hublou să apară Balearele, care-i aduceau promisiunea apropiatei consolări a întoarcerii în dulcea țară natală în care totuși nu se născuse, iar inima îi bătea din ce în ce mai tare, până ce a zărit linia gri a țărmului african și a știut dintr-odată că e din nou acasă. Mai nou, în Franța se simțea în exil, ca și cum simplul fapt că nu mai respira zilnic același aer cu compatrioții ei ar fi făcut-o să nu-i mai înțeleagă, nimic din ce-i spuneau n-o mai interesa, o frontieră nevăzută i se desenase în jur, o frontieră de sticlă transparentă, pe care nu avea nici puterea și nici dorința să o depășească. Îi era deja greu să mai urmărească vreo conversație de-a lor, oricât de banală, și, oricât se străduia, tot ajungea să-și roage interlocutorii să repete ce-au spus, măcar să nu se cheme că nu le-a răspuns, că oricum pe urmă se închidea în tăcerea dintre frontierele ei invizibile, iar bărbatul care în curând n-avea să mai împartă viața cu ea era tot timpul ofuscat pe chestia asta, îi reproșa că încetase să mai lupte cu propria-i răceală, cu detașarea nedreaptă care-i ocupase în întregime inima de gheață. Bunătatea nu și-o va regăsi decât odată ajunsă pe aeroportul din Alger, apoi în clădirea universității și ulterior la Annaba. Deocamdată suporta cu bucurie coada imensă de la ghișeele poliției de frontieră, îndura blocajele de circulație, trăsnetele din senin, apa care se oprea toată ziua bună ziua, barajele pentru controlul actelor de identitate și urâtenia stalinistă a imensului hotel de stat, cu camerele lui delabrate dând pe coridoare pustii, și în care fusese cazată echipa cu care lucra la Annaba. Toate astea i se păreau aproape înduioșătoare. Nu se plângea de nimic, accepta tot, fiindcă și locurile sunt ca oamenii, formează un tot în care nu poți să intri și să faci ce vrei, pur și simplu îl accepți sau nu,

acceptți și frunzele și fructul, și grâul și paiele, și mizeria și frumusețea. În fiecare fir de praf sau de murdărie puteai regăsi cerul înalt al golfului, cu tot cu bazilica lui Augustin. O infinită generozitate ieșea cumva din toate și făcea să strălucească și praful, și mizeria. Tot la două săptămâni, revenea la Paris să petreacă weekendul cu tatăl ei. Când le-a spus colegilor că e bolnav, au înconjurat-o toți cu cea mai mare grijă. Îi aduceau kile de prăjituri pentru tata, rugăciuni de vindecare. Massinissa Gueremat a insistat să o conducă la aeroport și s-o aștepte la întoarcere. La începutul lui aprilie, stătea cu mama ei pe patul de spital în care tatăl încerca să-și revină după tratament. Se răsese în cap, ca să nu vadă cum îi cade părul. A cerut un pahar cu apă și Aurélie i l-a dat. Când îl ducea la gură, i-a și dat drumul, ochii i s-au dus peste cap și a leșinat. Claudie s-a aruncat peste el strigând:

— Jacques!

iar el a părut că-și revine, și-a privit nevasta și fiica și a bolborosit ceva ininteligibil, a prins-o pe Aurélie de încheietura mâinii și a tras-o spre el, avea ochi de animal în agonie, plini de spaimă și de moarte și încerca zadarnic să spună ceva, din toate puterile, dând drumul unui haos de silabe, printre ele și câte un cuvânt întreg, smuls frazelor pe care trupul lui bolnav le arestase, un fel de parodii ale limbajului, care nu făceau decât să sporească sinistra tăcere, mai veche decât lumea, apoi a căzut înapoi pe pernă, cu mâna în continuare încheștată de mâna fiicei lui. Doctorul și asistentele au sosit îndată și le-au cerut, lui Claudie și lui Aurélie, să iasă. Au așteptat pe coridor și a venit doctorul la ele, le-a pomenit de insuficiență renală și de uremie, iar când au întrebat ce-o să urmeze, le-a spus că nu știe, că trebuia așteptat, și a plecat. Claudie a închis ochii.

— Cred că e cazul să-l suni pe fratele tău. Eu nu mă simt în stare.

Aurélie a ieșit, iar când Matthieu a răspuns, se auzea muzică și râsete. La început părea că nu pricepe ce i se spune. Păi tratamentul mergea bine, mama i-a zis de fiecare dată când au vorbit că nu avea de ce să-și facă griji. A închis ochii:

— Matthieu, ascultă-mă bine: e de nerecunoscut. Nu mai e el. Tu auzi ce-ți spun?

Matthieu a tăcut. Ea auzea muzica, vocile care se întretăiau, apoi iarăși râsete. În cele din urmă, el a șoptit:

— Mă duc să mă pregătesc. O să vin.

Contrar tuturor așteptărilor, Jacques Antonetti era mult mai bine a doua zi. Nu-și amintea nimic din ce se petrecuse în ajun. Căuta să glumească și se scuza că le-a speriat pe Claudie și pe Aurélie. Doctorul a fost de părere că e mai bine să rămână la spital. Acolo se putea interveni imediat, în orice moment, în caz că apărea alt incident. Dacă Claudie voia, i se putea pune în salon un pat de campanie, și ea a spus că da, ar fi fost foarte bine. Aurélie l-a sunat iar pe Matthieu, care a răsuflat ușurat și-a bombănit-o că i-a zugrăvit tabloul în culori apocaliptice când uite, situația a fost depășită. Nici nu s-a mai obosit să-i răspundă.

— Deci când vii?

Matthieu i-a atras atenția că nu mai era nicio grabă și că e foarte prins cu pregătirile pentru noul sezon, și apoi, dacă ar fi sosit așa pe neașteptate, risca să-l îngrijoreze pe tata, și pentru ce, ar fi crezut că e un fel de vizită de adio, trebuia să-i menajăm moralul, iar lui Aurélie i-a fost cu neputință să se mai controleze și i-a zis că e un dobitoc și un egoist respingător, un idiot surd și orb, care spera că orbirea asta a lui o să-i salveze sufletul, dar niciodată n-avea să fie iertat pentru ce face acum, și chiar de-o fi să-l ierte cineva, nu ea va fi aceea, ea nu era mama, care se încăpățâna să vadă în el un prințisor ce trebuie ferit cu orice preț de orice întâlnire cu mizeriile existenței, parcă el era victima de compătimit, parcă sensibilitatea lui

de mimoză, gingașa și prețioasa lui sensibilitate, privilegiul lui exclusiv, l-ar putea scuti de îndatoririle cele mai elementare, mai sfinte, nici n-avea rost să-i vorbească tocmai lui despre iubire și milă, astea erau cuvinte fără sens pentru unul ca el, dar măcar era capabil să înțeleagă ce trebuia să facă? Înțelegea ca dacă se încăpățâna să se fofileze pe mai departe, avea să rămână pentru totdeauna același rahat care a ajuns așa de repede să fie, da, aici a dovedit într-adevăr un incomparabil talent, numai că nimeni n-o să-l mai poată scoate de acolo, va fi prea târziu, și n-o să aibă dreptul nici să se jelească, nici să-i pară rău, o să aibă ea grijă de asta, cu condiția să nu fie atât de ticălos încât să nici nu-i treacă prin cap c-ar fi ceva de regretat, dar dacă a mai rămas în el ceva din fratele ei, pe care atâta l-a iubit cândva, atunci să-și scoată dracului capul din buric și să caște ochii, că ea n-avea de gând să mai accepte nici că e inconștient, nici orb și nici sensibil, cât ar fi de subțire și de prețioasă sensibilitatea aia a lui, dar sunt pe lume lucruri cumplite și trebuie înfruntate, fiindcă de-aia ești om, în înfruntarea asta ți se călesc și omenia și demnitatea, iar el trebuie să-și dea seama că nu poate, că e cu neputință, absolut cu neputință să-și lase tatăl să moară fără să-și facă pomană măcar cu o singură vizită, chiar dacă ar fi fost mai puțin agreabilă decât ce face el dobitocul în fiecare zi, chiolhanuri și orgii și prostia groasă în care se tăvălește ca un porc în cocină, iar când o să-și dea seama, o să se urce în primul avion fără să mai aștepte un singur minut, și atât se temea c-o să trebuiască să și-l smulgă cu totul de la suflet dacă chiar o să audă ce-o să-i zică el acum, așa-i era de frică să nu-l piardă pentru totdeauna, dobitocul dracului, dobitoc absolut ce era, că mai degrabă a preferat să-i închidă telefonul în nas. S-a întors lângă Claudie. Încă tremura de furie.

— Era fiu-tău la telefon. Mai bine-ai fi...

Claudie o privea complet pierdută și fără apărare și Aurélie s-a felicitat că n-a dus fraza până la capăt, așa cum i-o dictau valurile negre din inima ei, cu care însă nu s-a mai luptat, odată ce a rămas singură cu bărbatul cu care își împărțea pentru ultima oară viața. S-a baricadat îndărătul frontierei ei de sticlă și, în această ultimă noapte petrecută împreună, a refuzat să mai împartă ceva cu el, nici trupul, nici furia, nici suferința. La Annaba, Massinissa a întrebat-o cum a fost weekendul lângă tatăl ei, dacă se simțea mai bine, ea a răspuns că da, totul a fost bine, dar când o ducea spre deșertul nesfârșit și tăcut al hotelului de stat, s-a dat bătută în fața valului de tristețe care o copleșise și a dat din cap că nu, n-a fost bine nimic, a crezut că moare sub ochii ei, nu mai putea vorbi, se agățase cu toate puterile de mâna ei, ca să nu fie tras la fund de nisipul mișcător care-i intra deja în gură și-l sufoca, iar ea nu putea face nimic, fiindcă întotdeauna ești singur când mori, oh, cât ești de singur când mori, și din fața acestei singurătăți ar fi vrut ea să fugă, nu de altceva, ar fi vrut să-i dea drumul la mână ca să poată fugi, să n-o mai silească să înfrunte singurătatea aia pe care cei vii n-au cum să o înțeleagă. Timp de o clipă, enorm de lungă, n-a mai simțit nici milă, nici durere, ci pur și simplu o panică imensă, a cărei simplă amintire o îngrozea și acum, iar Massinissa i-a zis:

— Nu te pot lăsa așa.

Iar ea s-a întors spre el, cu gâtul uscat, dintr-odată vie și fremătătoare, și i-a spus cu voce imperioasă, fără să coboare privirile:

— Atunci nu mă lăsa. Nu mă lăsa.

Și i-a sărit de gât, fără să se gândească, simțind cu enormă ușurare cum o cuprind brațele lui. Massinissa s-a trezit înainte de revărsatul zorilor, pentru ca nimeni din echipă sau din personalul hotelului să nu-l vadă când se întoarce în cameră. Aurélie a așteptat să se lumineze, apoi a

stat mult timp lungită în apa gălbuie a zorilor fără să se gândească la nimic. A ieșit brusc din ea ca să-l sune pe bărbatul pe care tocmai urma să-l părăsească. Omul n-a vrut să creadă, cerea explicații și, epuizată, fiindcă totuși trebuia să-i spună ceva, Aurélie i-a spus că a întâlnit pe altcineva, dar informația a născut alte și alte întrebări: unde? când? de cât timp? Iar Aurélie îi tot repeta că nu contează, că de fapt întâlnirea asta nu avea nicio legătură cu ce avea ea de gând să facă, trebuia să priceapă, dar el a insistat și atunci i-a spus:

— Aseară. De aseară.

Și el tot nu tăcea, acum avea plâns în gât, de ce-l punea la curent așa de repede? De ce nu mai așteptase? Putea fi doar o chestie trecătoare despre care el ar fi putut să nici nu știe nimic, n-avea cum să fie sigură, iar acum uite că a devenit ireparabilă, de ce-i mărturisea chestia asta care de fapt nu însemna poate nimic, de ce era atâta cruzime? Aurélie s-a gândit că trebuie să-i spună adevărul.

— Fiindcă așa vreau eu: vreau să fie ireparabil.

Pe la două dimineața, erau cu Gavina Pintus la slujba de noapte din Vinerea Mare. Rămăseseră la bar toată seara, ca să nu se mai chinuie cu trezitul, se spălaseră doar pe dinți în chiuveta de lângă casa de marcat și acum mestecau gumă cu mentă, ca să nu se simtă în biserică damful de alcool tocmai în Săptămâna Mare. Pentru luni după Paști programaseră un picnic mare în fața localului, cu muzică, iar a doua zi urma să plece. Libero îl însoțea pe Matthieu la Paris – mergea să-și vadă tatăl – și profitau să facă și câteva zile de vacanță la Barcelona, își rezervaseră hotel fără să se uite la bani, acum puteau să-și permită. Îmbinau utilul cu plăcutul, iar Jacques Antonetti nu avea cum să mai creadă că veniseră să-și ia rămas-bun de la un muribund. În noaptea aceea, înaintau ducând-o de braț pe Gavina Pintus, se țineau cât puteau de bine pe picioare, vântul umed îi tăia pur și simplu, dar efectul alcoolului se mai risipise un pic. În spate mergeau Pierre-Emmanuel Coloana cu amicii lui din Corte, care veniseră și ei la slujbă înainte să-l acompanieze luni la serbarea câmpenească. Și ei făceau aceleași eforturi să se trezească din beție. Biserica era plină de credincioși somnoroși. Lumina era stinsă, ardeau doar lumânările de la altar. Mirosul de tămâie îi amintea lui Matthieu de pielea lui Izaskun. Își făcu cruce reținându-și un sughiț acid. Pierre-Emmanuel și prietenii lui se instalaseră într-un colț al absidei, cu textele Psalmilor în mâini. Își dregeau vocea și își vorbeau la ureche bâțându-se nonstop. Preotul anunță că se va face în curând întuneric, întru salvarea acestei lumi care tocmai pregătea să-l supună la cazne pe Mântuitorul care plângea în Grădina Getsimani. Corul intonă primul psalm.

Locul Său s-a făcut întru Pace
Și locuința Lui în Sion⁴

Vocile umpleau biserica și erau nespuse de limpezi. Pe chipul lui Pierre-Emmanuel se văzu o nespusă ușurare, Închise ochii ca să se poată concentra asupra cântului, iar preotul înaintă și stinse o lumânare. Se auzi sunetul moriștilor și cel al tălpilor care tropăiau ușurel pe lemnul băncuțelor de rugăciune, ca să vestească sfârșitul lumii ce tocmai se scufunda în întuneric

Clătinatu-s-a pământul și s-a cutremurat

și Gavina Pintus ridica acum spre cruce ochi de copil speriat, iar în rândul întâi, Virgile Ordioni își frământa nervos cascheta, ca și cum întreg satul chiar stătea să fie înghițit, scârțâitul moriștilor se confunda cu cel al zidurilor care se prăbușeau, pietrele din care era făcută biserica tremurară până ce reușiră să stingă această cacofonie și cânturile se înălțară iar,

Că brațele păcătoșilor se vor zdrobi

Și preotul stinge lumânările una câte una. În curând, mai rămăsese una singură pâlpâind, iar Gavina Pintus îi luă mâna fiului ei, care-și ascunse un păcătos de căscat. Matthieu trăgea nădejde că sfârșitul lumii avea să fie mai puțin obositor, îi era frig și somn, și în cearceafuri îl aștepta trupul lui Izaskun iradiind în gol, iar preotul ridică din nou mucarnița de aramă și stinse și ultima lumânare. Se făcu întuneric deplin.

Dar Domnul pe cei dreپți îi întărește

Preotul continua să vorbească în întuneric și zicea că nu de întunericul acesta se teme adevăratul creștin, căci el știe că nu înseamnă

nicidecum victoria neantului, lumina ce s-a stins nu e decât lumina oamenilor, iar întunericul s-a coborât tocmai ca din el să poată izvedi Lumina dumnezeiască, așa cum tăierea Mielului anunță învierea Fiului în gloria Tatălui ceresc, Cuvânt etern, început al tuturor lucrurilor, căci întunericul nu e moarte, el nu aduce mărturie numai despre sfârșitul lumii, ci și despre izvorul Luminii, de fapt o singură mărturie. Lumina lăptoasă a zorilor pătrundea prin ușile închise. După binecuvântare, preotul le făcu semn enoriașilor că sunt liberi și nu puțini dintre ei o luară fuga spre bar, ca să-și revină după atâta trăire spirituală. Libero făcu cafele și puse o sticlă de whisky pe tejghea pentru cei care chiar se consumaseră mult în biserică. Pierre-Emmanuel se tot întreba cum a cântat, iar Libero îl asigură că totul a fost foarte bine, dar că, trebuie să recunoaștem, muzica asta polifonică e tare plicticoasă și greu de înghițit în doze mari. Virgile Ordioni, care după ce-și băuse cafeaua întindea o mânăuță timidă spre sticla de whisky, nu era de aceeași părere.

— Ba era foarte frumos! Magnific! Libero ăsta nu pricepe nimic!

Pierre-Emmanuel îl bătu pe umăr râzând:

— Tu te pricepi, nu-i așa? Ia zi, ce pricepi?

Dar Virgile nu s-a supărat, a căzut nițel pe gânduri și-a zis:

— Păi asta e, nu pricep mare lucru, dar e frumos!

Și s-a iscat o discuție întreagă despre polifonie, despre cât se pricepe unul sau altul la muzică, despre moriști, lumânări și popi, discuție salutăată prin bine-venita intrare în scenă a unei noi sticle de whisky, așa de bine-venită, încât, când a venit ora deschiderii, Izaskun și cu Sarah au fost nevoite să-i dea pe toți afară în ploaia care se pornise. Dimineața de luni a venit însă cu vreme de primăvară strălucitoare. Pierre-Emmanuel și corsicanii lui își instalaseră boxele afară și se

porniseră să-și acordeze instrumentele. Matthieu sorbea la soare un roze, o privea pe Izaskun cum așterne fețele de masă și ridica paharul în cinstea ei. Ea îi răspundea făcându-i bezele. Era sora lui, dulcea lui surioară incestuoasă. Vedea cum corsicanul îi toarnă la ureche tot felul de chestii, fata râdea, dar nu era gelos, nu-i păsa de ce-ar putea ea face cu respectivul, era sora, nu nevasta lui, dar era a lui, nimeni nu i-o putea lua, și se umplea de o teribilă mândrie, de parcă ar fi fost înălțat undeva sus, unde nimeni nu-l mai putea atinge. Se și mira de fericirea asta neîntreruptă și-și sorbea mai departe vinul sub soarele călduț de primăvară. A doua zi, a plecat împreună cu Libero. Cheile barului le-au lăsat în grija lui Bernard Gratas, au pupat fetele și au luat-o spre Ajaccio făcându-le cu mâna și strigând:

— Fiți cumiți! Nu care cumva să dărmăți sandramaua! Ne vedem săptămâna viitoare!

Pe drum, au vorbit despre ce urmau să facă la Barcelona, simțeau nevoia să se destindă după atâta muncă. Au ajuns la Campo dell'Oro cu o oră și jumătate înainte. S-au pus la barul din aeroport și și-au luat câte o bere, pe urmă două, iar conversația s-a subțiat. Până când au tăcut cu totul. Pasagerii pentru zborul de Paris erau deja chemați la poarta de îmbarcare, deși mai era o jumătate de ceas, nu era nicio grabă, așa că-și mai comandară câte o bere. Matthieu privea pistele și își simțea gâtlejul uscat. Burta îi ghiorțăia neplăcut. Realiză brusc că trecuseră zece luni de când nu mai ieșise din sat la mai mult de 15 kilometri. Ajaccio era la capătul lumii. Niciodată nu mai stătuse atâta timp într-un singur loc. Ideea să zboare la Paris i s-a părut dintr-odată o chestie foarte curajoasă, ca să nu mai vorbim de Barcelona, așa de îndepărtată că nici nu ținea de realitate, era o țară de abur și legendă, echivalentul pământesc al planetei Marte. Își dădea seama că teama asta era caraghioasă, dar nu reușea s-o alunge. Se uita la Libero, care privea

fix în pahar, cu dinții încheștați, și a priceput că-i muncea aceeași spaimă, nu erau dumnezei, dar demiurghi tot erau, iar asta era lumea pe care ei o creaseră și care-i ținea sub tirania ei. O voce insistentă anunța însă că pasagerii Libero Pintus și Matthieu Antonetti erau așteptați de urgență la avion, iar ei au fost dintr-odată siguri că această lume n-avea să-i lase să plece, așa că rămaseră pe scaune. Fusese ultimul apel, avionul a decolat și abia atunci s-au ridicat și ei în picioare, și-au luat gențile și s-au întors în lumea căreia îi aparțineau.

„Unde vei merge dincolo de lumea aceasta?”

Răsăritul strălucitor curăță memoria oamenilor cu o lumină brutală, amintirile dureroase rămân în turmă, cu umbrele nopții, și se duc odată cu ele. Sus, în cupola bazilicii Sântul Isaac, Christ Pantocrator ține între mâinile albe și lungi ovalul unui obuz neexplodat și în văzduh plutește ceva ca o aripă de porumbel. Trebuie să trăiești și să uiți cât mai repede, trebuie să lași lumina să estompeze desenul mormintelor. În jurul mănăstirii de la Monte-Cassino, fîreturi de uniforme marocane răsar din pământ ca niște flori exotice pe care le mângâie tandru briza ușoară de vară. De-a lungul plajelor letone, valurile gri ale Balticii au lustruit deja osemintele copilandrilor îngropați în nisip și au făcut din ele stranii podoabe de ambră fosilă. Dinspre lăstărișurile pline de soare, de unde Sulamita nu va mai reveni niciodată la Regele care o strigă zadarnic, polenul îi zboară prin părul cenușiu, pământul înverzit s-a saturat de resturi de carne, e plin de cadavre și practic stă sprijinit pe umerii lor frânți, dar soarele a răsărit și, în explozia luminii lui, cadavrele uitate redevin humusul fertil al lumii din care încolțește altă lume. Cum să fi păstrat Marcel amintirea morților când abia acum, după lunga gestație a războiului, era prima oară că lumea cea nouă îi arăta câteva cărări luminoase? Toți cei rămași în viață erau chemați să ia parte la aventura exaltantă a reconstrucției, și Marcel printre ei, deja amețit în fața infinitelor posibilități, gata să pornească la drum, cu ochii răniți de lumină, complet întors spre un viitor care în sfârșit reușise să șteargă imaginea morții. Lumea nouă își căuta oamenii și-i trimitea în colonii, să sape acolo după materia care să o hrănească, să-i pună în mișcare trupul lacom și mândru, iar ei scoteau din mine, de prin jungle

sau de pe platourile înalte tot ce nestinsa ei voracitate le cerea. Până să plece către AOF⁵, acolo unde curgeau cândva râurile Sudului, Marcel credea că viitoarea sa demnitate de funcționar public îi impunea să-și ia și o nevastă. Erau în sat câteva fete de măritat și Marcel i-a zis fratelui său, care tot ardea gazul așteptând să fie rechemat în Indochina, să se intereseze discret la familiile respective care s-ar fi arătat dispusă să-i accepte propunerea. A doua zi, Jean-Baptiste a venit să povestească cum a dat lovitura, adăugând însă că, din exces de zel, nu mai ținuse cont de regulile discreției. Își începuse investigația la bar, intrând în vorbă cu fratele mai mare al unei fete de familie bună. S-au plăcut reciproc din primul moment, mă rog, îndeajuns ca să se îmbete cui și să cadă unul peste altul, iar Jean-Baptiste a fost lovit subit de inspirație și i-a cerut oficial mâna surorii lui pentru Marcel, care acum se vedea pus într-o situație cu atât mai delicată cu cât fratele fetei se repezise bucuros, și cu Jean-Baptiste proțăpît lângă el, în culmea emoției, să-și anunțe părinții, pe care i-a găsit într-un colț al localului. Acum, n-aveai cum să-i mai jignești pe oamenii ăia, că stai, să vezi, e o neînțelegere la mijloc, umilința i-ar fi putut face fiare, așa că Marcel a trebuit să-și primească juna mireasă pe care i-o puneau în brațe ıtele sorții în colaborare cu excesiva sociabilitate a fratelui său. Fata avea 17 ani și frumusețea ei timidă l-a înmuiat pe Marcel, dar după ce au schimbat câteva fraze, și-a dat seama că era de o prostie aproape angelică. Se mira de orice și își privea soțiorul cu ochi pierduți de admirație, care-l aruncau pe Marcel când în beatitudine, când în iritare, în timp ce vaporul care îi purta spre Africa trecea printre stâncile Gibraltarului cotind spre apele Atlanticului. Sprijinită de parapet, fata își lăsa inocența scăldată de vânturile necunoscute și gusta cu vârful limbuței sarea din picăturile înghețate care o făceau să râdă și să se înfioare atât de tare,

că se ascundea iute în brațele lui Marcel, iar el nu știa dacă trebuia s-o certe că se dădea așa în spectacol sau să-i fie recunoscător pentru elanul copilăresc, cumpănea încurcat și stângaci, dar până la urmă o îmbrățișa din toate puterile, fără teamă sau neplăcere, căci avea un trup calduț și diafan de înger înaintea căderii, parcă venit din alt timp, încă străin de miasmele păcatului și de boală. Prin hublouri, malurile defilau tot mai puțin sălbătice, cu copaci mari răsuciți în fel și chip, care se plecau peste apă la locul unde imensele fluvii se revărsau împingând în ocean enorme arabescuri de apă verzuie. Căldura devenea sufocantă, iar Marcel își petrecea acum mai toate zilele în cabină, în pat cu soția lui, o lăsa să stea în genunchi aplecată peste fața lui, cu umărul sprijinit de ușa, gâfâind și râzând de după voalul părului desfăcut, o lăsa să-l privească și să-și plimbe mâinile peste el cu o curiozitate de școlăriță, cu sprâncenele ridicate, atingându-i fiecare parte a corpului de parcă s-ar fi asigurat că nu e o fantomă care urma să dispară la lumină, o lăsa să se obișnuiască cu goliciunea lui, pentru că avea ceva impudic așa cum stătea la capul patului îmbrăcată în taylor, și se ducea spre ea, își pune capul în poala ei și adormea pe loc, eliberat de amintirea prostituatei de la Marsilia. Mângâierile tinerei lui soții îi storseseră în sfârșit din vine ultimele picături ale veninului care-l infectase. Nu se mai temea de nimic. Trupurile încetaseră să mai fie pentru el doar pungi de puroi, în care pândeau ascunși demoni îngrozitori, și Marcel ar fi fost chiar fericit dacă nu l-ar fi invadat de fiecare dată aceeași neliniște de câte ori trebuia să se arate la masă cu soția. Se temea tot timpul să n-o întrebe cineva ceva, vreo întrebare banală, la care ea ar fi răspuns ca o toantă, încât toți ar fi rămas înțepeniți, măcar să tacă și să se mire cu gurița ei rotundă, să cotcodăcească ceva, lăsând frumos genele în jos. De câte ori îi vorbea în public, era un supliciu, îi era rușine că-i vorbește

în dialect corsican, graiul ăla ridicol ale cărui sonorități insuportabile nu reușise niciodată să și le alunge din auz, nu se simțea ușurat nici de faptul că nimeni nu pricepea ce spune și aștepta momentul potrivit ca să poată închide ușa cabinei peste acea unică intimitate care îi compensa obida și frământările. Și-a luat în primire îndatoririle de referent în birourile primăriei unui mare oraș african, care semăna mai degrabă cu o îngrămădire de maghernițe și noroi decât cu ce-ai fi visat să fie un oraș, fiindcă realitatea se încăpățâna pe mai departe să-i contrarieze visurile exact atunci când părea că s-au împlinit. Pe stradă, miresmele erau atât de intense, încât până și fructele coapte și florile păreau că exală insuportabile suavități putride. Demn în costumul lui de în, mergea printre oameni și animale stăpânindu-și tot timpul câte un val de greață, căci pretutindeni pluteau mirosuri carnale exotice și sălbătice, plimbate de foșnetul țeșăturilor colorate și de apropierea indigenilor, care-i provocau cu fiecare zi mai multă repulsie. Nu venise să le aducă civilizația, pe care nici el însuși n-o cunoscuse decât de la distanță și din auzite de la dascălii lui, ci venise să-și primească înapoi vechea datorie de atâta vreme amânată, venise să-și trăiască viața pe care o merita și care nu încetase să-i scape din mâini. Nu-și punea speranțele în Dumnezeu, ci în statutul pe care i-l dădea funcția publică a cărei înființare tocmai fusese anunțată tuturor cetățenilor republicii, și care-i permitea să urce pe scara ierarhiei până sus, fără să mai treacă prin școlile din colonii, și astfel să scape în sfârșit din limbul care continua să-l țină captiv chiar și după ce se născuse. Învăța pentru concursuri și, în același timp, se elibera de stigmatul oribil al trecutului, care în continuare i se vedea în atitudine, în mers, în accent mai ales, se silea să deprindă un fel de a vorbi cât mai neutru și clar, ca și cum ar fi fost crescut în parcul unui castel din Tournaine, avea

grijă să-și pronunțe numele de familie cu accent pe ultima silabă, își controla atent vocalele, să nu fie prea deschise, dar a trebuit să renunțe să mai graseieze, fiindcă din gât nu-i ieșea decât o gargară penibilă, ca torsul pisicii ori ca horcăitul unui muribund. Jeanne-Marie i-a scris despre iminenta plecare a lui André Degorce în Indochina, la un regiment de parașutiști, îi spunea de neliniștile ei, de bucuria nașterii fetei și-l ținea la curent cu cea mai mare grijă asupra bătrâneților părinților lor. Fiecare scrisoare îl arunca înapoi în păcatul original de neispășit al originii lui, cu toate că acum se simțea bine în pielea lui, și la birou, și la dineurile atașatilor guvernamentali, unde se ducea întotdeauna singur, de teamă ca nevastă-sa să nu compromită farmecul fragil care-l scotea din sine însuși, iar ea îl aștepta acasă, cuibărită în fericita fortăreață a inocenței ei, veselă și neschimbată. Refuza să învețe ceva, orice ar fi fost, se încăpățâna să vorbească în dialect corsican și s-o ajute la bucătărie pe servitoarea indigenă, în ciuda admonestărilor lui Marcel, pe care-l făcea să tacă acoperindu-l de sărutări și mângâieri. Îl dezbrăca din picioare înainte să-l tragă spre pat, unde el se prăbușea cu brațele în cruce, cât timp ea închidea perdelele de voal contra țăntarilor. Se uita la ea suflându-i ușor peste sâni umeziți, o săruta la încheietura de sub pântec, apoi pe gură, pe nas, pe pleoape, iar într-o zi se miră de burtica rotundă pe care pusese capul. Ea a recunoscut că s-a cam îngrășat, o strâng rochiile, era cam mîncăcioasă, așa e, iar el a întrebat-o când a avut ultima oară ciclu, dar nu știa, nu ținuse socoteala, și a luat-o în brațe, ridicând-o cu tot cu stupiditatea ei angelică, cu râsul ei și cu ecoul barbar al limbii ei, care nu trebuia să fie și-a lui, cuprins de o bucurie absurdă, de animal, care nu conta că n-avea niciun sens, fiindcă nici nu trebuia să aibă ori să i se caute unul. Era gravidă în șase luni când Marcel a fost promovat prin concurs șef al unei subdivizii

unde va la dracu-n praznic, nu chiar în iad, dar oricum la cadastrul colonial. Urma să împărățească peste un teritoriu imens, a cărui umezeală era populată numai de insecte, de negri, de buruieni și de triburi sălbatice. Drapelul francez flutura într-un par ca o buleandră udă deasupra reședinței sale, așezată la ceva distanță de un sat jegos de colibe ridicate pe malul unui râu nămolos, de-a lungul căruia copiii duceau legați cu funia o ceată de bătrâni orbi, care se târau sub un cer la fel de lăptos ca ochii lor morți. Drept vecini, avea un jandarm, a cărui aplecare spre băutură era tot mai evidentă cu fiecare zi, un doctor deja alcoolic și un misionar, care ținea slujba în latinește în fața unor femei cu sânii goi și încerca să-și fascineze auditoriul recalcitrant repetând la nesfârșit povestea cu Dumnezeu care s-a făcut om ca să moară în suferință pentru salvarea noastră, a tuturor. În prezența lor, Marcel se străduia din răspuț să nu lase să moară focul civilizației, căreia pe aici ei singuri îi mai erau vestale, așa că cina o serveau băieți în uniformă de majordom, care puneau farfuriile strălucitoare pe fețe de masă imaculate și apretate, și își lăsa și soția rotundă și surâzătoare la masă, pentru că în piesa de teatru pe care o pune el în scenă pentru acești bieți figuranți convențiile sociale, că ești sau nu ești cu soția, ori că ai fi ridicol, nu mai contau de mult, așa că n-avea rost să se lipsească din cauza lor de tot ce însemna acum singura lui bucurie. Fără ea, amărăciunea care-i însoțea ascensiunea socială ar fi fost de nesuportat, ar fi preferat de o mie de ori să fie al zecelea sau ultimul la Roma decât să stăpânească peste asemenea regat al dezolării barbare, la capătul Imperiului, numai că nimeni n-avea să-i mai ofere vreodată Roma, ea nu mai exista, fusese de mult distrusă, nu mai rămăseseră decât aceste ținuturi, unele mai sălbatice ca altele, din care n-aveai cum să mai scapi, iar cel care fuge de mizeria vieții lui nu trebuie să spere altceva

decât, cel mult, că-și va exercita inutil puterea pe oameni încă mai nenorocoși ca el, așa cum făcea acum Marcel, cu acea încrâncenare nemiloasă a omului care a cunoscut mizeria și nu mai poate să-i îndure spectacolul sfâșietor, dar nici nu încetează să se răzbune pe pielea celor care îi seamănă prea mult. Poate că orice lume e doar umbra deformată a celorlalte, oglindă îndepărtată în care gunoaiele par diamante strălucitoare, poate că nu există de fapt decât o singură lume, din care n-ai cum să fugi, căci liniile înșelătoare ale drumurilor se întorc mereu aici, lângă patul unde, la o săptămână după ce îl născuse pe fiul lor, Jacques, trage să moară tânăra lui soție. Mai întâi s-a plâns că o doare burta, apoi a luat-o cu fierbințeală și n-a mai fost chip să-i treacă. După câteva zile, în lipsă de antibiotice, doctorul a încercat să adune infecția într-un abces provocat. A ridicat cearceaful umed, s-a aplecat asupra tinerei bolnave și i-a ridicat cămașa spre genunchi, iar Marcel i-a simțit respirația mirosind a whisky și i-a privit mâinile tremurânde cum înțepau coapsa ca să injecteze esență de terebentină, ceea ce n-a lăsat decât o minusculă înțepătură roșie pe piele, pe care Marcel n-a mai scăpat-o din ochi zile și nopți întregi, așteptând ca venele din corpul soției lui să dreneze otrava care-o omora, și îi implora trupul vlăguit să lupte, convins că se putea salva prin simpla magie a voinței. Dar carnea albă a coapsei a rămas intactă și fină, nu s-a format niciun abces și Marcel știe acum c-o să moară, o știe bine și îi sărută fruntea fierbinte, sperând că măcar ea nu știe, că prostia ei angelică o va apăra până la sfârșit, dar n-a fost așa, prostia nu apără nici măcar de disperare, ea plânge arzând de febră, își cere pruncul, îl mângâie și-l sărută și se agață de gâtul lui Marcel strigând că nu, nu vrea, nu vrea să-i părăsească, vrea să trăiască, apoi adoarme o clipă și se trezește plângând, nimic n-o poate împăca, și Marcel o ține strâns în brațe fără s-o poată smulge șuvoiului

care-o soarbe irezistibil spre noaptea de care atâta se teme, e sfârșită de friguri și lacrimi, se lasă trasă și dusă și iar aruncată albă și rece între cearceafurile răsucite. Groaza i-a deformat fruntea, e fruntea unei păpuși de ceară, în care Marcel n-o mai recunoaște pe tânăra femeie care râdea și căreia-i iubea naivitatea și lipsa de rușine. O clipă se lăsă dus de speranța că din trupul ei chinuit, de nerecunoscut, evadase măcar ceva, un suflu subțire și gingaș, ca un sufleteț care își caută refugiu într-un loc cu lumină, loc cu verdeață, de unde a fugit toată durerea, întristarea și suspinul, dar știe că nu-i așa, că din ea n-a mai rămas decât cadavrul ale cărui forme încep să se dezintegreze și abia pe această ultimă relicvă încep să curgă lacrimile lui Marcel. Cât a durat înmormântarea, s-a gândit la familia lui, care nici nu știe încă de doliu, și-ar fi dorit ca maică-sa, așa de pricepută într-ale morții, să-i fie alături, și nu acest jandarm și acest doctor care se clatină pe picioare sub ploaia tropicală, în timp ce glasul indiferent al misionarului îngână psalmi deasupra gropii inundate. După ce e pusă și piatra, rămâne mult timp singur, apoi se întoarce la fiul lui, care sugă cu ochii închiși la sânul negru al doicii *malinké*. Urăște copilul, urăște țara asta, cu o ură necruțătoare, fiindcă s-au coalizat ca să-i răpească soția, nu vrea să audă ce spune doctorul, care se plânge de lipsa antibioticelor, fiindcă are nevoie de vinovați, nu-i pasă de justiție, după cum nu-i pasă de nicio logică atunci când îi trece deodată prin cap că țara asta pe care o detestă avea să-i ia și fiul detestat, pe care însă nu vrea să-l piardă, deși îi va reproșa totdeauna că s-a născut, în loc să fi rămas acolo, în limbul nenăscuților, de unde nimeni nu-l chemase să vină. Cea mai mică fantă în perdeaua contra țăntarilor montată la leagănul lui îl aruncă pe Marcel în groaza că-și va găsi fiul devorat de insectele monstruoase ieșite din adâncurile sufocante ale nopții africane, prea mulți ochi strălucesc fosforescenți, prea multe se

presimt în țiuitul inform care pândește carnea fragedă a lui Jacques ca să-și înfigă mandibulele veninoase și să-și depună larvele, iar Marcel simte că nu-l poate apăra, îi scrie o scrisoare lungă lui Jeanne-Marie, sora mea iubită, nu știu să-l apăr de oroarea scârboasă a locurilor ăstora viermuinde, nu vreau să moară ca mama lui și nici nu vreau să crească fără ea, îngăduie-i lui Jacques să-și găsească o mamă și să dobândească în mica ta Claudie o soră, știu bine ce-ți cer, dar te rog, cui altcuiva i-aș putea cere asta dacă nu ție, care nu ți-ai precupețit niciodată tandrețea, iar când Jeanne-Marie și-a dat acordul profund emoționată, a așteptat primul concediu și s-a întors în Franța să i-l aducă pe Jacques. Plânge pe drumul de întoarcere spre Africa, de vinovăție, poate și de tristețe, nu știe de ce, dar în străfundul sufletului simte o imensă ușurare și uimirea că a reușit dintr-o singură mișcare să salveze viața fiului lui și, în același timp, să se elibereze pe sine însuși. Întors în purgatoriu, și-a reluat călătoriile lungi și monotone prin savană, prin sate unde-l așteptau aliniați după înălțime copii buimaci, căroră le punea din burtă câte o dată de naștere în proaspetele registre de stare civilă, făcea dreptate cu gesturi moi, de zeu dezabuzat, notând atent detaliile conflictelor cretine pe care i le relatau cu disperare împricinații în *peul*, *sussu*, *mandingo* și în toate limbile mizeriei și barbariei, pe care nu suporta nici să le audă, și totuși se concentra să priceapă ce spun, ca să poată răspunde cu câteva propoziții bine cumpănite, care reinstaurau liniștea binefăcătoare de care avea atâta nevoie, iar în timpul culesului bumbacului, pedepsea fără milă lăcomia negustorilor belgieni care-și falsificau cântarele, respingea cu scârbă propunerile de mită, nu fiindcă i-ar fi păsat de interesele cultivatorilor negri, ci fiindcă cinstea era pentru el măsura unică a nobleții, ținea cu rigoare strictă contabilitatea colectării cotelor și, spre dimineață, când stătea

uneori cu doctorul, regreta că păcătosul de ulcer nu-i îngăduia să se îmbete cot la cot cu el ca să scape și el de umbrele nopții. Jeanne-Marie li scria că Jacques crește și că se gândește mult la el, că ea nu mai are nicio veste de la André Degorce după înfrângerea de la Diên Biên Phu, dar ea nu-și pierduse nădejdea, Dumnezeu nu putea fi așa de nemilos să-i ia și al doilea bărbat, Imperiul se scufunda încet, Jeanne-Marie scria, Vietnamul îi dăduse drumul lui André, ce fericită sunt, Jacques se gândește mereu la tine și te sărută, crește atât de repede, André va pleca în curând în Algeria, și Marcel se gândea cu invidie la viața aventuroasă a cumnatului său, care diferea atât de mult de golul din propria-i viață, nu vedea cum se prăbușește Imperiul, nici nu auzea cum se crapă surd temeliile în adâncuri, căci era cu totul absorbit de propria-i decădere, Africa îi contamina încet trupul cu putreziciunea ei nemuritoare, privea cum cresc buruienile pe mormântul soției lui, le tăia îndârjit cu lovituri de macetă și știa că într-o zi va fi și el acolo, lângă ea, căci demonul ulcerului, bine hrănit de umiditatea sufocantă, îl tortura cu o vigoare fără precedent, intuind diavolește că avea mulți aliați în afară, în aerul umed și viciat, aliați fără număr, gata să-i dea o mână de ajutor ca să-și ducă la bun sfârșit îndelungata misie de demolare a lui, iar Marcel stătea noaptea cu ochii deschiși, auzea strigătele vietăților căzute pradă, auzea pe nisip pașii somnambulilor rătăciți și cum îi târăsc încet crocodilii spre osuarele lor acvatice, auzea clămpănitul fălcilor lor care făcea să țâșnească jerbe de noroi și de sânge și își simțea organele sfărâmându-se lent în trupul lui convulsiv, se frecau unele de altele, până ce se înșurubau într-o lentă rotire în jurul demonului care ridica brațul în centrul pântecului lui, imobil ca un soare negru, bronhiile îi înfloreau dureros, având rădăcinile filamentoase înfășurate lung prin vene, până la vârful degetelor, se duceau lupte grele în regatul

barbar al trupului lui, cu strigăte sălbatice de victorie, cu masacrarea învinșilor, un întreg popor de asasini. Marcel își scruta voma, urina, fecalele cu spaima că va descoperi ciorchini aurii de larve, scarabei, crabi sau năpârci și aștepta să moară singur, după ce deja se va fi transformat în gunoi. Ținea un jurnal al bolii, unde nota atent orice simptom, dificultățile de respirație, petele misterioase de pe coate și vintre, diareile și constipațiile, decolorarea neliniștitoare a membrului, mâncărimile, setea, se gândea că fiul lui n-o să-l mai vadă niciodată, se gândea la tânăra lui soție, la coapsele ei încolăcite de gâtul lui și i se părea atât de vie că o dorea pătimaș și nota: delir, priapism, necrofilie, nostalgie letală, după care se apropia tiptil de servitoarea *malinké*, care ștergea praful de pe mobilele din salon, îi ridica rochia și o poseda în tăcere, bătând aerul cu brațele întinse ca aripile unei mari păsări de pradă ce devorează, impasibilă, un cadavru, și nu putea să se oprească decât atunci când rușinea juisării îl arunca înapoi ca un arc, în ultimul moment, se sprijinea de zid, cu pantalonii în vine, cu ochii închiși de scârbă și cu sexul zguduit de salturi ignobile, pe care servitoarea *malinké* le potolea ca și cum ar fi spălat un prunc, îl curăța încet cu o cârpă umedă, cu care ștergea apoi și mica baltă gri de spermă de pe jos. Și totuși continua să trăiască, forțele care-l măcinau erau de fapt ale vieții, nu ale morții, o viață primară și brută, cum au și florile, și viermii și paraziții, o viață îmbibată în secreții organice, până și gândurile supurau din creier ca dintr-o rană, suflet nu exista, erau doar aceste fluide reglate de mecanica lor complexă, fecundă, insensibilă, aceste agregări verzui de bilă calcifiată, flegmele de grăsime plutind rozaliu prin artere, sudoarea, remușcările, hohotele de plâns, balele. Într-o noapte, Marcel a auzit un zgomot pe terasă, scaune răsturnate, lovituri în ușă. Când a deschis, doctorul stătea sprijinit de pervaz

tremurând de febră, ajută-mă, te implor, nu mai văd nimic, am orbit, ajută-mă, și când a ridicat ochii spre Marcel, printre pleoape i-au tășnit viermi, care au curs ca lacrimile pe obraji. Marcel l-a așezat în patul lui și acolo a rămas în cele zece zile cât a durat tratamentul pentru filarioză, a auzit cum gema de cât ori cearceaful îi atinge edemele dureroase de la picioare și de pe brațele deformate, l-a ajutat să îndure cumplitele efecte secundare ale Notezinului, cu toată sila pe care i-o inspira acest trup umflat de excесе monstruoase și care amenința în fiecare clipă să explodeze prin bubele, nodulii, abcesele produse de viermii filaria cuibăriți sub piele, prin ochii roșii și boboșați, orbi ca ai unui fetus. Când doctorul s-a făcut bine, Marcel a fost ușurat să-l vadă plecând, l-a cerut servitoarei *malinké* să dezinfecteze casa până la os, și voia asta inclusiv ca să aibă în jur un univers clinic și aseptice în care să-și verse angoasele. Se spăla pe mâini cu spirt, se freca la sânge sub unghii, își nota pe mai departe simptomele, tumori, septicemie, necroze, deși singura boală de care suferea era înspăimântătoarea lui singurătate, pe care încerca s-o sfâșie scriind în fiecare zi scrisori către cumnatul lui din Algeria, trebuia să-și încredințeze cuiva convingerea că va muri curând, să-și deschidă sufletul până la capăt, în iluzia că reînnoadă un fel de legătură omenească, dar interlocutorul pe care și-l alesese, și pentru care dezvoltase o admirație fanatică, nu-i răspundea niciodată, fiindcă acolo unde era, închis și mut în fundul peșterilor algeriene, căpitanul André Degorce se scufunda el însuși în adâncul propriei singurătăți, având drept companie doar mâinile lui tremurătoare, pătate cu sânge. Marcel a revenit în satul natal pentru înmormântarea tatălui, apoi a mamei, și nu i-a plâns, fiindcă moartea fusese dintotdeauna adevărata lor vocație și era aproape fericit că au putut în sfârșit răspunde unei chemări pe care probabil o ignoraseră multă vreme. Și-a

revăzut surorile mai mari și nu le-a mai recunoscut, pe Jean-Baptiste și Jeanne-Marie, pe fiul lui, pe care nu mai îndrăznea să-l îmbrățișeze, și care nici nu părea prea dornic de asta. L-a întrebat dacă o duce bine, iar Jacques i-a răspuns da, apoi i-a spus că el locuiește undeva departe, dar că n-a încetat să-l iubească, iar Jacques a zis din nou da, după care au tăcut amândoi până la plecarea lui Marcel spre Africa, unde a găsit hârtia că a fost promovat în postul de guvernator de departament. Și-a luat deci rămas-bun de la doctor, de la misionar și de la jandarm, care-i fuseseră prieteni de nădejde în acești ani lipsiți de orice rost, și a plecat, împreună cu servitoarea *malinké*, dar luând cu el și osemintele soției lui, pe care le-a reînmormântat în apropiere de noua locuință. Șase luni mai târziu, Marcel și-a dat dintr-o dată seama că Imperiul nu mai exista. Așa mor imperiile, fără să se audă măcar un foșnet? Nu se întâmplase absolut nimic și totuși Imperiul nu mai exista, iar Marcel știe dintr-odată, în clipa când își ia în primire biroul cel nou dintr-un minister parizian, că exact același lucru s-a petrecut și în propria lui viață, în care nu s-a întâmplat nimic niciodată. Toate cărările luminoase s-au stins, una câte una, locotenent-colonelul André Degorce s-a întors în brațele soției lui, în căutarea unei renașteri care nu-i va mai fi niciodată acordată, și toți bărbații recad ca bolovanii în câmpul de gravitație al țării lor învinse și dezamăgite. Timpul s-a diluat cu ceva speranță și aleargă mai iute, imperceptibil și gol, în ritmul tot mai rapid al înmormântărilor care-l întorc pe Marcel în sat, ca și cum unica sa misiune neîntreruptă pe lumea aceasta ar fi fost să-i conducă la groapă pe ai săi, unul după altul. Trupul soției lui se odihnește acum în Corsica, dar a murit de atâta timp, încât i se pare că n-a mai avut de pus în mormânt decât câteva bețe năclăite de lut, apoi i-au murit surorile mai mari, pe rând, exact în ordinea fixată de înțeleptele registre de stare civilă.

La Paris, gustul singurătății devenea tot mai fad, ceața rece alungase insectele care altădată se cuibăreau la soare sub pleoapele oamenilor și închisese fălcile crocodililor, gata cu bătăliile epice, trebuie să se obișnuiască acum cu dușmani mult mai meschini, precum gripa, reumatismele, scleroza, curentul din apartamentul din arondismentul 8, unde Jacques n-a vrut să vină să trăiască alături de el și n-a vrut nici să spună de ce, fiindcă ar fi trebuit să spună că făcuse o pasiune rușinoasă pentru cea pe care ar fi trebuit să o considere sora lui. Jacques are 15 ani, Claudie 17, și Jeanne-Marie plânge cu lacrimi grele povestind oripilată cum i-a surprins goi și înlănțuiți în camera lor de copii, își reproșează ca a fost așa de naivă, de oarbă, că a crezut că se iubesc cu dragoste frățescă și atât, că de-asta nu suportau să stea despărțiți, dar ea chiar n-a băgat de seamă nimic, ba dimpotrivă, era și fericită să strângă la piept aceste două bestii lubrice, totul e din cauza ei, preferă să nu știe când a început monstruozitatea asta, și pe deasupra nici nu le e rușine. Claudie a înfruntat-o chiar acolo, stând goală și transpirată,

i-a aruncat o privire disprețuitoare pe care nimic n-a făcut-o să coboare, nici reproșurile, nici loviturile. Jacques a fost trimis la un pension catolic, iar Claudie nu mai vorbește cu părinții ei, spune că-i urăște, timpul nu pare să-i domolească fixația incestuoasă, au interceptat o corespondență secretă, murdară, Claudie nu-i scutește de ani de zile de nimic, își iau zilnic porția de lacrimi, de țipete și tăceri isterice. Jacques a fugit de la pension și a fost dus înapoi cu forța, obligat la o penitență inutilă, până ce generalul în rezervă André Degorce, care nu era la prima înfrângere din viața lui, a mai ridicat o dată steagul capitulării și le-a impus tuturor să accepte abjecția de neevitat a acestei căsătorii, pe care abia nașterea lui Aurélie avea să o sfințească, după ani în care cei doi insațiabili s-au preocupat doar să-și hrănească egoismul lor trupesc, fiindcă până și egoismul se supune până la urmă ciclului infailibil al nașterii și al morții. Marcel se apleacă peste pătuțurile lui Aurélie și Matthieu, apoi peste intrarea întunecată a cavoului închis deasupra lui Jeanne-Baptiste, apoi deasupra lui Jeanne-Marie, peste mâinile însângerate și reci ale generalului André Degorce, a cărui inimă încetase de mult să mai bată. Marcel a rămas singur și vârsta pensionării stă să-i confirme un lucru de care a fost întotdeauna sigur: nu s-a întâmplat absolut nimic, căile de ieșire sunt de fapt niște cercuri camuflate, care se închid mereu necruțător și care-l readuc iar și iar în satul atât de detestat al copilăriei lui. Duce în mână valiza în care, deasupra costumelor din lână și din in, stă o fotografie făcută în vara lui 1918, care a fixat în săruri de argint, alături de mama și de surorile lui, chipul enigmatic al absenței. Timpul atârnă greu acum, aproape stă. Noaptea, Marcel își plimbă bătrânețea dintr-o odaie într-alta a casei pustii, în căutarea tinerei femei proste și vesele, de pierderea căreia nu s-a putut consola niciodată, dar nu-l găsește de fiecare dată decât pe tatăl lui

stând în picioare în bucătărie. Niciun sunet nu-i iese dintre buzele arse, își privește ultimul fiu prin ochii fără gene, ca și cum l-ar certa că a ratat de atâtea ori întâlnirea cu acele lumi care de fapt nu există, iar Marcel se clatină sub reproș, știe că nimeni nu-i poate da înapoi tinerețea și nici n-ar vrea-o, fiindcă n-ar fi de niciun folos. Acum, că i-a dus pe toți la groapă unul după altul, misia asta cumplită trebuie să fie trecută altcuiva, așa că așteaptă ca sănătatea lui mereu șubredă, dar în fond inalterabilă, să se dea bătută, fiindcă, în ordinea stabilită de starea civilă, acum e rândul lui să coboare singur în mormânt.

„Căci Dumnezeu ți-a făcut doar lume pieritoare.”

În satul acesta, morții merg singuri la groapă – nu chiar singuri, ci susținuți de mâini străine, ceea ce e cam același lucru, și deci e corect să spunem că Jacques Antonetti s-a îndreptat singur spre cavou în timp ce familia sa, adunată la ieșirea din biserică sub soarele de iunie, primea condoleanțele departe de el, căci durerea, indiferența și compasiunea sunt manifestări ale vieții, și mortul trebuie ferit de spectacolul lor ofensator. Jacques Antonetti murise în urmă cu trei zile într-un spital parizian, dar avionul care l-a dus acasă aterizase la Ajaccio în dimineața înmormântării, exact la ora la care fiul lui, Matthieu, ieșea din culcușul chelnerițelor și se îndrepta spre bar să-și facă o cafea. Libero era deja la casă, în costum, dădea drumul la mașina de cafea, iar Matthieu i-a fost recunoscător că s-a trezit așa de dimineață ca să-i țină de urât.

— Ai dormit aici?

Matthieu a aprobat din cap. Ar fi vrut să-și petreacă ultimele două nopți acasă, așa intenționase, dar bunicul stătea tot timpul pe scaun fără să spună nimic și părea că nici nu-i observă prezența, așa că Matthieu s-a așezat și el într-un fotoliu, privind fix jaluzelele închise, și când a început să se întunece, s-a ridicat să aprindă lumina, dar bunicul a zis

— Nu.

Fără să se miște, fără să ridice vocea, pur și simplu a zis:

— Nu.

Și a adăugat:

— Nu e în firea lucrurilor,

și a dat din mână într-un fel pe care Matthieu l-a interpretat drept „ești liber” sau chiar ceva mai ferm, mai tăios, o invitație apăsată să se care

imediat și care exprima o singurătate îngrozitoare, dornică doar de liniștea nopții. Matthieu s-a supus, și-a scutit bunicul de prezența sa inoportună, eliberându-se în același timp pe sine însuși, și nu s-a mai întors. Libero i-a dat o cafea și a venit să se așeze lângă el, măsurându-l din cap până-n picioare.

— Așa te duci? În halul ăsta te duci să-ți înmormântezi tatăl?

Matthieu purta niște blugi curați și o cămașă neagră aproximativ călcată. Și-a examinat, la rândul lui, ținuta cu un aer perplex.

— Nu e bine?

Libero s-a apropiat de el și l-a luat pe după gât.

— Nu, nu e bine. Nu poți să-ți îngropi tatăl îmbrăcat așa. Miroși a transpirație, a parfum. Puți! Ai o mutră sinistră. Mergem la maică-ta, așa că te duci și faci un duș, pe urmă te razi, o să-ți căutăm un costum, o cravată, găsim noi ceva care să ți se potrivească și-o să fie bine, o să faci exact ce trebuie făcut, o să fie bine, să știi. Rămân cu tine. Hai c-o să fie bine.

Matthieu și-a simțit lacrimile urcând. S-au oprit o clipă la limita pleoapelor uscate, după care s-au rostogolit brusc. A tras adânc aer în piept și l-a îmbrățișat scurt pe Libero, apoi l-a urmat. Două ore mai târziu, când dricul intra în sat, în dangăt de clopot și urmat de un lung șir de mașini, Matthieu aștepta în fața bisericii alături de bunicul lui, pierdut în costumul prea larg, pe care nu trebuia cu niciun preț să-l descheie la nasturi, ca să nu se vadă cutele dizgrațioase ale pantalonului ținut doar de cureaua strânsă pe talie. Libero i-a făcut un semn mic, o să fie bine, când deodată, chiar în momentul în care scoteau sicriul din mașina mortuară, din mașini a țâșnit o mulțime avidă, care s-a repezit îmbulzindu-se să-l îmbrățișeze, femei total necunoscute îl strângeau între dantelele negre ale rochiilor de doliu, obrajii îi erau năclăiți de

lacrimile lor, simțea damfuri violente de colonie, de cremă și parfum ieftine, iar cu coada ochiului vedea cum alți necunoscuți se împingeau cu coatele ca să ajungă la Marcel. Un angajat de la pompele funebre strigă:

— Condoleanțele după! După!! După slujbă!

Dar nu-l asculta nimeni. Mulțimea îl blocase pe Matthieu cu spatele la zidul bisericii și-l sufoca în strânsoarea umedă, amețea, o zări pe maică-sa care întindea brațele spre el și-l striga, dar imediat au hăpăit-o zeci de brațe forfecând necruțător, voiau să-i atingă carnea îndoliată, Aurélie plângea lângă sicriu, acoperită și ea de valul compact al milei vorace, buze ude țuguiate a sărutare, dinți de aur sclipind de salivă sub buze răsfrânte, Matthieu simțea că se dizolvă în ciorba de căldură umană, cămașa îi era deja îmbibată de sudoare, cureaua îl apăsa dureros peste burtă, când brusc s-a potolit totul. Mulțimea s-a dat la o parte ca să lase să treacă mortul purtat pe brațe de Virgile Ordioni, Vincent Leandri și patru dintre frații lui Libero, iar Matthieu a mers în urma lor, la braț cu maică-sa, care-l recuperase în sfârșit, alături de bunicul și de Aurélie, și astfel au intrat în biserică. A închis ochii sub aerul răcoros auzindu-i de după altar pe Pierre-Emmanuel Colonna și pe amicii lui din Corte intonând Recviemul. Matthieu a dat să-și adune din bucăți tristețea, dar n-a găsit nimic, privea lemnul sculptat al sicriului, chipul mumificat al bunicului lui, auzea plânsetele amestecate ale mamei și ale lui Aurélie, și nimic. În zadar a închis ochii și s-a concentrat, tristețea nu răspundea la niciun apel, o simțea uneori trecând pe-alături, buzele îi tremurau puțin și, când se gândea că, în fine, au să-i țâșnească lacrimile, toate izvoarele trupești dispăreau, redevenea impasibil, uscat, stând drept în fața altarului ca un copac mort. Preotul cădelniță pentru ultima oară în jurul catafalcului, în biserică se ridicară glasuri rugătoare,

Izbăvește-mă, Doamne, de moartea cea veșnică,

și sicriul se clătină încet spre ieșire. Matthieu mergea în urma lui, conștient că își urmează tatăl pentru ultima oară, dar tot nu plângea. Sărută crucifixul cu o pietate pe care o dorea sinceră, dar nici tatăl lui, nici Tatăl ceresc nu erau acolo și nu simți nimic altceva decât contactul buzelor cu metalul rece. Ușile dricului se închiseră. Claudie murmură printre lacrimi numele soțului ei, același cu numele fratelui ei din copilărie, iar Jacques Antonetti își începu drumul spre mormânt, și era singur, cum e obiceiul aici în sat, căci pentru el străinii care-l urmau, în ritmul impus de propria lui tăcere, nu mai însemnau nimic. Condoleanțele au durat nesfârșit. Matthieu răspundea mașinal

— Mulțumesc,

și, la vederea figurilor cunoscute, încerca să suradă. Virginie Susini era strălucitoare și l-a îmbrățișat așa de strâns, că i-a simțit bătăile inimii înteteite de apropierea morții. Așezate pe o bordură, fetele așteptau să se mai împrăstie mulțimea și să se poată apropia și ele, iar Matthieu a trebuit să facă un efort ca s-o sărute pe gură pe Izaskun. O jumătate de oră mai târziu, mai erau doar vreo treizeci de persoane, care au mers acasă la familia Antonetti, unde surorile lui Libero au servit cafea, rachiu și prăjituri. Conversația a început în șoaptă, apoi a continuat ceva mai tare, s-a auzit și-un râs scurt, apoi viața și-a reintrat în drepturi, nemiloasă și veselă, ca de obicei, bine că morții nu știu. Matthieu a ieșit în curte cu un pahar de rachiu în mână. Într-un colț, Virgile Ordioni urina pe niște bușteni. A întors capul peste umăr, privindu-l cu ochii lui mari și roșii. Era tare stingherit.

— N-am mai vrut să întreb unde-i WC-ul. Maică-ta, știi...

Matthieu i-a făcut din ochi un semn de binecuvântare. Se temea deja de clipa când toți vor

fi plecat. Când va rămâne numai cu ai săi, nu le putea împărtăși tristețea, pentru că el unul nu găsea înlăuntrul lui nici urmă de tristețe. Când va apune soarele, vor merge cu toții la cimitir, se va scrie piatra de mormânt, vor aranja coroanele și buchetele de flori și tot ce o să vadă Matthieu vor fi aceste flori și piatra și nimic altceva, nici urmă din tatăl lui pe care-l pierduse, niciun semn al absenței lui. Dacă ar înțelege ce spun simbolurile, poate ar reuși să plângă, sau ar face măcar un efort de imaginație, dar nu pricepea nimic, nu mai avea nici urmă de imaginație, mintea i se bloca în lucrurile concrete din jur, dincolo de care nu mai era nimic. Matthieu privea marea, știind bine că insensibilitatea nu era decât simptomul inconfundabil al prostiei lui, nu era decât un animal care se bucura de o fericire inalterabilă, înconjurat de alte animale, când o mână îi poposi pe umăr. A crezut că e Izaskun, care l-o fi căutat în grădină și și-o fi închipuit că se simte singur, că-i simte lipsa. Se întoarse și dădu cu ochii de Aurélie.

— Cum ești, Matthieu?

Îl privea fără mânie, dar el a coborât ochii.

— Sunt bine. Nici măcar nu sunt trist.

Ea s-a apropiat și l-a îmbrățișat.

— Bineînțeles că ești trist, ești trist, ești foarte trist

și tristețea pe care-o pândise atâta în timpul după-amiezii a căzut deodată asupra lui, învelită în cuvintele soră-sii, străină de orice simbol ori imaginație, și a izbucnit în plâns ca un copil în brațele lui Aurélie. Ea l-a mângâiat pe păr, l-a sărutat pe frunte și l-a silit să-și ridice ochii spre ea:

— Știu că ești trist. Dar nu folosește la nimic, să știi. Nici ție, nici nimănui. E prea târziu.

Pe 15 iulie, a primit o scrisoare de la Judith Haller, care-i scria ci și-a luat cu succes examenul de agregare, voia să-i împărtășească și lui bucuria, chiar așa, de departe, nu aștepta niciun răspuns, dar spera că e fericit, era oare?, însă Matthieu nu-și punea această întrebare, se uita la scrisoare de parcă i-ar fi venit din cine știe ce galaxie îndepărtată, și totuși bizar de cunoscută, ale cărei licăriri trezeau în el ecoul confuz al altei vieți. A pus-o în buzunar și a uitat de ea, preocupat să destupe o sticlă de șampanie în onoarea lui Sarah, care pleca. Se îndrăgostise de un crescător de cai, care-i propusese să se mute la el, undeva pe valea Taravo. Era un bărbat de vreo patruzeci de ani. Nu sârise nimănui în ochi în iarna aceea, mereu ciudat de sobru și de încăpățânat, cum venea el pe orice vreme la bar, de acolo din satul lui pierdut în fundul lumii. Se așeza la marginea tejghelei, cu o apă minerală dinainte, și părea absorbit de cine știe ce meditație misterioasă. Nu se uita la chelnărițe, nu încerca să le ciupească de fund ori să le facă să râdă, ba chiar refuza mângâierile de bun-venit ale lui Annie și era cu neputință să ghicești când anume și în ce fel s-a putut înfiripa idila lui Sarah, care acum i se agăța de gât și-l acoperea de sărutări, silindu-l să bea șampanie. Pierre-Emmanuel cânta un cântec de dragoste, cu o participare foarte comică, puneă puțin deoparte chitara ca să guste ceva și să-i zburlească lui Virgile Ordioni părul rar, arătând spre fericitul cuplu:

— Vezi, mă Virgile, poate până la urmă îți găsești și tu o fetiță! Iar Virgile roșea și râdea zicând:

— Păi da! Cine știe, poate că și eu, mai știi?

Iar Pierre-Emmanuel îl trăgea de ureche și striga:

— Ah! Ticălosul! Porcul! Aha, vasăzică îți plac fetele, nu? Ia uite la el!

Și își lua iar chitara plină de tremolouri, ca să povestească de vreo tânără femeie, așa de frumoasă, că nașa ei trebuie să fi fost zână. Spre două dimineața, Sarah și-a strâns lucrurile, le-a încărcat în hardughia de 4X4 înnămolit care aparținea noului ei iubit și s-a întors să-și ia rămas-bun. Rym a strâns-o în brațe plângând și a pus-o să-i promită că o să-i țină la curent cu fericirile ei, Sarah a promis și a vărsat și ea câteva lacrimi pupându-se cu toți, lui Libero și lui Matthieu le-a zis că întâlnirea cu ei a fost cel mai minunat lucru din viața ei, că n-o să-i uite niciodată, unde va fi ea o să fie întotdeauna loc și pentru ei, iar crescătorul de cai taravez dădea din cap că da, așa e, și Matthieu a privit-o cum pleacă, emoționat cumva la modul părintesc, era convins că umbra lui tutelară o va păzi mereu pe Sarah. Era mulțumit de el însuși și s-a mirat să vadă că Libero nu-i împărtășea buna dispoziție, se tot ducea și venea agitat, se retrăsese pe terasă tot șușotind cu Vincent Leandri și le repezea pe fete că ce se tot smiorcăie, în loc să-și termine treaba și să curețe masa, și pe urmă să miorlăie cât or vrea la ele în pat sau unde-or pofti dacă asta le trebuie. Când au plecat, în fine, Annie a venit cu ideea să mai rămână și să-i primească pe eventualii noctambuli. Dar Libero a fulgerat-o cu privirea.

— Nu! Te cari și tu! Ai face bine să te odihnești, arăți ca dracu’.

Ea dădu să zică ceva, dar își luă seama și ieși fără un cuvânt, lăsându-l pe Libero singur cu Vincent Leandri și cu Matthieu, care Matthieu părea complet pierdut.

— Ce ți-a sărit așa muștarul, fiindcă a plecat Sarah?

— Nu, din cauza lui Annie. Ne fură, nemernica, sunt absolut sigur.

De la începutul sezonului, Annie își făcuse obiceiul să rămână la bar și după ora închiderii, pe care un ordin al prefectului o stabilise arbitrar la trei dimineața. Libero și Matthieu se duceau la culcare, cu banii din încasări și cu pistolul la brâu, iar ea rămânea proțăpită eroic pe taburetul ei din dosul tejghelei, gata să-i servească pe bețivarii întârziați care băteau zona în lung și-n lat în căutarea unui loc primitiv, unde și-ar fi putut desăvârși călătoria zilnică spre coma alcoolică. Dacă trecea cumva patrula călare, putea zice oricând că e închis, uite, casa e goală, nu face decât să bea un pahar cu niște amici. Nu le făcea bon decât la sfârșit, când era sigură că nu e niciun caraliu prin preajmă. Șmecheria asta, pe care nu puteai decât s-o lauzi ca pe un act de rezistență civică împotriva statului abuziv, a stârnit multă bucurie la început. Bețivii răătăciți se topeau de recunoștință, aveau în sfârșit un punct fix de aterizare, iar Annie era răsplătită pentru devotamentul ei cu bacșișuri grase, care se adăugau la orele suplimentare, în timp ce încasările localului creșteau și ele. Bineînțeles, se întâmpla și să stea de pomană, tot mai des în ultima vreme, dar Libero nu și-a făcut griji până ce Vincent Leandri nu i-a spus că, din întâmplare, aflase de la niște amici din Ajaccio că intraseră sâmbăta trecută și luaseră câte un pahar la ieșirea din club, or Annie le zisese că n-a intrat nimeni în noaptea aia. Libero l-a întrebat pe Vincent Leandri dacă e sigur de dată și de ce consumaseră prietenii lui, și Vincent i-a sunat și le-a cerut să-i confirme direct informația. Libero era negru de furie și nimic nu părea să-l mai poată calma, iar Vincent îi amintea cu înțelepciune fatalistă că așa sunt chelnerițele, până nu ciupesc ele din casă nu se lasă, era o lege a naturii, și îl îndemna să lase de la el. Matthieu îi repeta și el că nu e mare lucru, dar Libero nu și nu, voia s-o prindă pe Annie asupra faptului, asta trebuia făcut, altminteri ea n-ar

recunoaște în ruptul capului, putoarea, nemernica, ticăloasa infamă, și furia răzbunătoare nu i s-a potolit decât când s-a prins cum trebuia organizat flagrantul. A tocmnit în oraș un grup de tineri, pe care s-a asigurat că nu-i cunoaște Annie, și le-a dat niște bani ca să-i cheltuiască pe toți la bar în noaptea următoare. Urma să spună că sunt în trecere prin zonă și că n-aveau de gând să mai revină și, mai ales, trebuia să-și noteze cu atenție tot ce consumă, apoi să-i pună lui Libero la dispoziție socoteala. Misie de care aceia s-au achitat cu toată cinstea. Când și-a început Annie tura de după-amiază din ziua următoare, Libero o aștepta la bar, zâmbind:

— Ai avut ceva lume azi-noapte, nu?

Zâmbetul i-a înghețat o clipă când Annie a zis „da” și i-a întins banii și bonurile de casă. Libero a numărat și iar a zâmbit.

— Eh, nu cine știe ce.

Ei da, nu era cine știe ce. Fuseseră doar doi tipi din Zoza, care s-au oprit două minute să bea câte un pahar înainte să se ducă acasă, pe urmă a mai așteptat ea o mulțime, a închis spre cinci dimineța, a fost lungă noaptea, dar nu totdeauna merge treaba, asta e, iar Libero a urlat la ea, fără să țină seama de clienți, care tresăriseră.

— Îmi mai torni mult la gogoși?

Și a urlat că știe că a avut clienți, iar Annie zicea:

— Nu! Nu-i adevărat! Nu!

cu o moacă de copil bosumflat, iar el s-a dus către ea cu pumnii strânși și i-a descris pe fiecare dintre băieții ăia, i-a făcut și o listă cu ce-a băut fiecare și cât au plătit, adunând fără milă dovezile, până ce ea n-a mai avut încotro și-a izbucnit în plâns, cerându-și iertare. Asta a fost, s-a gândit Matthieu ușurat, și-a luat și Annie o papară prima, a amenințat-o că dacă se mai repetă o pățește, o să dea banii înapoi și totul va fi ca înainte. Așa zicea și ea:

— Am fost tâmpită. Îți dau toți banii înapoi. Nu mai fac niciodată, jur!

Dar tăcerea lui Libero nu mirosea a iertare, n-avea de gând s-o lase pe Annie să-și repare greșeala.

— Nu vreau niciun ban. N-am nevoie de bani. Vreau să te duci chiar acum la tine sus, să-ți faci valiza și să dispari de-aici. Nu mai vreau să te văd. Dispari. Acum.

Annie l-a implorat, s-a jurat iar printre suspine, clienții se ridicau unul câte unul și ieșeau din salon, ca să nu fie martori la ce se petrecea acolo, iar Annie îl ruga mereu cu cerul și cu pământul, fusese o tâmpită, dar și muncise, nu putea să-i facă una ca asta, unde să se ducă ea acum? Nu-și dădea seama? Avea 43 de ani, nu pricepea?, nu putea s-o alunge așa ca pe un câine, și iar își repeta vârsta, acum era în genunchi și întindea mâinile spre Libero, care rămânea nemișcat ținând-o cu dușmănie, 43 de ani, nu-și dădea seama?, o să facă tot ce-i va cere, tot, și cu cât plângea mai tare, cu atât Libero devenea mai rigid sub platoșa urii lui, ca și cum femeia asta prăbușită la pământ ar fi incarnat în trupul ei zguduit chiar răul absolut, de care musai lumea trebuia izbăvită.

— Mă întorc într-o oră. Să nu te mai găsesc aici.

Când l-a văzut plecat, s-a ridicat cu greu, iar Rym a luat-o de braț ca s-o ajute să urce în apartament. Matthieu nu îndrăznea s-o privească, simțea în piept o apăsare dureroasă, fără să știe nici ce e, nici de unde vine, aștepta să se întunece și viața să-și reia cursul normal, fără alte surprize. Redevenise copilul care nu se liniștește decât în monotonia lucrurilor știute, se îndepărtase de gândurile zdrențuite care-i zgândăreau neplăcut mintea, apoi se pulverizau ca niște bulbuci pe suprafața mlaștinii, pândeau să simtă gustul alcoolului, ah, presiunea asta permanentă care-l

ținea treaz, cu nervii întinși, într-o pândă fără obiect, și aștepta ora culcării, pielea lui Izaskun și privirea lui Agnès, oricât ar fi fost de mare oboseala, sau apăsarea acidă a răsuflării îmbibate de șampanie, de gin și de tutun, cât de grea ar fi fost saliva îngroșată care i se lipea de dinții pătați. Somnul tot ar fi venit până la urmă peste pleoapele grele, cât ar fi fost de bizară migrarea aia spre celălalt trup, la fel de obosit ca al lui, eliberând amândouă în așternutul jilav aceleași toxine. Ochii nu i se-nchid niciodată în somnul fără vise înainte de încheierea acelui ritual nocturn prevăzut de legile acestei lumi, nu ritualul dorinței, fiindcă dorința nici nu conta, nu mai mult ca oboseala ori vulgaritatea, sau ca juisarea, nu era vorba, pentru fiecare din ei, decât să-și ocupe corect locul în acea coregrafie care justifică trezirea de a doua zi și-i ține în picioare toată ziua, până noaptea târziu. Toate lumile stau pe câte un modest centru de gravitație, dar de el depinde, în mod misterios, tot echilibrul lor. În timp ce Rym se instala în spatele tejghelei, în locul lui Annie, Matthieu se bucura că stabilitatea acestui echilibru nu fusese totuși compromisă. Nu pricepea vibrațiile fine din podeaua sub care alergau în pânză de păianjen liniile dese ale fisurilor, nu simțea nici rezerva plină de temă cu care se apropiau acum fetele de Libero, el redevenise calm și surâzător, totul mergea ca pe roate, Pierre-Emmanuel nu părea alarmat de dispariția lui Annie, învățase un nou cântec basc, ca să-i facă plăcere lui Izaskun, și Matthieu ignora privirile cătrânite pe care Libero i le arunca peste microfon, Izaskun recunoscuse că, de fapt, nu pricepe o boabă din dialectul basc, ea crescuse doar la Zaragoza, zâmbea, totul mergea foarte bine, Matthieu continua să bea și nu pricepea nimic, și cum să fi priceput tocmai el, care nu realizase nici că tatăl lui a murit? Pe la două, Pierre-Emmanuel și-a strâns microfonul, a

înfășurat cablurile și și-a aranjat în cutie chitara. Libero i-a dat banii.

— Ai fi putut să-mi spui și mie de Annie, nu crezi?

Libero a tresărit ca electrocutat.

— Știi ceva, vezi-ți de curul tău, boule! Vezi-ți de curul tău.

Pierre-Emmanuel a rămas o clipă interzis, a pus banii în buzunar, s-a dus să-și ia chitara zicând:

— E ultima oară când îmi vorbești pe tonul ăsta.

— Îți vorbesc cum vreau eu.

Pierre-Emmanuel a ieșit, cu capul plecat, și barul a rămas încremenit în liniște. Matthieu simțea iar apăsarea aceea, ba în piept, ba în burtă, și l-a întrebat pe Libero ce se întâmplă. Libero i-a zâmbit larg și a turnat în pahare.

— Cu cretinii ăștia așa trebuie să te porți. Dacă ești de treabă, ți se cacă-n cap, sunt prea dobitoci, politețe, slăbiciune – ei nu fac diferența, e prea complicat pentru mintea lor, trebuie să le vorbești pe limba lor, și crede-mă că o știi bine.

Matthieu a aprobat din cap și s-a dus afară cu paharul. A privit melancolic în noapte, gândindu-se pentru prima oară în viața lui că poate el nu vede ce văd ochii prietenului lui din copilărie. A scos din buzunar scrisoarea lui Judith, a recitit-o și fără să se sinchisească de oră, a pus mâna pe telefon.

La capătul a trei ore de așteptare grea, care nu-i potolise nicidecum furia, Aurélie a fost în sfârșit primită de un funcționar al consulatului. Săpăturile se încheiaseră, catedrala lui Augustin nu fusese găsită, dar mai erau atâtea de făcut, ar fi putut să o găsească până la urmă, și marmura absidei unde zăcuse înconjurat de preoți în rugă episcopul din Hippona ar fi strălucit iar sub razele soarelui. Aurélie îl invitase pe Massinissa Guermat să petreacă două săptămâni la ea în sat, dar tocmai fusese anunțat că nu i s-a dat viza. De-a lungul zidurilor cu sârmă ghimpată ale ambasadei se târa o coadă de trei sute de metri, bărbați și femei de toate vârstele care își așteptau cu stoicism rândul să afle că dosarul ținut în mână e de fapt respins, îi lipsește ceva ce nu fusese niciodată cerut. Aurélie s-a dus direct la poarta electronică și a cerut să fie lăsată înăuntru, declinându-și calitatea de cetățean francez, iar recepționista consulatului i-a făcut hatârul, dar a pus-o să stea într-un fotoliu unde a binevoit să o uite cu desăvârșire. Funcționarul purta o bluză în dungi și o cravată hidoasă, și Aurélie a înțeles în câteva minute că nu va obține niciuna din explicațiile pentru care venise, nimeni n-avea să se uite din nou pe dosarul lui Massinissa, fiindcă aici nu făceau nimic altceva decât să-și exercite, cu respingătoare plăcere, acea putere nedefinită, concretizată cel mult în arbitrarul capriciilor ei, puterea celor slabi și meschini, pe care îi reprezenta perfect tipul în bluză, cu zâmbetul lui idiot și suficient, afișat de la înălțimea inexpugnabilei cetăți a prostiei lui. La biroul de alături, o femeie în vârstă, care purta vâl, și strângea lângă ea o fetiță, stătea cocoșată sub un potop de reproșuri disprețuitoare, dosarul ei nu era nici complet, nici de completat, era murdar, era ilizibil, numai bun de aruncat la gunoi, iar Aurélie

se încăpățâna să lupte cu armele slabe ale rațiunii, Massinissa era doctor în arheologie, titular al unui post la universitatea din Alger, considera oare cineva că situația lui nu e îndeajuns de bună, că ar fi avut de gând s-o abandoneze ca să aibă cîstea de a lucra la negru pe vreun șantier din Franța? Ea însăși era conferențiar, se gândea cineva că n-are altceva de făcut în vacanță decât să pună la cale filiere de imigrare clandestină? Era vorba doar de câteva zile de vacanță, după care Massinissa se va întoarce cuminte în Algeria, garantează ea pentru asta, dar tipul în bluză rămânea impasibil, iar ei îi venea să-i înfigă direct în umăr foarfecile care stătea pe mapa din piele. Părăsi consulatul într-o furie de nedescris, voia să-i scrie consulului, ambasadorului, președintelui, să le spună că-i e rușine că e franțuzoaică și că atitudinea funcționarilor cu care s-a întâlnit îi dezonora și pe ei, și țara pe care fuseseră trimiși s-o reprezinte, dar știa că n-ar ajuta la nimic, așa că s-a hotărât să plece singură în sat, măcar o săptămână, după care să-l reîntâlnească pe Massinissa la Alger, în august. Simțea nevoia să-și vadă mama și mai ales bunicul. Nu-l putea abandona. Oricât era de mare suferința ei după moartea tatălui, știa sigur că el suferise mult mai mult, dincolo de ce putea ea să-și închipuie, fiindcă normal e ca fiii să-și îngroape părinții, iar răsturnarea insuportabilă a acestei ordini adăuga revoltă peste durere. Voia să-și reia plimbările de seară în compania lui, să-l țină de braț, și chiar asta a și făcut, cu religiozitate, înduioșată să-l simtă cum se sprijină de ea, atât de fragil, înfinit de bătrân. În lipsă de altă distracție, ieșea să bea câte un pahar la bar, când se ducea el la culcare. Tânărul chitarist progresase, vocea i se formase de-acum, doar că păstrase același gust îndoielnic pentru balade siropoase, de preferință italienești, pe care le cânta cu ochii închiși, ca și cum s-ar fi străduit să facă față emoției intense, după care primea aplauzele cu aerul modest al

cuiva foarte convins că le merită, se îndrepta nonșalant spre bar, foarte conștient că e urmărit de privirile femeilor, își bătea joc pe față de mutra lui Virgile Ordioni, care râdea cu inocența lui dezarmantă, și lui Aurélie, cumva molipsită de atmosfera vătămătoare care domnea acum în bar, îi venea uneori să-l ia la palme. Și chiar devenise toxică atmosfera de acolo, în aer plutea vânt de furtună, bărbații trăgeau cu coada ochiului în decolteul turistelor, spre pulpele lor arămite de soare, fără să le pese că erau și soții lor pe-acolo, și tocmai li se băgau pe gât alte și alte rânduri de pahare, care nu le erau oferite din ospitalitate, ci cu scopul precis de a-i îmbăta criță. Libero trebuia mereu să intervină, cu toată autoritatea lui de bărbat în putere, uneori chiar la modul fizic, în timp ce Matthieu părea cu totul depășit. Aurélie se temea deja pentru fratele ei, prea avea un aer de copil neajutorat, și nici nu era altceva decât un copil, exasperant și vulnerabil, incapabil să se apere de coșmaruri altfel decât refugiindu-se într-o lume inexistentă, de vise puerile, de dulcegării și eroi invincibili. În ziua de dinaintea plecării, Aurélie a cunoscut-o pe Judith Haller, pe care Matthieu o invitase să-și petreacă vacanța acolo și o întâmpinase cam la ora închiderii, vârandu-și pistolul la brâu. Privirea consternată a tinerei femei a fost desigur interpretată ca un omagiu tăcut pentru bărbăția lui nemaipomenită. Foarte mândru în rolul de patron de bar, le-a oferit câte un pahar lui Aurélie și lui Judith. Cea din urmă nu era însă la ultima dintre încercări, fiindcă în aceeași seară a avut parte și de un spectacol cu totul special de decibeli și de secreții lacrimale. Judith își sorbea paharul stând de vorbă cu Aurélie, când un urlet ca de animal rănit a făcut-o să sară în sus. Virginie Susini striga și plângea pe terasă cu capul în mâini, se legăna întruna înainte și înapoi și nu lăsa pe nimeni să se apropie. Se pare că Bernard Gratas avusese un subit acces de demnitate și refuzase în

mod neașteptat obișnuita convocare la partida de împerechere, ba chiar ceruse cu un aer foarte jignit să nu mai fie niciodată confundat cu un șobolan, iar Virginie, care a rămas mai întâi siderată, căzuse brusc într-o criză de isterie demnă de marele amfiteatru de la Salpêtrière, nu lipsea nimic, nici spasmele, nici tetania, nici chiar publicul atent și încântat. Striga că vrea să moară, că a murit deja, îl striga pe Gratas pe numele mic, răcnea că are nevoie de el — o noutate de cea mai mare însemnătate, cu totul inedită și care dădea tot farmecul dramatic al scenei, oh, ea avea nevoie de el, ea îl dorea, de ce n-o dorea și el? era oare vreo nespălată, era urâtă? Nu voia decât să moară, și când Gratas, surprins, dar totuși înduioșat, s-a apropiat de ea și i-a luat mâna, ea i-a sărit de gât, fără să se oprească din plâns, să-l sărute pe gură, și l-a sărutat așa de focos, că Libero a trebuit să le zică pe șleau să se ducă să se pipăie în altă parte, nu în fața barului lui. Cei din urmă clienți au schimbat comentarii grosolane, Virginie era o dementă, cât despre Gratas, s-a văzut că e o sulă bleagă de gal împruțit, toată lumea râdea, nu și Judith. Aurélie a încercat s-o liniștească.

— Nu e întotdeauna așa, cel puțin așa cred.

A doua zi, Aurélie și-a îmbrățișat mama și bunicul și a promis c-o să revină cât de curând, îi părea rău că pleacă, dar era și nerăbdătoare să respire un pic de aer curat și să-l revadă pe Massinissa. L-a dăscălit pe Matthieu să-și poarte de grijă și să se ocupe puțin și de Judith, căreia i-a urat vacanță plăcută, lăsând-o în mâinile destinului incert.

Matthieu nu reușea să-și aducă aminte de ce o sunase atunci noaptea și de ce o chemase la el. O fi vrut să-și demonstreze că era suficient de departe de tot ce însemna lumea ei, că nu se mai temea de ea, că nu mai avea de ce să fugă, că nu mai existau două lumi, ci doar una, constând în chiar măreția unității ei, și că era singura lume căreia îi aparținea. Nu se mai temea că Judith o să-l tragă înapoi, trezindu-i sechelele dureroase ale dedublării. Voia să fie văzut așa cum e, așa cum visase dintotdeauna să fie, numai că ea nu-l vedea. Îi vorbea ca și cum nimic nu s-ar fi schimbat, continua vechile discuții, al căror sens lui îi scăpa acum, de fapt vorbea cu o fantomă. Povestea amănunțit cum decurseseră examenele ei orale de la agregare, cum suna clopoțelul în amfiteatrul Descartes, vorbea despre Sorbona aceea atât de familiară, brusc transformată într-un fel de templu al sacrificiului, cu preoți oficianți și cu victime, vorbea despre cruzimea și martirii ei, despre miracolele lor neverosimile, că se temea de proba de germană, că se rugase să-i cadă Schopenhauer și era cât pe-acum să leșine citind Frege pe biletul pe care-l trăsesese, și cum căzuse norocul peste ea, știa tot, ca și cum i-ar fi poposit pe umăr însuși dumnezeul logicii, și Matthieu aproba mecanic, deși n-avea niciun chef să audă de Frege, de Schopenhauer și de Sorbona, el se gândea la Izaskun, cu care uita că nu mai putea dormi, fiindcă trebuise să se întoarcă acasă cât timp era Judith acolo, ca să n-o lase în compania lugubră a mamei și a bunicului lui, deși ar fi dat orice să poată face asta, și aștepta de pe acum cu nerăbdare clipa binecuvântată când ar fi condus-o la aeroport. De altminteri, nici nu părea să se simtă prea grozav în sat, venea tot timpul cu propuneri ridicole, excursii culturale, voia să meargă la plajă, zicea că

Virgile Ordioni o sperie, iar alcoolul îi dădea migrene. Matthieu a îndurat toate manifestările astea de rea-voință, până la punctul la care a putut s-o facă direct vinovată că nu-i pria. Într-o noapte, care părea ca toate celelalte, Pierre-Emmanuel rămăsese pe scaun într-un colț al salonului, nu era clar de ce. Fetele măturau pe-acolo și, când au fost gata, Izaskun s-a întors spre el și-au plecat împreună. Un râu de lavă i s-a pornit prin vine lui Matthieu. A rămas cu ochii pironiți la ușă, parcă sperând să-i vadă întorcându-se, iar Judith i-a pus mâna pe braț.

— Tu o iubești pe fata asta?

Era o Întrebare cretină, pusă aiurea, la care nici n-avea cum să răspundă, i se părea că nici dragostea, nici gelozia n-aveau nimic de-a face cu suferința lui, care-l ardea acum așa de insuportabil, Izaskun era sora lui, abia acum înțelegea de-a binelea, era dulcea lui surioară incestuoasă. Cât erau în bar, nu-i dădea niciodată vreun semn de afecțiune, nu simțea nevoia să-și marcheze public teritoriul, cum le plăcea să facă celor mai mulți bărbați, și n-ai fi bănuiră privindu-i că poate fi ceva între ei, și în fond ce era între ei, doar acea intimitate a dormitului împreună și îndeplinirea străvechiului rit care asigura stabilitatea lumii. De ce să fi fost gelos? În numele a ce? Și îi veni iar în minte: avea el de pierdut ceva ireparabil? Numai că uite, dintr-odată nu se mai simțea superior și invincibil, se năruiseră temeliile lumii, crăpăturile se făceau prăpăstii, iar în seara următoare Izaskun îi arunca deja nonstop lui Pierre-Emmanuel priviri umede, se oprea din lucru și venea să-l sărute, se lipea toată de el, deși Libero se uita urât la ei, la care ea răspundea cu vorbe de dulce mormăite pe limba ei iberică. Matthieu a trebuit să recunoască în sinea lui că pur și simplu se prăjea de dragoste și de gelozie, deși nu-și mai recunoștea surioara incestuoasă în pisica asta care torcea încinsă, care-și arăta cu fiecare seară mai mult stupida pasiune,

știa de-acum că n-avea să se mai întoarcă la el, nu se putea opri să nu se gândească la vitejiile sexuale ale lui Pierre-Emmanuel, imagini precise, insuportabile îi veneau în minte, auzea strigăte pe care Izaskun nu le scosese niciodată făcând amor cu el și își muta întreaga ură pe biata Judith, a cărei singură venire declanșase apocalipsa. Era un corp străin, pe care lumea lui îl expulza prin acest brusc acces de violență haotică. Gata cu fericirea și cu armonia. Nenorocirea aduce doar nenorocire. Judith și Matthieu așteptau ca Libero să termine de făcut casa și să meargă împreună la un pahar într-un local de noapte, când a apărut deodată Rym, numai în chiloți și într-un T-shirt, într-o panică absolută. Îi dispăruseră toți banii, un an întreg de bacșișuri și de economii puse deoparte, îi ținea într-o cutie ascunsă sub haine, nu știa nimeni de ei, în afară de Sarah, și-acum uite că nu-i mai găsea, nu mai știa precis când îi văzuse ultima oară, vorbea întruna de proiectele ei, de care se alesese praful, de visurile ei de femeie tânără, despre care nimeni nu avusese vreodată curiozitatea să o întrebe, voia s-o ajute careva, să caute sus în apartament, nu acuza pe nimeni, dar totuși trebuie să fi fost cineva de vină, și refuza să-l asculte pe Libero care-i zicea că n-are niciun rost, ba nu, trebuia să caute, să caute chiar acum, și au răsturnat cu fundul în sus tot apartamentul, au vărsat lucrurile lui Agnès și ale lui Izaskun, care s-au arătat foarte jignite că li se pune cinstea la îndoială, au ridicat lăzile cu băutură din depozit, au căutat sub casa de marcat, n-au găsit nimic, iar Rym striga întruna că să mai caute. Libero încerca s-o calmeze, dar ea nu voia să audă nimic, încât până la urmă l-au lăsat nervii:

— Idioato! Există bănci, nu? Trebuie să fii cretin să ții banii în casă! Adio, nu-i mai vezi, ai priceput? Putea să-i ia oricine, oricare dintre idioții ăia care vin să v-o tragă, i-oi fi luat chiar eu, mai

știi, dar asta nu schimbă nimic, fiindcă oricum n-ai cum să-i mai vezi.

Rym a lăsat capul în jos și a tăcut. Nu se mai punea problema să iasă la local. În drum spre ieșire, Judith a izbucnit în plâns.

— Ce-ți veni? E din cauza lui Rym?

Judith a clătinat din cap.

— Nu, e din cauza ta. Scuză-mă. Îmi face rău să te văd așa. Matthieu i-a primit compasiunea ca pe o insultă, de fapt cea mai gravă din câte încasase până acum în viața lui. S-a forțat să rămână calm.

— Măine te duc la aeroport.

Judith și-a șters lacrimile.

— Da.

Era sigur că n-o s-o mai vadă niciodată. Încă nu știa că în curând avea să înțeleagă ce iubire era în cuvintele acelea, câtă dragoste, cum nimeni nu mai avusese și nici n-avea să mai aibă vreodată pentru el. Peste câteva săptămâni, în noaptea de sânge și de jaf care va transforma în cenușă această lume, Judith va fi cea la care se va gândi, spre ea se va întoarce, imediat după ce-o va fi sunat pe Aurélie, și din nou fără să țină cont de oră. Problema acestei lumi nu erau intrușii, ci putreziciunea din miezul ei, boala imperiilor vechi, așa că plecarea lui Judith n-a rezolvat nimic. Rym și-a dat demisia câteva zile mai târziu, și nu i-a trecut nimănui prin cap s-o oprească. Devenise posacă și acră. După noaptea de pomină cu căutatul banilor, relațiile ei cu Agnès și Izaskun ajunseseră execrabile, nu mai suporta nici să stea sub același acoperiș cu câteva care-i furase poate viitorul. Gratas a primit misiunea s-o înlocuiască la casă, dar nu prea reușea să se concentreze pe ce are de făcut fiindcă Virginie venea nonstop să-l pipăie, așa că trebuia ținut seama că aveau de acum două perechi în călduri, ale căror strădanii conjugate perturbau serios bunul mers al afacerii. Libero se chinuia degeaba să-i pună la punct, o

făcea pe toate tonurile posibile, de la implorări la amenințări. Pierre-Emmanuel se distra să-i scoată din minți, îi dădea lui Izaskun ordine peste ordine, iar ea se supunea cu o grabă servilă, de parcă el era șeful, o chema la microfon și-i vâra acolo limba-n gură, nu fără să-i frământa energic și popoul, iar Libero era la capătul nervilor.

— O să-i rup capul nesimțitului ăstuia până la urmă.

Pierre-Emmanuel își perfecționase micul joc de pe vremea lui Annie, care consta în a-i umili pe cei mai puțin dotați de la natură cu neconținutul spectacol al succesului lui sexual. Virgile Ordioni era victima preferată. Îl asasina cu confidențe de alcov, făcea pe naivul și-l întreba ce i-ar face el unei muieri dacă ar fi singur cu ea, și-i sugera o seamă întreagă de posibilități, care mai de care mai deșuchete, dintre care îl lăsa, vezi Doamne, pe Virgile să aleagă. Virgile râdea și înghițea în sec, era stacojiu, iar Libero tot încerca să intervină:

— Da' mai lasă-l odată în pace!

Iar Pierre-Emmanuel protesta, că nu-i face nimic, că-i e prieten, și-l bătea pe Virgile pe umăr, care imediat îi sărea în ajutor:

— Lasă-l, că nu face nimic! E un drăguț.

Pierre-Emmanuel nu era deloc drăguț. Libero știa asta, dar nu avea cruzimea să-i deschidă ochii bietului Virgile asupra adevăratei naturi a celui care-l sâcâia, se întorcea la tejghea șuierând printre dinți:

— Nesimțitul dracului!

Și-și ducea dușmănia ca pe o cruce amară, până la sfârșitul zilei. Pe urmă, cobora în oraș cu Matthieu, care amâna cât putea momentul să se întoarcă în camera lui de copil unde-l condamnase necredincioasa de Izaskun să revină, făceau turul cluburilor de noapte, uneori se culcau cu turistele pe plajă ori în parcare, beți chiori, și se întorceau spre dimineață, cu fruntea lipită de parbrizul mașinii lor care făcea opturi imprudente pe șosea,

la marginea prăpastiei. Spre sfârșitul lui august, Vincent Leandri i-a invitat să ia masa la un restaurant, așa că l-au lăsat pe Gratas la bar. Orașul începea să se golească de turiști, un vânticel plăcut adia în port, viața părea calmă și s-au bucurat simțindu-se liberi să petreacă o seară departe de bar. Nu-și făceau griji că s-ar fi putut întâmpla ceva, deși Gratas și Pierre-Emmanuel puseseră la cale o orgie pe masa de biliard, n-aveau decât să-și dea foc, aveau toată binecuvântarea lor. Au mâncat langustă și-au băut vin alb, iar Vincent le-a propus să meargă la un pahar în cârciuma amicului care le-o prezentase pe Annie. Să pleci din sat și să te nfunzi într-un bar de curve nu era chiar lucrul cel mai potrivit, dar nu voiau să-l supere pe Vincent. Amicul i-a primit și de data asta cu brațele deschise și a ieșit imediat cu o sticlă de șampanie. Într-un colț al salonului, sub luminile strălucitoare, fetele își așteptau clienții stând de vorbă. Un tip gras a intrat și s-a așezat la celălalt capăt al barului, unde a și venit o fata să-i țină de urât. Matthieu pescuia câte ceva din conversația lor, grasul încerca să se dea mare povestind tot felul de idioțenii și plasând glume cretine, la care fetele se sileau să râdă într-un fel așa de căznit, că părea aproape nepoliticos. Matthieu recunoscuse deodată vocea lui Rym. Chiar ea era, într-o rochie neagră și cu tocuri foarte înalte, boită până la desfigurare. Matthieu i-a făcut semn lui Libero și tocmai voiau să se ridice s-o salute, dar fata i-a oprit scurt cu niște priviri absolut goale, după care s-a întors încet și a continuat să râdă ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Au rămas la locurile lor. Șampania se încălzea în pahare. Grasul a comandat și el o sticlă și s-a dus să se așeze într-un separeu. Rym a pregătit platoul cu mâncare, frapiera cu gheață, două pahare și a mers după el. I-a privit pentru ultima oară pe Matthieu și pe Libero, apoi a tras perdelele groase și roșii în dreptul separeului.

— O să mergem și noi.

În mașină, Vincent a încercat să-i liniștească, ce să faci, asta-i viața, nu prea ai încotro, ca să nu mai spunem că rareori fetele astea ajung prințese la curtea Angliei, nu-i chiar exclus, dar e rar de tot, poa' să-ți pară rău, dar n-ai ce-i face, nu e nimeni de vină. Asta-i viața. Libero strângea din fălci.

— Toate-or să ajungă așa. Toate.

Se întoarse către Matthieu.

— Noi am făcut asta.

Dar Matthieu nu era de aceeași părere. Un demiurg nu e totuna cu Dumnezeu. De-aia nici nu vine nimeni să-l ierte pentru păcatele lumii lui.

Nu mai era timp: el nu mai avea cum să vină noaptea, pășind fără zgomot pe culoarele hotelului de stat; ea nu-i mai aștepta venirea cu inima bătând nebunește. Clipele petrecute împreună erau decum încărcate de privirile celorlalți. Uneori, mergeau să-și petreacă ziua la Tipaza, cât mai departe de Alger. Se opreau să mănânce la Bou-Haroun, soarele fierbea măruntaiele vinete ale peștilor pe pietrele de pe chei. Orice pală de vânt aducea spre terase valuri de duhori putrezite, și totuși mâncau, își turnau din vinul roșu servit în sticle de coca-cola. După amiaza, se plimbau amândoi prin șantier, călcând din când în când peste vreun prezervativ folosit și aruncat de vreo pereche care, ca și ei, n-avea cameră să-și adăpostească îmbrățișările, numai că ei nu încercau să le imite ardorile campestre, tot ce ar fi putut părea o aventură romantică devenea aici simplă satisfacere sordidă. August se încheiase, un august fierbinte, mirosind a măruntaie de pește și-a umezeală, un august fără dragoste. Aurélie înțelegea că nu există decât un singur loc unde și-ar fi putut consuma în libertate legătura cu Massinissa, iar locul nu era nici Franța, nici Algeria. Venea din timp, nu din spațiu, și nu putea fi situat în limitele acestei lumi. Făcea parte din secolul al V-lea, care încă trăia în pietrele risipite ale cetății Hippona unde umbra lui Augustin continua să officieze nunțile secrete ale celor pe care-i iubea și care nu se puteau căsători altundeva. Aurélie era tristă, nu prea era în firea ei să se înflăcăreze repede, avea oroare de sentimentalism, dar tare ar fi vrut să știe unde va duce toată povestea asta. Era pregătită să-și asume orice eșec, chiar și de n-ar fi fost din vina ei, și îi era cu atât mai greu să se dea bătută în fața realității nemijlocite, a unor lucruri care nu țineau

de voința nimănui. Fiindcă nu exista altă perspectivă decât capitularea. În jurul ei se ridica din nou limita aceea transparentă a frontierei pe care tot nu avea puterea să o treacă, nici s-o dărâme, deși asta ar fi vrut cel mai mult. Massinissa o invita la Draria să mănânce frigărui, se așezau în ambianța modestă a vreunui restaurant popular, unde serveau prea repede și prea bine, masa nu dura mai mult de un sfert de ceas, pe care ei încercau să-l lungească sorbindu-și cât mai încet ceaiul de mentă, apoi Massinissa plătea și mergeau cu mașina prin Alger, treceau de baraje, polițiștii le verificau actele măsurându-i cu aer absent. O conducea la hotel, dar acolo nu mai putea s-o urmeze. A vrut să-i facă și ea o plăcere și într-o zi l-a invitat la restaurantul chinezesc al hotelului El Djazair. A fost un eșec îngrozitor. Aurélie n-a mai avut putere să refuze și a treia sticlă de vin de Médéa. Massinissa a reacționat mai întâi cu uimire, dar acum deja îi arunca priviri furioase chelnerului, care puneă întruna pe masă pachetele alea ale lor, cu pui, și arbora imperturbabil un zâmbet scârbos și plin de mister. Massinissa era sigur că-l lua peste picior, îi spunea „domnule” în felul acela apăsător numai ca să-l facă să simtă că e un simplu țărănoi, chiar dacă venise cu o franțuzoaică, așa că era tot mai nervos.

— Tu nu știi ce javre sunt ăștia, uite ce dispreț are și ce mândru e de meseria lui de slugă.

Nu se atingea de mâncarea din farfurie, iar Aurélie a cerut în cele din urmă nota și a plătit cu cardul. Chelnerul i-a întins bonul la semnat și a zâmbit către Massinissa, care l-a apucat pe furiș de haină și i-a zis ceva în arabă. Chelnerului i-a pierit zâmbetul. Ajunseseră la mașină și Massinissa tot își mai rumega amărăciunea.

— Eu nu pot să te invit la așa un restaurant. Numai intrarea e cinci sute de dinari. Nu e de mine, clar.

Aurélie nu înțelegea. Până la urmă, l-a convins s-o lase să-i plătească o cameră la hotelul ei, ca să poată rămâne împreună peste noapte. S-ar fi prefăcut că nu sunt împreună, el urma să vină tiptil, ca la Annaba, dar ea vedea bine cât îi e de rușine cu condiția asta de bărbat întreținut și cum rușinea îi afecta până și dorința, când o ținea în brațe. După două zile, s-a întors la părinții lui. Nu era nimic de făcut. Săpăturile se încheiaseră, fiecare dintre ei revenise treptat în lumea lui, acum întindeau mâinile unul spre altul pe deasupra unui abis pe care nimic nu-l mai putea umple. Căci nu e de crezut că-ți poți alege locul nașterii. Aurélie nu avea niciun fel de legături cu această țară, cu excepția sângelui vărsat de bunicul ei André Degorce și a osemintelor unui episcop mort cu câteva secole în urmă. Și-a devansat data plecării și și-a făcut valizele fără să-i spună nimic lui Massinissa. Ce să-i fi spus? Cum poți să părăsești pe cineva căruia n-ai nimic să-i reproșezi și pe care nici nu vrei să-l părăsești? Ce-ar fi putut face, dacă nu să schimbe câteva cuvinte de circumstanță? Și de fapt se temea că, dacă-l vede iar, dorința de a rămâne cu el o s-o facă să-și amâne plecarea inutil. Nu i-a lăsat nicio scrisoare. Nu voia să-i lase nimic în afara absenței ei, doar așa absența asta îl va urmări precum sărutul prințesei dispărute pe regele numid al cărui nume îl purta. Și-a sunat mama să-i spună că ajunge pe seară la Paris. Cât a îndeplinit formalitățile la aeroport, nu și-a îngăduit nici măcar o clipă de emoție. A privit prin hublou Balearele, și când a zărit coasta provensală, și-a șters ochii înroșiți. Claudie îi pregătise o cină.

— Te simți bine, Aurélie? Pari cam obosită.

N-am nimic, a răspuns îmbrățișându-și mama, apoi s-a dus să se culce în camera ei de copil. La patru dimineața, soneria telefonului a trezit-o dintr-un vis în care un vânt ciudat îi sufla peste trup și-l învelea încet în nisip, iar ea știa în vis că trebuie să se adăpostească iute dacă vrea să scape de

mângâierea lui călduță, atât de dulce că încă se mai gândea la ea când a răspuns. La capătul firului a auzit o respirație agitată, apoi hohote de plâns, sughituri și apoi vocea lui Matthieu:

— Aurélie! Aurélie!

Îi spunea doar numele și nu se putea opri din plâns.

Nu mai erau hoarde barbare. Nici urmă de cavalier vandal sau vizigot. Pur și simplu Libero nu mai voia să țină barul. Va aștepta sfârșitul sezonului, adică mijlocul toamnei, ca să găsească ceva de lucru pentru fete, ceva mai ca lumea, o să-i ajute pe fratele lui Sauveur, și pe Virgile Ordioni la stână, sau o să-și reia studiile, încă nu era sigur, dar nu mai voia să țină barul. Matthieu se simțea trădat. Și el ce-o să facă? Libero ridica din umeri.

— Te vezi stând aici ani de zile? Cu fetele astea defilând, mereu aceleași fapte prăpădite, cu nenorociți precum Colonna. Cu bețivii ăștia. Cu paradelile lor. E o slujbă de rahat. Te tâmpește. Nu poți să trăiești așa ca o vită. Am crezut că se poate, dar nu se poate, ajungi mai cretin ca ei. Pe bune, Matthieu, tu chiar te vezi așa? Peste cinci ani? Peste zece?

Da, Matthieu chiar se vedea. Mai mult decât atât, nici nu-și închipuia alt viitor. Sezonul fusese complicat, ce-i drept, dar cinstit vorbind, ce fusese mai rău trecuse. Nu puteau să lase totul baltă așa, dintr-odată, totuși făcuseră ceva bun pentru satul ăsta, în care totul era mort înainte, iar acum uite cum aduseseră ei viața, veneau oamenii, erau fericiți, nu puteau să-și pună pur și simplu coada pe spinare doar fiindcă fusese o vară mai proastă.

— Oamenii de care vorbești tu sunt niște brute, care vin aici să-și paradească ultimul sfânt, să reguleze niște fete cum n-ar fi pupat ei în viața lor și care sunt prea cretini ca să se ducă la curve. Eu chiar mă întreb dacă nu mă simt mai bine când e sezon mort. Și apoi sunt obosit. Și vreau să mă pot și eu privi într-o oglindă.

Ce mai era și asta cu uitatul în oglindă? Era vina lor că lumea e atât de mizerabilă? Doar nu erau nici hoți, nici proxeneți, și apoi ce, dacă închid ei barul, n-o să mai facă fetele trotuarul?

Ce-ar fi putut să facă ei ca Rym să nu ajungă ce era de fapt de la natură, și anume o curvă? Oare nu erau toate un pic târfulițe, ca Izaskun?

— Nu mai spune porcării, Matthieu. Măcar tu.

Era ultima seară de sâmbătă din august. Cortelezii lui Pierre-Emmanuel veniseră să cânte la noaptea albă cu muzică. Își instalaseră boxele pe terasă, clienții tocmai se așezau, iar Virgile Ordioni scotea mezelurile din furgonetă. La douăsprezece și jumătate, muzicanții și-au lăsat instrumentele și au părăsit scena în ropot de aplauze. S-au așezat la bar, lângă Virgile, care bea un rachiu mai la margine, așteptând să-și facă Libero un pic de timp și să-i țină de urât. Pierre-Emmanuel îl bătu pe umăr.

— Ce mă bucur să te văd, Virgile! Bernard, servește-ne și pe noi și toarnă-i și lui Virgile. Prietenul meu!

Libero stătea de vorbă pe terasă cu o familie de italieni. Din când în când, trăgea cu ochiul înăuntru, spre bar. Când a trecut Izaskun cu un platou în mână, Pierre-Emmanuel a prins-o de mijloc și a sărutat-o pe gât. Ea a scos un mic țipăt ascuțit. Libero a intrat.

— Izaskun, vezi-ți de treaba ta, ce dracu'! Sunt oameni care așteaptă. Bernard, du-te și ocupă-te de sandviciuri și de terasă. Îți țin eu locul.

Libero s-a așezat pe un taburet îndărătul casei de marcat și s-a aplecat spre Pierre-Emmanuel.

— De o mie de ori ți-am spus: las-o să-și facă treaba și pe urmă o regulezi, ce-i așa de greu de priceput?

Pierre-Emmanuel a ridicat mâinile în semn de capitulare.

— Ah! Ce greu e când ești îndrăgostit! Tu ai fost vreodată îndrăgostit, Virgile? Hai, ia povestește-ne nițel.

Și cortelezii s-au rugat și ei să audă povestea amorurilor lui Virgile Ordioni, care râdea zicând

că n-are mare lucru de povestit, dar ei ziceau că nu-l cred, nu se poate una ca asta, erau siguri că Virgile e mare fustangiu, nu-i așa, Virgile? Lor putea să le spună fără rușine, doar erau între amici. Cum le agăța? Cu vrăjeala? Ori la dans? Ah, știm, cu poezia! Le scriai poezii, nu-i așa? Hai, chiar voiau să știe, măcar o poveste, una singură, ce era așa de greu, de pildă despre ultima care i-a căzut la picioare, putea să aibă încredere în prietenii lui, sau poate avea nevoie de nițică intimitate ca să se destăinuie, era pudic, nu trebuia decât să vină cu ei la clubul de noapte și le-ar fi povestit, în jurul unei sticle ca lumea, nu? nu-i așa că le va spune tot? cum a sedus-o, ce i-a făcut la pat, dacă țipa tare, dar problema e că n-or să-l lase să intre așa la club, cu bocancii ăia de munte, asta în orice caz era imposibil, și nici cu cămașa aia de cânepă, acolo sunt reguli, nu se potrivea, și nici nu era prudent, la urma urmei, să duci la club așa un seducător ca Virgile, care avea să umfle toate damele disponibile, cel puțin două, de n-o să mai rămână niciuna pentru ceilalți! Și zău că trebuia să le mai lase și lor! Să nu se lăcomească! Să fie generos, mai cu seamă cu niște oameni care bătuseră atâta amar de drum de la Corte până aici, nu se cuvenea să le ia și ultima șansă, că altă dată chiar nu mai vin, adică chiar, să știi că nu era o idee bună să-l ia cu ei la club, și Virgile râdea mai departe, zicând că le-ar povesti bucuros dacă ar avea ce. Libero răsuflă ușurat.

— Vă distrează chestia asta, nu? Nu puteți să-l lăsați în pace?

— Ei, pe dracu, ne amuzăm și noi! Ne e drag Virgile!

Da, le era drag, și uite cum le răsplătea el dragostea, făcea pe misteriosul, putea să le spună și lor ceva, măcar despre logodnica lui, că trebuie să fi avut o logodnică acolo sus la munte, măcar ca să-i țină iarna de cald, poate vreo ciobăniță grasă, bine vătuită, care mirosea a capră, asta ascundea

Virgile, nu-i așa? Sau poate că nu-i plac grasele, ca să nu mai vorbim de păroase, când ești așa, mai gingaș, o ciobăniță grasă care miroase a capră și care nu se epilează la păsărică nu merge, nu suporti! Preferi să ți-o pui pe după gât decât să-ndeși la ce se nimerește, se-nțelege, așa e când ești delicat și-ți plac minionele proaspete, cu pulpele și gleznelor și păsărica rase bine de tot, e mult mai bine-așa, și aici Pierre-Emmanuel găsi de cuviință să facă elogiul lui Izaskun, cu păsărica ei perfect rasă, ca pe mână, piele de bebeluș nu alta, și călduță, ceva nemaipomenit, mai ales acolo, la încheietură, unde e pielea mai fină, pricepea Virgile cum vine treaba? O piele dintr-aia fină, de-i simți căldura numai când pui buzele? Iar Virgile râdea nervos și pleca ochii ghemuindu-se în colțul lui. Libero trăsni un pumn în teighea, dar Pierre-Emmanuel îi dădea mai departe, se apleca spre Virgile și-i vorbea la ureche, teribil ce dulce era Izaskun, și era super când ți-o mai și lua în gură, îți venea să ții de plăcere, își dădea seama Virgile? Și unul dintre cortelezi scotea un strigăt extaziat, în timp ce altul izbucnea în râs zicând:

— Păi cum vrei să-și închipuie? Caprele nu ți-o sug!

și se puseră toți pe râs, iar Virgile se sucea pe taburet cu frânturi de râs rămase-n gât, care sunau mai degrabă a muget. Era aproape două. Barul se golise. Fetele ștergeau mesele. Libero urlă dintr-odată:

— Gata!

Îi ieșiseră ochii din cap. Pierre-Emmanuel nu și-a dat seama imediat ce se întâmplă. L-a apucat de umăr pe Virgile, care nu s-a clintit.

— Dar ce, ești mama lui? N-are nevoie de tine, e destul de...

— Ești un nenorocit.

Matthieu s-a apropiat. A văzut mâna dreaptă a lui Libero cum întredeschide sertarul casei de marcat.

— Ești un nenorocit și-o să te cari imediat cu otrepele tale de prieteni...

— Ce vorbești!

— Cu otrepele tale de prieteni, cum am zis, adică tu și tu și tu, dacă nu s-a înțeles bine, voi ăștia trei nenorociți de-acolo, o să vă cărați imediat de-aici, iar tu, uită-te bine unde ești, că odată ieșit, n-o să mai pui piciorul aici cât sunt eu, iar dacă îndrăznești să intri, ascultă-mă bine, numai ce-ți văd picioarele și-ți și rup capul, să știi, iar dacă crezi cumva că glumesc, încearcă, ieși afară și vino înapoi, idiotul dracului! Hai, să te văd!

Pierre-Emmanuel și prietenii lui rămaseră o clipă blocați în fața lui Libero, a cărui mână era acum în sertar.

— Hai că plecăm.

Pierre-Emmanuel a îmbrățișat-o pe Izaskun, care l-a sărutat lung, chiar lângă Virgile.

— Vin și eu sus îndată.

Și Matthieu a văzut că-i tremurau puțin mâinile când se îndrepta spre ieșire. La ușă, s-a întors totuși spre Libero.

— Ține tu mâna acolo în sertar! Ține-o, ține-o!

— Dacă te-ntorci singur, n-am nimic cu tine, fii fără grijă.

Și Libero scoase mâinile din sertar respirând adânc.

— Hai, terminați curățenia și închidem.

Izaskun intră cu un platou de pahare murdare, pe care-l puse pe tejghea. Virgile n-o scăpa din priviri, buza îi atârna, avea ochii goi. Ea l-a văzut și s-a răstit la el în spaniolă. Libero a trimis-o la culcare, pe urmă a mai dat o privire peste toate și l-a luat de braț pe Virgile.

— Hai, vino cu mine.

S-au așezat afară pe terasă, la răcoare, și i-a adus o sticlă de rachiu. Virgile stătea nemișcat. Libero s-a aplecat spre el și i-a vorbit îndelung în limba aceea pe care n-o înțelegea Matthieu, fiindcă

nu era și a lui, i-a vorbit cu tandrețe și cu prietenie, strângându-l de mână, și era o prietenie fără început și fără sfârșit. Virgile dădea din cap când și când. Apoi Libero l-a lăsat singur pe terasă. I-a spus lui Gratas că poate să se ducă să bea un pahar cu Virginie.

— Nu știu dacă ai făcut bine că l-ai lăsat să-l umilească în halul ăsta.

— Ce era să fac? Și-apoi ce-mi pasă mie de tâmpitul ăsta, dacă cere palme, asta are și gata. Și-o să și-o ia oricum.

Era calmă noaptea aceea de la sfârșitul lumii. Nici picior de cavaler vandal. Nici de războinic vizigot. În jar, nici urmă de fecioară sugrumată. Libero număra banii, cu pistolul așezat pe tejghea. Se gândea poate la anii lui de studenție, la textele sacrificate pe altarul prostiei omenești și ale căror ecouri îl ajungeau din urmă.

*Căci Dumnezeu ți-a făcut doar lume
pieritoare și morții
ești promis.*

O mașină opri în fața localului. Pierre-Emmanuel coborî din ea. Era singur. Se opri pe terasă și-l privi pe Libero prin ușa întredeschisă. Dar nu încercă să intre. Trecu pe lângă Virgile Ordioni, îl ciufuli zicând bine dispus:

— E vremea să ne-o tragem nițel,

și se îndreptă spre apartamentul fetelor. Libero a lăsat iar ochii înspre bani. Afară s-au auzit câteva lovituri înfundate și un urlet mai groaznic ca scârțâitul moriștilor la slujba de noapte din Vinerea Mare. Libero a ieșit în fugă de după bar, cu pistolul în mână, Matthieu după el. Luminile din stradă nu ardeau, dar tot au zărit la lumina lunii umbra masivă a lui Virgile Ordioni, drept în mijlocul drumului, aplecată peste Pierre-Emmanuel, care continua să zbiere. Virgile se așezase pe pieptul lui, blocându-i brațele pe lângă

corp. Pierre-Emmanuel izbea din răsputeri cu picioarele de asfalt. Un pantof îi căzuse și bușea disperat cu pumnii în rinichii celuilalt, încercând să scape. Virgile sufla pe nări ca taurul înfuriat și-i trăgea în jos pantalonii, până când a ajuns la chiloți și i-a sfâșiat, iar Matthieu era incapabil să miște, privea scena cu ochi goi de statuie. Libero s-a aruncat peste umerii lui Virgile, încercând să-l răstoarne și strigând:

— Virgile, Virgile, oprește-te!

Dar Virgile nu s-a răsturnat și nici nu s-a oprit, a părut că se clatină stângaci, dar și-a aruncat brusc și cu putere brațul înapoi, iar Libero s-a prăbușit cât era de lung pe șosea, cu fața la stele. Virgile îndesa pumni grei în picioarele lui Pierre-Emmanuel, fixându-i cu o mână genunchii la pământ. Cu cealaltă a scos cuțitul din buzunar. Libero s-a proptit dinaintea lui strigând iar:

— Stai! Oprește-te!

Dar zigzagul continuu al cuțitului îl împiedica să înainteze și s-a pus iar îndărătul lui Virgile, iar Pierre-Emmanuel a început să chirăie din toți bojocii simțind atingerea rece a lamei sub vintre. Libero izbea acum cu o crosă în umerii lui Virgile, peste ceafa lui, dar el rămânea drept și făcea gesturi calme și largi, ca atunci când alungi o muscă, după care s-a apucat să scotocească între picioarele lui Pierre-Emmanuel și iar a venit cu cuțitul aproape, dar s-a oprit, fiindcă Libero îl incomoda, și l-a trimis din nou la pământ cu o bleandă, și Libero s-a pus în genunchi, auzind mereu cum răcnește Pierre-Emmanuel, și răcnetul nu mai suna omenește, îți îngheța sângele în vine. S-a uitat rugător spre Matthieu, care tot nu mișca, și a strigat iar:

— Virgile! Te implor! Te implor!

Dar striga de pomană. Urletele spărgeau noaptea, iar Libero s-a ridicat dintr-o mișcare și a tras piedica pistolului. A întins brațul drept înainte și a tras în țeasta lui Virgile Ordioni, care s-a

prăbușit lateral. Pierre-Emmanuel s-a aruncat deoparte, târându-se ca scăpat din foc, și a rămas în fund, cu pantalonii în vine, tremurând din toate încheieturile și gemând fără încetare. Avea pulpele mursecate și o tăietură sângerândă în dreptul pubisului. Libero s-a apropiat de Virgile și a căzut în genunchi. Pe asfalt erau creieri și sânge, iar trupul încă s-a mai scuturat o vreme convulsiv. Libero și-a acoperit ochii, înghițindu-și hohotul de plâns. S-a ridicat să vadă rana lui Pierre-Emmanuel, dar s-a întors lângă Virgile, i-a luat mâna și-a dus-o la buze. Pierre-Emmanuel tot mai gemea, și Libero îi spunea încet:

— Taci din gură, n-ai nimic, taci din gură.

Și își acoperea ochii plângând și repetând:

— Taci din gură.

Până ce a ridicat moale pistolul către Pierre-Emmanuel, care tot îngâna:

— Căcat, căcat, căcat, căcat,

fără să se poată opri, iar Matthieu îi privea, nemișcat sub lumina lunii. Lumea era din nou învinsă de tenebre și nu mai rămânea nimic din ea, nici măcar urma. Din nou se ridica vocea sângelui spre Dumnezeu, de la pământ, în imn de oase sfărâmate, căci niciun om nu e pavăză fratelui lui, iar liniștea s-a adunat în curând și s-a putut auzi țipătul cucuvelei în noaptea de vară.

Predica despre căderea Romei

Aurélie stă lângă patul bunicului ei. Acum e liber să alunece fără teamă în visele întunecate, de muribund, ea va pândi, pentru el, sosirea morții, fără ca oboseala să-i îngreuneze ochii. Medicii îi acordaseră lui Marcel Antonetti privilegiul rar de a muri în patul lui. Erau capabili să lupte cu boala, dar nu cu bătrânețea extremă, cu acea sfârșimare de neoprit a unui trup în ruină. Stomacul se umple de sânge. Inima se rupe sub asaltul propriilor pulsații. Cu fiecare răsuflare, aerul incendiază carnea uscată, care arde încet, ca rășina de smirnă. De două ori pe zi, o infirmieră vine să schimbe perfuziile și să măsoare amploarea decăderii. Virginie Susini aduce de la bar dejunul pregătit pentru Aurélie de Bernard Gratas. Marcel încetase din ajun să mai mănânce. Claudie și Matthieu sunt în avion și vor ajunge în cursul zilei. Aurélie ar fi preferat să nu vină, dar Matthieu insistase, Judith rămânea singură cu copiii la Paris atât cât ar fi fost nevoie. În ultimii opt ani, el nu mai călcase în Corsica decât o singură dată, ca să depună mărturie la procesul lui Libero, la Curtea de Apel din Ajaccio. Dar în sat nu pusese piciorul. Nu s-a schimbat deloc. Încă mai crede că e suficient să întorci capul ca să trimiți în neant felii întregi din propria ta viață. E convins că ce nu vezi nu există. Dacă era să-și asculte presimțirile, mai degrabă l-ar fi sfătuit să rămână acasă. Era prea târziu să mai joace acum comedia mântuirii. N-a mai zis nimic, și acum așteaptă. În cameră, cu jaluzelele pe jumătate trase. Nu vrea să lase lumina vie să-i rănească bunicului ochii. Dar nici nu vrea să-l vadă murind pe întuneric. Din când în când, mai deschide ochii și întoarce capul spre ea. Atunci îl ia de mână.

— Scumpa mea. Scumpa mea.

Nu se teme. O știe acolo, pândind pentru el sosirea morții, se lasă moale pe pernă. Aurélie îi ține mâna în continuare. Poate că moartea va veni înainte să ajungă Matthieu și Claudie și va pecetlui astfel comuniunea lor secretă, iar când va fi aici, îl va lua cu ea nu numai pe Marcel, ci și lumea aceea care nu mai trăiește decât în el. Va mai rămâne doar o fotografie, surprinsă în vara lui 1918, numai că Marcel nu va mai fi aici s-o privească. Nu va mai exista niciun copil în costum de marinar, nicio fetiță de patru ani, nicio absență misterioasă, ci doar o aglomerare de pete inerte, din care nimeni nu va mai înțelege nimic. De fapt, nici nu știm ce e aceea o lume. În schimb, putem distinge semnele sfârșitului ei: declicul unui aparat de fotografiat în lumina de vară, mâna delicată a unei tinere femei obosite peste mâna bunicului ei, sau pânza pătrată a unei corăbii ce intră în portul Hippona aducând din Italia vestea de necrezut a căderii Romei.

Timp de trei zile, vizigoții lui Alaric au prădat cetatea, înmuindu-și tunicile albastre în sângele fecioarelor. Când a aflat, Augustin n-a simțit cine știe ce tulburare. De ani de zile se luptă cu înverșunarea donatiștilor: își puneă toată energia, mai ales acum, după înfrângere, ca să-i aducă în sânul bisericii catolice. Ține predici despre virtuțile iertării pentru credincioșii care încă mai nutresc gânduri de răzbunare. Cum ar putea să-i mai pese de niște ziduri. Îndepărtase de la el, cu groază, ereziile tinereții păcătoase, dar trebuie că a păstrat undeva înlăuntrul lui ceva din învățăturile lui Mani, credința că lumea aceasta a fost blestemată și nu merită să verși lacrimi la căderea ei. Da, e convins și azi că lumea e plină de umbrele răului, dar știe și că nu e viață în rău, că el nu va clinti nimic din ființa Dumnezeuului veșnic, întunericul nu e decât absența luminii, iar răul e doar urma retragerii lui Dumnezeu din lume, distanța infinită care îi desparte și pe care doar mila Lui o poate anula în apa pură a botezului.

Lumea n-are decât să se scufunde în întuneric, dacă inimile oamenilor se deschid luminii lui Dumnezeu. Numai că zi de zi refugiații aduc din Africa otrava disperării. Păgânii îl vorbesc de rău pe Dumnezeu pentru că a lăsat să cadă o cetate creștină. Din mănăstirea lui de la Bethleem, Ieronim își strigă jelaniiile spre toată creștinătatea, plânge fără rușine de soarta Romei aruncată-n flăcări de barbari și hulește cu jalea lui, când zice că creștinii nu aparțin acestei lumi, ci lumii veșnice. În bisericile din Hippona, credincioșii își împărtășesc unii altora tulburarea și îndoielile și se întorc spre episcopul lor ca să audă chiar din gura lui ce groaznic păcat le-a adus asemenea pedeapsă. Dar păstorul nu ceartă turma pentru spaimile ei, ci o liniștește. Și tocmai ca să-i liniștească a mers Augustin către ei în decembrie 410 și s-a urcat în amvon. O mulțime imensă venise să-i asculte cuvântul și aștepta, bulucită pe lângă altare, în lumina slabă de iarnă. Iar glasul lui a urcat ca să-i ridice din suferință.

Ascultați, dragii mei,

Noi, creștinii, credem în viața celor veșnice de care ținem. Dumnezeu ne-a promis doar moartea și mântuirea. Temeliile orașelor noastre nu se prăbușesc în țărână, ci în inima Apostolului pe care Domnul nostru l-a ales să zidească Biserica Lui, căci Dumnezeu nu ridică pentru noi cetate din piatră, din carne ori din marmură, ci ridică, dincolo de această lume, cetatea Sfântului Spirit, cetate a iubirii, care veșnic va dăinui, întru gloria Lui, atunci când veacul va fi doar praf și pulbere. Roma a căzut și inimile voastre sunt răvășite. Dar vă întreb, iubiții mei, oare nu-i un păcat să disperi când Dumnezeu ți-a promis iertarea și mântuirea? Plângi fiindcă Roma arde în flăcări? Promis-a oare Dumnezeu că lumea aceasta va dăinui în veci? Zidurile Cartaginei s-au prăbușit, focul Baalului s-a stins, iar războinicii lui Massinissa care au dărâmat meterezele ridicate de Cirta au pierit și ei,

precum nisipul curge printre degete. Știați toate astea și totuși socoteați că Roma va dăinui. Oare Roma n-a fost clădită de oameni ca voi? Oare de când poate omul clădi lucruri veșnice? Omul clădește pe nisip. De vrei să pipăi ce a ridicat, abur vei prinde. Mâinile îți vor rămâne goale, iar inima pustie. De iubești această lume, cu ea vei pieri.

Îmi sunteți dragi.

Sunteți frații și surorile mele și mă întristez să vă văd așa de cerniți. Dar încă mai mult mă întristez că sunteți surzi la cuvântul Domnului. Ce e din carne, în carne va muri. Lumile trec din întuneric în întuneric, unele după altele, și oricât de glorioasă a fost Roma, ea aparține acestei lumi și trebuie să piară odată cu ea. Dar sufletul vostru, plin de lumina lui Dumnezeu, nu va pieri în tenebre. Nu vărsați lacrimi pe întunericul lumii. Nu lăcrimați pentru palatele și amfiteatrele dărâmate. Nu-i demn de credința adevărată. Nu plângeți pe frații și pe surorile voastre pe care sabia lui Alaric ni i-a luat. Cum îi veți cere socoteală lui Dumnezeu de moartea lor, când el și-a sacrificat Fiul, singurul fiu, pentru mântuirea păcatelor noastre? Dumnezeu mântuiește pe cine crede de cuviință. Iar cei aleși să moară ca martiri se bucură acum că nu au fost scutiți de păcatele trupului, fiindcă trăiesc fericiți în veșnicia luminii Lui. Asta și numai asta e promisiunea lui Dumnezeu față de neamul creștinesc.

Îmi sunteți dragi.

Să nu vă pese de atacurile păgânilor. Atâtea cetăți necreștine au căzut, căci idolii lor nu le-au putut apăra. Iar tu te închini unui idol de piatră? Adu-ți aminte cine e Dumnezeul tău. Cine ți l-a vestit. Că ți-a prezis că lumea va pieri de foc și sabie, că ți-a vorbit de prăbușire și de moarte. Iar acum te sperii că profețiile se împlinesc? El a vorbit și de întoarcerea în slavă a fiului Lui când această lume va fi în ruine, și cum va aduce domnia eternă a luminii, la care și tu vei fi chemat.

De ce plângi, în loc să te bucuri? Tu care, creștin fiind, ar trebui să trăiești doar cu gândul la sfârșitul acestei lumi. Dar poate că nu e nici vreme de plâns, nici de bucurie. Roma a căzut. A fost învinsă, dar pământul și cerurile n-au căzut. Priviți în jur, iubiții mei. Roma a căzut, dar nu e oare totul exact ca înainte? Stelele merg pe cer, noaptea urmează zilei, care urmează nopții, clipă de clipă, prezentul se naște din neant și se întoarce în neant, iar voi sunteți aici, în fața mea, și lumea merge mai departe spre sfârșitul ei, care încă nu e aici și nu știm când va veni, fiindcă Dumnezeu nu ne spune mai mult. Dar și cât ne spune e de ajuns ca să ne ușureze inimile, și ne ajută să ne întărim în încercare, căci credința noastră în iubirea Lui e capabilă să ne apere de suferințele pe care le îndură cei ce n-au descoperit iubirea adevărată. Așa ne păstrăm inimile curate, în bucuria lui Christos.

Augustin și-a întrerupt o clipă predica. Multe fețe atente, zărite în mulțime, păreau că s-au înseninat. Dar tot mai auzea hohote înfundate. Chiar lângă el, sprijinită de altar, o tânără femeie își ridică ochii înlăcrimați. A privit-o aspru întâi, ca un părinte dojenitor, dar a văzut-o ce ciudat zâmbea printre lacrimi, și în timp ce dădea să vorbească din nou, a binecuvântat-o. La zâmbetul ei se va gândi, douăzeci de ani mai târziu, când va zăcea sub bolta absidei, în vreme ce preoți îngenuncheați se roagă pentru mântuirea sufletului lui, de care nimeni nu se îndoiește.

Augustin trage să moară, în cetatea lui pe care de trei luni o asediază armatele lui Genseric. Poate că la Roma în 410 nu se petrecuse nimic, doar se surpase un centru de greutate, care a antrenat o cădere lentă, al cărei impuls i-a mânat în cele din urmă pe vandali să treacă prin Spania, apoi să străbată marea, până la zidurile cetății Hippona. Augustin e la capătul puterilor. Posturile l-au slăbit într-atât că nu mai poate să se ridice. Nu mai aude

strigătele soldaților vandali, nici glasurile pline de spaimă ale credincioșilor adăpostiți în biserică. În sufletul lui obosit, catedrala a devenit țărnamă de lumină și liniște peste care stă protectoare mâna lui Dumnezeu. În curând, vandalii vor intra în Hippona. Vor intra cu caii lor, cu sălbăticia și cu erezia lor ariană. Poate vor distruge tot ce iubise cândva cu sufletul lui păcătos, dar atâta a predicat despre sfârșitul lumii, încât acum nu mai are cum să-i pese de el. Oamenii vor muri, femeile vor fi pângărite, veșmintele barbarilor se vor înmuia iar în sângele lor. Pământul pe care zace Augustin e însemnat peste tot cu Alfa și Omega, însemnele lui Christ, pe care le pipăie cu buricele degetelor. Profeția lui Dumnezeu se împlinește pas cu pas, dar sufletul în agonie e slab, lipsit de apărare în fața păcatului. Ce le-ar putea promite Dumnezeu oamenilor, El care îi cunoaște așa de puțin, încât surd a rămas până și la disperarea propriului Său fiu, nu i-a înțeles El făcându-se om? Și cum să creadă oamenii în promisiunile Lui când însuși Christos s-a îndoit că e fiul lui Dumnezeu? Augustin tremură pe marmura rece și, chiar înainte ca ochii să i se deschidă spre lumina eternă, ce strălucește deasupra cetății pe care nicio armată n-o va putea supune, se întreabă cu spaimă dacă toți acei credincioși cu lacrimi în ochi, pe care predica lui despre căderea Romei nu i-a putut ușura, nu pricepuseră cumva mai bine decât el ce spusese. Lumile trec, într-adevăr, una după alta, întunericul cheamă întuneric, și poate că succesiunea lor nu înseamnă nimic. Această bănuială chinuitoare îi arde sufletul lui Augustin, care suspină zăcând printre frați și surori și încearcă să se întoarcă spre Dumnezeu, dar nu vede decât zâmbetul Înălăcrimat care îi dăruise odinioară nevinovăția unei fecioare necunoscute, ca să aducă în fața lui dovada sfârșitului și a începutului, căci nu e decât una.

Titlurile capitolelor, cu excepția ultimului, provin din Predicile lui Augustin. Am hotărât să folosesc excelenta traducere a lui Jean-Claude Fredouille, publicată în 2004 de Institutul de Studii Augustiniene. Am mai citat de asemenea din Psalmi și din Geneză și am preluat din poemul lui Paul Celan, *Fuga morții*, sintagma „părul cenușiu” al Sulamitei (p.100), ea însăși împrumutată din *Cântarea cântărilor*.

Fără ajutorul lui Daniel Istria, n-aș fi izbutit niciodată să-mi reprezint cum arăta o catedrală africană din secolul al V-lea, și nici cum se țineau acolo predicile.

Jean-Alain Husser mi-a îngăduit să mă inițiez în misterele adiacente administrației coloniale, cât și în privința bolilor tropicale, ale căror simptome mi-am luat libertatea să le modific pe ici-pe colo, după criterii pe care nu-mi vine să le numesc estetice.

Pe amândoi îi asigur de întreaga mea grațitudine și prietenie.

Cât despre stră-unchiul meu Antoine Vesperini, îi datorez atât de multe lucruri, pe care ar fi trebuit să le înșir aici, încât mi s-a părut mai simplu și mai drept să-i dedic acest roman, care fără el n-ar fi fost niciodată.

Notes

[\[←1\]](#)

Porecla lui Dominique Lucchini, liderul maquit-urilor
comuniste din Alta Roca. (*N.a.*)

[\[←2\]](#)

Din fr. *classe préparatoire* – filieră de pregătire postbacalaureat a viitorilor studenți la universități de elită.
(*N.t.*)

[\[←3\]](#)

École Normale Supérieure [Școala Normală Superioară] –
prestigioasă unitate de învățământ superior și de cercetare din
Franța.

[←4]

Biblia, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române. București, 2001.

[\[←5\]](#)

Afrique occidentale française. (*N.t.*).

Table of Contents

[Notes](#)

Table of Contents

Notes	158
-------	-----